

**TÜRKİYE’DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN
DEVLET YARDIMLARI VE İŞLETMELERİN BU
YARDIMLAR İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN
YARARLANMA DURUMLARINA ETKİSİ**

NAZLI CEYLAN

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2019

**TÜRKİYE’DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN
DEVLET YARDIMLARI VE İŞLETMELERİN BU
YARDIMLAR İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN
YARARLANMA DURUMLARINA ETKİSİ**

NAZLI CEYLAN

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Yüksek Lisans
Programı, 2019

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi ile sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2019

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE VE DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARI
VE İŞLETMELERİN BU YARDIMLAR İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN
YARARLANMA DURUMLARINA ETKİSİ

NAZLI CEYLAN

ONAYLAYANLAR:

Prof. Dr. S. Saygın EYÜPGİLLER Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Saygın Eyüpgiller

Doç. Dr. Aslı TUNCAY ÇELİKEL Işık Üniversitesi
(Jüri Üyesi)

Aslı Tuncay Çelikel

Dr. Öğr. Üyesi S.Begüm SAMUR TERAMAN İstanbul Kültür Üni.
(Jüri Üyesi)

S. Begüm Samur Teraman

ONAY TARİHİ: 21/05/2019

**TÜRKİYE'DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN
DEVLET YARDIMLARI VE İŞLETMELERİN BU
YARDIMLAR İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN
YARARLANMA DURUMLARINA ETKİSİ**

ÖZET

Piyasaların küreselleşmesi ile birlikte artan rekabet ortamında ülkeler, uluslararası rekabet güçlerinin artırılması amacıyla farklı politika arayışlarına girmişlerdir. Bu kapsamda uygulanan politik yöntemlerden biri de devlet yardımlarıdır. Devlet yardımlarıyla sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma amaçlanmıştır. Gelişmiş ülkelerde bu amaçlar doğrultusunda Tasarımın Ar-Ge ekosisteminde yer edinmesi gerekliliği buna yönelik regülasyonları da beraberinde getirmiştir. Ülkeler zamanla inovasyon odaklı politikalar geliştirmiş ve tasarım sürecini teşvik eden bu politikaları uygulamaya başlamışlardır.

Uluslararası rekabette ön sıralara yükselmek ve sürdürülebilir ekonomik büyüme için yeni, yenilikçi ve alanında özgün ürünler tasarlayarak üretebilmenin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu araştırma ile Türkiye’de tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımlarının incelenmesi ve bu yardımlar ile ilgili işletmelerin bilgi düzeylerinin yararlanma durumlarına etkisinin analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma kapsamında veri toplamak üzere anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın alanı Marmara Bölgesi’nde tasarımla ilgili faaliyet gösteren veya bünyesinde tasarım birimi bulunan işletmeler ile sınırlandırılmıştır. Anket çalışması online sistem üzerinden yapılmıştır. Anket sorularını cevaplayan 103 işletme yetkilisinden elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Yapılan araştırma ile devlet yardımları hakkında bilgi düzeyi düşük işletmelerin, desteklerden yararlanma oranlarının da aynı oranda düşük olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde 2000’li yıllardan itibaren gündem oluşturan tasarım politikalarının yaygın etkisinin artırılması için tanıtım faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir.

Bu sayede daha fazla işletmenin devlet yardımlarından faydalanarak rekabette ön sıralara yükselebileceği düşünülmektedir. İşletmelerin devlet yardımları ve sektörleri ile ilgili gelişmeleri daha yakından takip edebilmek için bünyesinde devlet yardımları ile ilgili personel istihdam etmelerinin veya bu konuda uzman olan danışmanlarla çalışmalarının da yardımlardan maximum düzeyde faydalanmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Devlet yardımı, Devlet desteği, Teşvik, Destek programı.

**GRANT IN AID FOR DESIGN ACTIVITIES IN TURKEY
AND THE EFFECT OF COMPANIES' INFORMATION
LEVEL ON THEIR STATE OF UTILIZATION**

ABSTRACT

Countries have searched different policies to increase their international competitiveness in the environment of increasing competition with the globalization of markets. One of the political methods used in this context is grant in aid. Sustainable growth is aimed with these grants. In time, innovation oriented policies were developed and policies that encouraged the design process were started to implement. Gain growth of design in the developed countries in R&D ecosystem can be possible with these regulations.

Day by day the importance of producing new, innovative and original product (design) is increasing for companies' rising in the international competition and sustainable economic growth.

In this research, by investigating grant in aid to design activities in Turkey, the effect of companies information levels about these supports to the level of their utilization was aimed to analyse.

In this research, quantitative research method and surveys were used for data collection. Research area was limited with the companies which have design related activities or include design unit in Marmara Region. Online surveys were carried out. The data obtained from 103 authorized executives who answered the survey questions were analysed.

It was found that, the companies, which have fewer information about grant in aid, benefited from these supports less. In order to increase the common effect of design policies which are the current issue since 2000s, increasing the promotional activities is recommended. In this way it is thought that more companies can be at the forefront in competition with the help of grant in aid.

It is thought that to maximize the companies' utilization from these grants, they should employ more staff about grant in aid in order to follow the developments about their sectors and supports closely or work with the consultants who are the experts of grants.

Keywords: Design, Grant in aid, Government backing, Encouragement, Support program.

TEŞEKKÜR

Çalıőmam süresince görüş ve önerileri ile bana yol göstererek, tezimin gelişmesinde yardımcı olan tez danışmanım, kıymetli hocam Prof. Dr. S. Saygın EYÜPGİLLER hocama;

Attığım her yeni adımda en büyük destekçim olan canım annem Hava DOĞAN'a, en büyük özlemim, canım dayım Mehmet Cihan DOĞAN'a;

Her daim gösterdiği sabır ve hoşgörü ile yanımda olan hayattaki en büyük şansım, sevgili eşim Mehmet Nuri CEYLAN'a ve yüksek lisans serüvenimde aramıza katılan yol arkadaşım, biricik kızım Elif Nil CEYLAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

NAZLI CEYLAN

İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1.....	3
1. TASARIM VE DEVLET POLİTİKALARI	3
1.1. TASARIM VE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	3
1.1.1. Tasarım Kavramı ve Önemi	3
1.1.1.1. Tasarım Kavramı	3
1.1.1.2. Tasarımın Önemi	4
1.1.2. Tasarım ile İlgili Kavramlar.....	5
1.1.2.1. Yaratıcılık Kavramı	6
1.1.2.2. İnovasyon Kavramı.....	8
1.1.2.3. Ar-Ge Kavramı.....	10
1.1.2.4. Teknoloji Hazırlık Seviyesi	11
1.2. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE TASARIM POLİTİKALARI.....	12
1.2.1. AB Ülkeleri.....	13
1.2.2. Güney Kore	14
1.2.3. Japonya.....	16

1.2.4. Çin	17
1.2.5. Avustralya	17
1.3. TÜRKİYE’DE TASARIM POLİTİKALARI.....	19
1.3.1. 1980 Öncesi Tasarım Politikaları.....	19
1.3.2. 1980-2000 Tasarım Politikaları.....	19
1.3.3. 2000’den Günümüze Tasarım Politikaları.....	21
BÖLÜM 2.....	24
2. DEVLET YARDIMLARI.....	24
2.1. DEVLET YARDIMLARININ SINIFLANDIRILMASI	24
2.1.1. Devlet Yardımı Kavramı.	24
2.1.2. Devlet Yardımlarının Amaçları	26
2.1.2.1. Ekonomik ve Sosyal Kalkınmayı Sağlamak	27
2.1.2.2. Bölgesel Kalkınmayı Sağlamak.....	28
2.1.2.3. Sanayileşme ve Teknolojik Gelişmeyi Sağlamak	29
2.1.2.4. İstihdamı Arttırmak	30
2.1.2.5. Kaynakların Etkin Kullanılmasını Sağlamak	31
2.1.3. Devlet Yardımlarının Önemi.....	31
2.1.4. Avrupa Birliği Ülkelerinde Devlet Yardımları.....	32
2.1.5. Türkiye’de Devlet Yardımları.....	33
2.1.5.1. Türkiye’de Devlet Yardımları Kavramının Doğuşu.....	35
2.1.5.2. 1980 Öncesi Devlet Yardımları.....	35
2.1.5.3. 1980 Sonrası Devlet Yardımları.....	36
2.1.5.4. 2000’den Günümüze Devlet Yardımları	37
2.1.6. Türkiye’de Devlet Yardımları Türleri	39
2.1.6.1. Veriliş Amaçlarına Göre Devlet Yardımları	39
2.1.6.1.1. Bölgesel Yardımlar	40

2.1.6.1.2.	Sektörel Yardımlar	41
2.1.6.1.3.	Spesifik Yardımlar	41
2.1.6.2.	Veriliş Şekillerine Göre Devlet Yardımları	41
2.1.6.2.1	Nakit Devlet Yardımları	43
2.1.6.2.2	Nakit Olmayan Devlet Yardımları	43
2.1.6.2.3	Vergisel Devlet Yardımları.....	44
2.1.6.3.	Garanti ve Kefaletler	44
2.1.6.4.	Diğer	45
2.2.	TÜRKİYE’ DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARI	45
2.2.1.	Tasarım Faaliyetlerine Sağlanan Doğrudan Devlet Yardımları.....	45
2.2.1.1.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar	46
2.2.1.1.1.	Tasarım Merkezi Destekleri	46
2.2.1.1.2.	Tasarım Tescil Giderlerinin Desteklenmesi	50
2.2.1.2.	KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar	50
2.2.1.2.1.	Endüstriyel Uygulama Destek Programı.....	50
2.2.1.2.2.	Sınai Mülkiyet Hakları ve Tasarım İçin Destek Programı	51
2.2.1.3.	Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar	52
2.2.1.3.1.	Tasarım Desteği.....	52
2.2.1.3.2.	Turquality Markalaşma Destek Programı	52
2.2.2.	Tasarım Faaliyetlerine Sağlanan Dolaylı Devlet Yardımları	54
2.2.2.1.	İŞKUR Tarafından Sağlanan Yardımlar	54
2.2.2.1.1.	İstihdam Destekleri.....	54
2.2.2.2.	KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar	56
2.2.2.2.1.	Genel Destek Programı	56
2.2.2.2.2.	Girişimciliği Geliştirme Destekleri.....	57
2.2.2.2.3.	Teknopazar Destek Programı.....	58

2.2.2.3.	Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar	59
2.2.2.3.1.	İstihdam Yardımı Destek Programı.....	59
2.2.2.3.2.	Eximbank Destekleri	59
2.2.2.3.3.	Yurt Dışındaki Teknik Müşavirlik Hizmetlerine Sağlanan Destekler	60
2.2.2.3.4.	Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticareti Desteği	61
2.2.2.3.5.	Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Desteği.....	62
2.2.2.3.6.	Fuar Katılım Destekleri.....	63
2.2.2.3.7.	Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi....	63
2.2.2.3.8.	Pazara Giriş Belgeleri Desteği	64
2.2.2.3.1.	Pazar Araştırması Destek Programı	64
BÖLÜM 3.....	66
3.1.	Araştırmanın Konusu ve Amacı	66
3.2.	Araştırmanın Hipotezleri.....	67
3.3.	Araştırmanın Yöntemi	68
3.4.	Araştırmanın Bulguları	69
3.5.	Araştırma Bulgularının Analizi	103
3.6.	Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları	105
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	107
KAYNAKLAR	109
EKLER.....	117
EK A: ANKET FORMU	117
ÖZGEÇMİŞ.....	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Yaratıcılık ve Ekonomik Performans.....	7
Şekil 1.2: Yaratıcılığı Etkileyen Temel Bileşenler	8
Şekil 2.1: Türkiye Ekonomisinde GSYİH'nin Büyüme Hızı ve Kişi Başına GSYİH'nin Gelişimi.....	38

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Firmaların Rekabetçiliklerini Geliştirebilecekleri Üç Yol.....	6
Tablo 1.2: Tasarım ve İnovasyon.....	9
Tablo 2.1: Gelişmiş/Gelişmekte Olan Ülkelerin Teşvik Uygulama Gerekçeleri	27
Tablo 2.2: Veriliş Amaçlarına Göre Devlet Yardımları.....	40
Tablo 2.3: Veriliş Şekillerine Göre Devlet Yardımları.....	42
Tablo 2.4: Tasarım Merkezleri ile İlgili Sayısal Veriler.....	49
Tablo 2.5: Tasarım Merkezlerinin Sektörel Dağılımı.....	49
Tablo 2.6: Tasarım Merkezlerinin İl Bazında Dağılımı.....	50
Tablo 2.7: Endüstriyel Uygulama Destek Programı Özet Tablo.....	51
Tablo 2.8: Genel Destek Programı Destek Tablosu.....	57
Tablo 2.9: URGE Destek Tablosu.....	64
Tablo 3.1: İşletmelerin Sektörel Dağılımı.....	69
Tablo 3.2: İşletmelerin Faaliyette Buldukları Süre.....	70
Tablo 3.3: İşletmelerde İstihdam Edilen Personel Sayısı.....	70
Tablo 3.4: İşletmelerin Devlet Yardımları Konusunda Uzman Personel İstihdam Durumu.....	71
Tablo 3.5: İşletmelerin Devlet Yardımları Konusunda Danışmanla Çalışma Durumu.....	71
Tablo 3.6: İşletme Yetkililerinin Teknolojik Yenilikleri Takip Araçları.....	72
Tablo 3.7: İşletmelerin Devlet Yardımları ile İlgili Bilgi Düzeyleri.....	72
Tablo 3.8: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımları ile İlgili Bilgi Düzeyleri.....	73
Tablo 3.9: İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumu.....	74
Tablo 3.10: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumu.....	74

Tablo 3.11: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları.....	75
Tablo 3.12: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları	76
Tablo 3.13: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Bürokratik sürecin uzun olması nedeni ile”	76
Tablo 3.14: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Destek programı başvuru değerlendirme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile”	77
Tablo 3.15: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Objektif değerlendirme yapılmadığını düşünmeleri nedeni ile”	78
Tablo 3.16: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Destek programı ödeme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile”	78
Tablo 3.17: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “İşletmede yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilmemesi nedeni ile” .	79
Tablo 3.18: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Eş finansman sağlayamama nedeni ile”	80
Tablo 3.19: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Destek programları hakkında bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeni ile”	80
Tablo 3.20: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Destek programları tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması nedeni ile”	81
Tablo 3.21: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Desteklerin/Yardımların cazip/özendirici olmaması nedeni ile”	81
Tablo 3.22: Nitelikli Personel İstihdamı ile Devlet Yardımlarından Etkin Faydalanma Durumu Arasındaki İlişki.....	82
Tablo 3.23: İşletmelerin Sektör ve Bilgi Düzeyi İlişkisi Hakkındaki Görüşleri. 	83
Tablo 3.24: İşletmelerin Devlet Yardımlarına Yönelik Bilgilendirme Aracı Tercihleri.....	83
Tablo 3.25: İşletmelerin Devlet Yardımlarına Yönelik Tanıtım Faaliyetlerinin Yeterlilik Durumu Hakkındaki Görüşleri.....	84
Tablo 3.26: İşletmelerin Önceden Bilmedikleri Destek Programlarından Yararlanma İstek Durumları.....	85
Tablo 3.27: İşletmelerin Yeni Destek Programlarından Yararlanma İstek Durumları	85

Tablo 3.28: İşletmelerin Eğitim Planlaması Durumları	86
Tablo 3.29: İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları	86
Tablo 3.30: İşletmelerin Destek Programlarıyla İlgili Bilgiye Erişim Araçları .	87
Tablo 3.31: İşletmelerin Destek Programlarının Etkinlik Düzeyi Hakkındaki Görüşleri	88
Tablo 3.32: İşletmelerin Destek Programlarının Sürdürülebilirliği Hakkındaki Görüşleri	89
Tablo 3.33: Anket Sorularının T Testi	90
Tablo 3.34: İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişki	91
Tablo 3.35: İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	92
Tablo 3.36: İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumları Arasındaki İlişki	93
Tablo 3.37: İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumları Arasındaki İlişki	94
Tablo 3.38: İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki	95
Tablo 3.39: İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki	96
Tablo 3.40: İşletmelerin Yardımlarla İlgili Uzman Personel İstihdam Durumları ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki.....	97
Tablo 3.41: İşletmelerin Yardımlarla İlgili Uzman Personel İstihdam Durumları ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki.....	98
Tablo 3.42: İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki.....	99
Tablo 3.43: İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki	100
Tablo 3.44: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki	101
Tablo 3.45: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki	102

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADA	: Australian Design Association
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BIDC	: Beijing Industrial Design Center
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
DIA	: Design Institute of Australia
DPD	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
ETMK	: Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
G-MARK	: Good Design Awards
ICOGRADA	: International Council of Graphic Design Associations
ICSID	: International Council of Societies of Industrial Design
IFI	: International Federation of Interior Architects / Interior Designers
IMF	: International Money Fund
İMMIB	: İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu

JIDPO	: Japan Industrial Design Promotion Organization'
KDV	: Katma Değer Vergisi
KIDP	: Korean Institute of Design Promotion
KKDF	: Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
METİ	: Design Administration Bureau of the Ministry of Economy, Trade and Industry
MOTİE	: Ministry of Trade, industry and Energy
NACE	: Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
NASA	: National Aeronautics and Space Administration
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesinde
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SGK	: Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
THS	: Teknoloji Hazırlık Seviyesi
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
TL	: Türk Lirası
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TMS	: Türkiye Muhasebe Standardı
TRIPS	: Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rigths
TRL	: Technology Readiness Level
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRKPATENT	: Türk Patent ve Marka Kurumu
USD	: United States Dollars
WDO	: World Design Organization

GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren maddeye hükmetme arzusu tasarım çalışmalarının başlangıcı olmuştur. Doğayla baş edebilmek için kullanılan aletlerin insanlık tarihinin ilk tasarımları olduğu düşünülmektedir.

Hayatımızın vazgeçilmez ve tamamlayıcı bir unsuru olan “Tasarım” insana ait bir çaba türü ve performans olarak günlük yaşam pratiğimizde yer almakta ve gördüğümüz her ayrıntıda kendini göstermektedir. Tasarım içine herkesi ve her şeyi alarak bağlayıcı bir nitelik taşımakta, bu sebeple ortak bir kelime anlamı yerine birden çok anlamı içermektedir (Öztürk, 2014).

Günümüzde tasarım birçok alanda kendine yer bulmaktadır. Üniversitelerin tasarım fakültelerine bakıldığında kentsel tasarım, çevre ve peyzaj tasarımı, grafik tasarım, iç mimari/mekânsal/hacimsel tasarım, mimari, ürün tasarımı, görsel iletişim tasarımı, servis/hizmet tasarımı, moda tekstil tasarımı, deneyim tasarımı, etkileşim tasarımı, medya tasarımı, mobilya tasarımı, disiplinler arası tasarım, kullanıcı deneyimi tasarımı gibi alanlarda eğitim verilmektedir. Yüksek lisans ve doktora programlarında disiplinler arası çalışmaların yapıldığı program sayısı da her geçen gün artmaktadır. Tasarım çalışmaları, tasarım eğitimi, tasarım yönetimi, disiplinler arası tasarım, teknoloji, tasarım toplum gibi yüksek lisans ve doktora programları örnek olarak gösterilebilir (Harmankara, 2018).

Piyasaların küreselleşmesi ile birlikte artan rekabet ortamında ülkeler uluslararası rekabet gücünün artırılması adına farklı politika arayışlarına girmişlerdir. Bu kapsamda kullanılan politik yöntemlerden biri de devlet yardımlarıdır. Devlet yardımlarıyla sürdürülebilir büyüme amaçlanmıştır. Zamanla inovasyon odaklı politikalar gelişmiş ve tasarım sürecini teşvik eden politikalar uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımları ile ilgili işletmelerin bilgi düzeylerini belirlemek ve işletmelerin bu destek programlarından yararlanma durumlarının araştırılmasıdır.

1. Bölüm kapsamında tasarım ve yaratıcılık, Ar-Ge, inovasyon ve teknoloji hazırlık seviyesi gibi kavramlar incelenmiştir. Sonrasında çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de uygulanan tasarıma yönelik devlet politikaları açıklanmıştır.

2. Bölüm kapsamında devlet yardımları kavramına ve devlet yardımlarının sınıflandırılmasına yer verilmiştir. Bu kapsamda devlet yardımlarının amaçları ve önemi açıklanmıştır. Avrupa Birliği ülkelerinde devlet yardımları politikaları ve devlet yardımlarının Türkiye’deki tarihsel gelişimi incelenmiştir. Sonrasında Türkiye’de uygulanan devlet yardımı türleri incelenmiştir. Yine bu bölümde uygulamada olan destek programları detaylı olarak açıklanmıştır.

3. Bölüm kapsamında Marmara Bölgesi’nde tasarımla ilgili faaliyet gösteren veya bünyesinde tasarım birimi olan işletmelere yönelik anket çalışması yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda toplanan veriler analiz edilmiş, analiz sonuçlarına göre işletmeler ve destek programı uygulayıcı kurum/kuruluşları için önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma işletmelerin tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımları ile ilgili bilgi düzeylerini ve devlet yardımlarından yararlanma düzeylerini ortaya koymaktadır.

BÖLÜM 1

1. TASARIM VE DEVLET POLİTİKALARI

1.1. TASARIM VE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.1. Tasarım Kavramı ve Önemi

1.1.1.1. Tasarım Kavramı

Tasarım, TDK Güncel Türkçe Sözlük'ünde "1.Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur, 2.Bir sanat eserinin, yapının ya da teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn, 3.Bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, tasar çizim, dizayn, 4.Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası" olarak tanımlanmaktadır.

Tasarım, Cambridge Dictionary'de ise (İng. Design); "1.Bir yapı veya ürünün nasıl üretileceği, görüneceği ya da çalışacağına dair çizim ya da çizimler bütünü, 2.Bir şey için plan ya da çizimler yapma sanatı, 3.Bir nesnenin yapıldığı veya üretildiği yöntem" olarak tanımlanmıştır (Alatlı, 2017).

Oxford Universal Dictionary'de "design" zihinde oluşan ve sonrasında gerçekleşmesi planlanan şema, eylemle etkin duruma getirilebilecek bir fikrin düşünülmesi olarak tanımlanmaktadır (Tunalı, 2004).

Tasarım sözcüğü Latince dizayn olarak kullanılmaktadır. Designare yani biçim vermek, temsil etmek sözcüğünden gelmektedir (Yücel, 2010). İngilizcede "design", İtalyancada "disegno composizione", Fransızcada "projeter" sözcükleri ile ifade edilmektedir (Tunalı, 2004).

Tasarım bilimini ilk kez tanımlayan S. Gregory; ise tasarımı “bir amaca yönelik, anlamlı bir düzen getirme çalışmaları ve bu çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ürün” şeklinde nitelendirmektedir (Yücel, 2010).

1.1.1.2. Tasarımın Önemi

Tasarım farklı kavramların rol oynadığı, diğer alanlardan ayrılan ve sanatla ilişkide olan bir süreç olarak tanımlanabilmektedir (Bayburtlu, 2013). Çağın gereklerine göre tasarımın ifade ettiği anlam, ürünün estetiğinden anlam ya da düşüncenin yapılandırılmasına geçiş yaparak değişmiş, bu durum da tasarımın konumunun değişimine neden olmuştur (Öztürk, 2014).

Günümüzün küreselleşen dünyası, küresel rekabeti de yanında getirmiştir. Ülkeler arasındaki sınırların ortadan kalkmasıyla rekabet yayılmaya başlamıştır. Daha inovatif, daha farklı, tüketicilerin beklentilerini karşılayan üretim, işbirliklerinin, ortaklıkların ülke sınırlarını aşarak maliyette üstünlük sağlayacak opsiyonların değerlendirilmesi ve diğer seçeneklerden ayırt edilerek öne çıkan ürünlerin hayata geçirilmesi aşamasında tüm alternatifleri değerlendirme gerekliliği doğmuştur (Gassman, 2006). Tam da bu noktada tasarım kavramı önem kazanmaya başlamış yenilik yaratmak, uluslararası rekabet ve düzen için sistem oluşturma amacıyla kullanılacak problem çözme yönetimi olarak görülmektedir (Öztürk, 2014). Yenidünyada tasarımın ürünlere katma değer katarak pazardaki satış değerini arttırma, işletmenin konumunu güçlendirmedeki rolü, karlılığa etkisi vb. özellikler tasarıma yönelik ilgiyi her geçen gün arttırmaktadır.

2000’li yıllardan itibaren tasarım ekonomik kalkınmanın en önemli elemanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Tasarım konusu, üretilmiş malların pazarlanmasında etkili bir etmen haline gelmektedir (Yücel, 2010). Zira tasarım sadece ürünlere şekil verme olarak düşünülmemekte, ayrıca ekonomik kalkınmada bir araç olarak görülmekte, dünyayla rekabet edebilmek için artık devlet politikalarında kendine yer bulmakta, dolayısıyla önemi giderek artmaktadır (Öztürk, 2014).

Piyasaların küreselleşmesi, bilgi/iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, emtialaşma, fiyat rekabetinin yoğunlaşması, karlılık düşüşü, dinamik toplumsal, artan

miktarda üreticinin piyasaya girmesi, kültürel yapı, teknolojiye erişim, deneyim ve marka ekonomisinin yükselişi, hızlı şekilde çeşitlenen yaşam şekilleri, karmaşıklaşan yeni ürün/hizmetler, farklılaşan kullanıcı ihtiyaç ve arzuları tasarımı öne çıkaran en önemli dinamikler olarak düşünülmektedir (Er A., 2009).

1.1.2. Tasarım ile İlgili Kavramlar

Tasarım kavramı günümüzde inovasyon, Ar-Ge ve yaratıcılık kelimeleriyle iç içe ve sık sık kullanılmaktadır. Bu kavramlar birbirleriyle etkileşim halindedir. Tasarımın, inovasyon ve yaratıcılık arasında bir köprü görevi gördüğü düşünülmektedir.

Tasarım, inovasyon sürecinin ilk aşaması olarak soyut düşüncelerin somut ürüne dönüştürüldüğü basamaktır. Ürün geliştirme aşamasında Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerini biçimlendirici bir rol almaktadır. Ayrıca Er A., (2001) tasarımı inovasyon sürecinin merkezi olarak tanımlamış ve tasarımın inovasyona ulaşmada birincil araç olduğunu vurgulamıştır. Er A.'e göre tasarım araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden daha geniş bir etkiye sahiptir yanı sıra inovasyon ve buluştan daha kapsamlı bir etkinliktir.

Tasarım kavramı, buluş ve inovasyondan daha kapsamlıdır. Buluş ve yenilik belli bir alanda var olan bilgi birikiminde bir teknik ilerlemeyi içeriyorken, tasarım var olan bilgi birikiminde farklılıklar yaratmayı içerir. Bu değerlendirme çerçevesinde ürün yeniliği ve süreç yeniliğinin yanı sıra iyi ürün tasarımı da işletmelerin rekabetçiliklerini geliştirebilecekleri yollardan birisidir (Er Ö.,2001).

Tablo 1.1: Firmaların Rekabetçiliklerini Geliştirebilecekleri Üç Yol

Ürün Yeniliği	Kullanıcılara, özgün nitelikler ya da performans özellikleri sunan yeni teknolojilere, malzemelere, buluşlara ve tasarım fikirlerine dayalı yeni ürünlerin piyasaya sürülmesi.
İyi Ürün Tasarımı	Teknik olarak yenilikçi olmasalar bile, tüketicilere performans, görünüm, dayanıklılık, ergonomik özellikler vs. açısından artı değer sunan ürünlerin tasarlanması ve geliştirilmesi. Böyle ürünler aynı zamanda üretim maliyetlerinde de düşüş sağlama potansiyeline sahiptir.
Süreç Yeniliği	Yeni ya da iyileştirilmiş üretim yöntemleri yolu ile yüksek maliyetli ürünlerin rekabetçi maliyetlerle imalatı.

Kaynak: Walsh ve Diğerleri (1992)

İşletmelerde yeni ürün geliştirmenin beraberinde, üretim ve pazarlama fonksiyonlarına katkı sebebi ile tasarımın Ar-Ge'den daha yaygın bir faaliyet olduğu düşünülmektedir. İster Ar-Ge çalışması yapsın, isterse yapmasın tüm işletmelerin tasarım yaptığı görülmektedir (Er A. , 2009).

1.1.2.1. Yaratıcılık Kavramı

Yaratıcılık, TDK Güncel Türkçe Sözlük'ünde; "1-Yaratıcı olma durumu, 2-Yaratma yeteneği, 3-Her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık" olarak açıklanmıştır. Latince creare'den türemiştir. Yaratıcılık; yaratabilme, var etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır ve dinamik, hareketli bir süreç olma niteliği kelimenin anlamında gizlidir (Tunalı, 2004).

Yaratıcılığı Dr.Irwing Taylor, beş adımda incelemiştir: 1. Daha çok çocuk resimlerinde izlenen ve beceri ve yeteneğe dayanmayan **Dışavurumcu yaratıcılık**, 2. Sanatçının hem ustalık hem de salt yoğun bir gerçekçilikle eriştiği **Üretici yaratıcılık**, 3. Eski parçalarla yeni şeyler yaratılan **Buluşa dayalı yaratıcılık**, 4. Soyutlama yeteneğinin gösterildiği **Yenilikçi yaratıcılık**, 5. İlkelerini tamamı ile sanatçının belirlediği **Gelişmeci yaratıcılık** (Becer, Yaratıcılık ve Grafik Tasarım).

Yaratıcılık düzeyi farketmeksizin, tasarımcı eserini oluştururken kuramsal olarak dört basamaktan geçer (Becer, İletişim ve Grafik Tasarım, 1997).

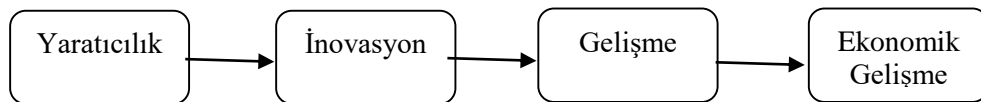
“1. Pozlandırma Aşaması: Bu aşamada tasarımcı; müşteri, ürün, araç gereç, hedef kitle, daha önce uygulanmış bulunan tasarımlar vb. verileri gözden geçirir.

2. Kuluçka Aşaması: Bu aşamada tasarımcı, üzerinde çalıştığı konudan bir süre uzaklaşarak bilinçaltının devreye girmesini sağlar.

3. Aydınlanma Aşaması: Tasarımcı bu aşamada belki de rastlantıyla bir çözüme ulaşır.

4. Uygulama Aşaması: Bu son aşamada tasarımcı, düşüncedeki dinamik unsurların kaybolmasına fırsat vermeden hızla eyleme geçer. Bu bir iletişim eylemidir. Ancak bütün bu kuramlara karşın, gerçekte tasarımcılar bu dört aşamalı yaratıcılık lüksüne olanak tanımayan bir "iş teslim tarihine karşı çalışırlar. Bir tasarım öğrencisinin derslerin bitimine kadar zamanı vardır ama profesyonel bir tasarımcı ayrıntılı bir taslağı bazen yarım saat içinde tamamlamak zorundadır.”

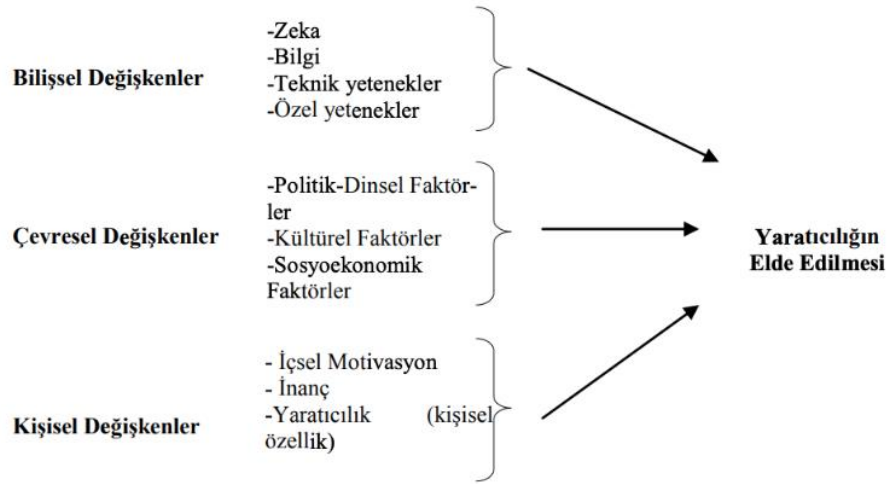
Yaratıcılık, var olan sorunlara farklı bir gözle bakabilmenin zihinsel eylemi denilebilir. Bu durumun gelişen pazar ya da teknolojide fırsatları görerek yeni yaklaşım ve fikirler üretilmesini sağladığı düşünülmektedir. Yaratıcılık ve teknoloji arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır. Teknoloji geliştirmede yaratıcılık önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda yaratıcılık inovasyonun öncülü olarak görülmektedir. Yaratıcılığın sonucunda ekonomik gelişme oluşur (Çiçek I. , 2011).



Şekil 1.1: Yaratıcılık ve Ekonomik Performans

Hans J.Eysenck (1994) araştırmalarında bilişsel, çevresel, kişisel değişkenlerin yaratıcılığı etkileyen bileşenler olduğunu söylemektedir. Bu bileşenler yaratıcı ürün tasarımında bireyin yaratıcılığını tetiklemekte ve besleyerek geliştirmektedir. Şekil

1.2’de yer alan bu bileşenler 3 ana başlıkta incelenmiştir. Buna göre bireyin yetenekleri, bilgi düzeyi, bilişsel değişkenleri oluşturmaktadır. Kültürel etkenler, sosyoekonomik etkenler, çevresel değişkenleri oluşturmaktadır. Son olarak bireyin yaratıcılık kapasitesi, inançları ve içsel motivasyonu kişisel değişkenleri oluşturmaktadır. Tüm bu etkenlerin yaratıcılık ile ilgili yapılan değerlendirmeleri bir arada tanımladığı söylenebilir (Ketizmen Önal, 2011).



Şekil 1.2: Yaratıcılığı Etkileyen Temel Bileşenler

1.1.2.2. İnovasyon Kavramı

İnovasyon, yeni fikirlerin başarılı bir biçimde kullanılmasıdır. Yenilik içeren fikirlerin yeni hizmetler, yeni iş yapma şekilleri, yeni ürünler ve işletme şekilleri aracılığı ile hayata geçirilmesi şeklinde de tanımlanabilir (Er A., 2009). Joseph Schumpeter 1939 yılında inovasyonu tanımlarken “kalkınmanın itici gücüdür” demiştir. Ayrıca Oslo Kılavuzu’nda inovasyon yerine yenilik kelimesi kullanılarak aşağıdaki tanımlamaya yer verilmiştir (Soylu & Öztürk Göl, 2010);

“Yenilik, işletme içi uygulamalarda, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni ya da önemli derecede iyileştirilmiş, bir ürün (mal veya hizmet) ya da süreç, yeni bir pazarlama yöntemi veya yeni bir organizasyonel yöntemin gerçekleştirilmesidir.”

İnovasyon “iş ve teknolojinin kesişiminde yeni bir değer yaratma becerisi” şeklinde de tanımlanmaktadır. Ürün ve teknolojinin odak alındığı deneyim, pazarlama, süreç ve ürün gibi farklı farklı alanlar içerisinde inovasyon gerçekleştirilebilmektedir (Davila ve diğerleri, 2007).

Tablo 1.2: Tasarım ve İnovasyon

Tasarımı Tanımlayan Unsurlar	İnovasyon modelinin unsurları
Araştırma	Toplumun ve pazarın ihtiyaçlarını değerlendirme
Konsept geliştirme	Fikir geliştirmenin bir parçası
Konsepti geçerli kılmak	Fikir geliştirmenin bir parçası
Tasarım çözümü	Gelişim ve tasarım
Ürünleştirme	Yeni teknoloji ve üretim sistemi kullanma
İletişim	Pazarlama ve satış

Kaynak: Niz Institute Of Economic Research, Building A Case For Aided Value Through Design, Report To Industry New Zealand (Wellington, 2003)

Genellikle yaratıcılığın ve inovasyonun eş anlamı olduğu zannedilmektedir. Ancak bu iki kelime birbirinden farklı anlamları içermektedir. Yeni fikirlerin oluşturma süreci yaratıcılığın odağıdır. Bu durum bir ressamın yarısını tamamladığı eserini tamamlarken yaşadığı süreç olarak tanımlanabilmektedir. Oluşturulan yeni fikirlerin hizmet veya ürüne dönüştürülme süreci ise yeniliğin odağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yenilik, yaratıcı fikirleri geliştirmek için yoğun emek gerektiren zor bir iştir. Özetle fikirlerin paraya dönüştürülme sürecini konu edinir.

Yaratıcılık konusunda çok sayıda çalışma yapan Amabile, yenilik ve yaratıcılık kavramlarını birbirinden ayırmıştır. Yaratıcılığı, her alanda yararlı ve yeni bilgilerin üretilmesi olarak tanımlamış, yeniliği ise örgütteki yaratıcı fikirlerin başarılı bir

biçimde uygulamaya geçirilmesi olarak ifade etmiştir. Amabile yaratıcılığı yeniliğin başlangıç noktası olarak özetlemektedir.

Yaratıcılık, teknolojik bir yenilik oluşturmada takımlar ve bireylerin başlangıç adımı olarak görülmektedir. Yeniliğe giden yolda yaratıcılığın etkisi olmazsa olmaz bir faktördür ancak sadece yaratıcılıkla yeniliğe ulaşmak mümkün değildir (Duran & Saraçoğlu, 2009).

1.1.2.3. Ar-Ge Kavramı

Frascati Kılavuzu (2002)' nda Ar-Ge "insan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalar" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ar-Ge temel araştırma, uygulamalı araştırma ve deneysel geliştirme olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama **Temel Araştırma**'dır. Bu araştırma aşamasında özel kullanımı, uygulaması olmayan bilgiler edinme maksadıyla teorik ya da deneysel çalışmalar yürütülür. İkinci aşama **Uygulamalı Araştırma** aşamasıdır. Bu aşamada yeni bilgiler edinmek için belirli hedeflere yönelik özgün araştırmalar yapılır. Üçüncü aşama ise **Deneysel Geliştirme** aşamasıdır. Bu aşamada mevcut bilgiden faydalanarak yeni ürün, malzeme veya cihazlar üretilir. Ayrıca yeni hizmet, yeni sistem ya da yeni süreçler geliştirilir. Kurulmuş ya da üretilmiş olanlar ise geliştirilir.

Araştırma Geliştirme kavramı Araştırma Geliştirme birimlerinde düzenli yapılan Ar-Ge faaliyetlerinin yanı sıra Ar-Ge dışında kalan birimlerde yapılmayan veya zaman zaman yapılan Ar-Ge faaliyetlerinin tamamını kapsar (OECD, 2002).

Devlet destekli yenilikçi, nitelikli tasarımlar üreten ilk Ar-Ge örneği olarak, Osmanlı Sarayı denetiminde kurularak üretime yaratıcı ve yenilikçi çözümler getiren Ehl-i Hiref teşkilatını tanımlayabiliriz.

Ehl-i Hiref yapılanması Fatih Sultan Mehmet (1451-1481) döneminde sanatçıların Edirne Sarayı'ndan İstanbul'a Eski Saray'a nakledilmesiyle başlamıştır. Sanatçı yapılanması II. Bayezid (1481-1512) döneminde örgütlenmiş, 16. Yüzyılda

Kanuni'nin (1520-1566) saltanatı döneminde kurumsallaşmış ve düzenli olarak çalışmaya başlamıştır. Osmanlı saray sanatı ilkeleri doğrultusunda, saray üslubunun oluşmasına yön veren Ehl-i Hiref cemaatinde görevli nakkaşların yüksek teknolojiyi kullanarak yaptıkları özgün tasarımlar, imparatorluk sınırları dışında da beğeni kazanmış, imparatorluğa prestij sağlamış ve taklit edilmiştir. (Tuna, 2017).

1.1.2.4. Teknoloji Hazırlık Seviyesi

Technology Readiness Level (TRL) Türkçe'ye Teknoloji Hazırlık Seviyesi ve Teknoloji Olgunluk Seviyesi olarak çevrilmiştir. THS, Teknoloji Hazırlık Değerlendirmesi'nde kullanılan metriklerden biridir. İlk defa 1980'lerde uzay teknolojisinde risk ölçümü amacıyla NASA'da kullanılmaya başlanmıştır (Fernandez, 2010). THS, geliştirilen teknolojinin olgunluğunu değerlendirmek ve farklı teknolojilerin olgunluk seviyelerini tutarlı bir şekilde karşılaştırabilmek amacı ile geliştirilen sistematik bir ölçü/ölçme sistemidir. İlgili teknolojinin kullanım için olgunluk düzeyinin nitel olarak belirlenmesi için kullanılmakta olan metrik 1-9 seviyeden oluşmaktadır (Mankins, 1995).

THS'nin amacı; bir teknolojinin belirli bir zamanda gelişimini göstermektir. Aynı şekilde teknolojinin gelişimine yönelik genel bir oluşturmayı hedeflemektedir (Babaçoğlu, 2015).

Teknoloji hazırlık seviyesi kavramı aşağıda belirtilen 9 seviye ile açıklanmaktadır. Bunlar;

TRL/THS 1 -Temel prensiplerin gözlenmesi

TRL/THS 2 -Teknoloji konseptinin formüle edilmesi

TRL/THS 3 – Konseptin deneysel kanıtlanması

TRL/THS 4 – Laboratuvar seviyesinde teknolojinin geçerliliğinin onaylanması

TRL/THS 5 – Bütün ya da bileşenler itibariyle prototipin bilgisayar ortamında tasarımının onaylanması

TRL/THS 6 – Prototipin çalışma ortamına benzetilmiş ortamda denenmesi,

TRL/THS 7 – Prototipin gerçek çalışma ortamında denenmesi,

TRL/THS 8 – Prototipin test edilmesi,

TRL/THS 9 – Prototipin gerçek imalat şartlarında geçerliliğinin kanıtlanması.

THS değerlendirmesi yapılan teknolojinin bulunduğu THS seviyesi, ilgili teknolojinin daha nceki THS adımlarını tamamladığı anlamına gelmektedir. Örneğin, bir teknolojinin THS-3'te olması, o teknolojinin THS-1 ve 2 adımlarını tamamladığı anlamına gelmektedir (Babaçoğlu, 2015).

THS'de üretim, yazılım ve donanım teknolojilerinin değerlendirmeleri temel alınmaktadır. Değerlendirme yapılırken her seviye için ayrıca belirlenen 90 soru kullanılmaktadır (Babaçoğlu, Akgün, & Altın Kayhan, 2014).

THS daha çok Ar-Ge faaliyetleri amacıyla bir ölüm sistemi olmakla birlikte tasarım faaliyetleri amacıyla da uygulanan bir ölüm sistemidir. THS'nin 9 seviyesine bakıldığında Tasarım ve Yenilik proje faaliyetlerinin THS 5'den başladığı görülmektedir (Bağriaık, 2019).

1.2. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE TASARIM POLİTİKALARI

Tasarımı endüstri ve kültür politikalarının temeli olarak konumlandıran ülkeler; sosyal, ticari ve ekonomik birtakım hedefleri doğrultusunda, tasarıma yönelik yeni destek programları oluşturmuş ve uygulamaya almıştır. Bu destek programları ilgili ülkedeki ekonomik ve sosyal yapıya bağlı olarak, devletlerin tasarımı konumlandırmalarına göre oluşturulmuştur (algner, 2010).

Finlandiya, İrlanda, İngiltere, Tayvan ve Kore son on yıldır, uluslararası rekabet gücünün arttırılması adına tasarım sürecini teşvik eden politikalar geliştirmektedir. Japonya'da uluslararası tasarım merkezi ve Danimarka'da araştırmayı finanse eden, yayınlar çıkaran ve sergiler düzenleyen aktif merkezler vardır. 1960'lı yıllardan itibaren, sanayileşen Latin Amerika lkelerinde ve Uzak Doğu Asya'da tasarım teşvik politikaları uygulanmaktadır. Günümüzde sanayileşmekte olan ya da sayıleşmiş otuz lke "Tasarım Politikası" oluşturarak resmi olarak uygulamaktadır (Bohur, 2007).

1.2.1. AB Ülkeleri

Avrupa Birliği ülkelerinde ekonomide yaşanan başarısızlıkları iyileştirmek, tasarım ekosisteminin gücünü kullanmak ve arzın teşvik edilerek tasarıma ait talebin artırılmasına yönelik tasarım politikaları ilk olarak 2010 yılında Avrupa İnovasyon Politikası'nda karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Komisyonu, 2013 yılında Avrupa'da Tasarıma Dayalı Yenilik Eylem Planı'nı yayımlamıştır. Bu planda "Ekonominin tüm sektörlerinde kullanıcı ve pazar odaklı inovasyonlar amacı ile Ar-Ge çalışmalarında tamamlayıcı bir araç olarak tasarımın daha sistematik kullanımı, Avrupa rekabet gücünü artıracaktır." ifadesi yer almaktadır. Oluşturulan bu yeni politikalar ile bölgesel ve ulusal düzeyde tasarım kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca tasarımın kamuda benimsenmesinin desteklenmesi, Avrupa'nın rekabet gücünün artırılması için sanayide tasarım odaklı inovasyon çalışmalarının desteklenmesi ve tasarımın inovasyon üzerindeki etkisinin anlaşılmasının desteklenmesi eylem planının amaçlarındandır.

Tasarım odaklı inovasyon amacıyla Avrupa'da 2020 yılına kadar birçok çalışma yapılması öngörülmektedir. Tasarım tanıtımında kullanılan yöntemlerin farklılaştırılması, KOBİ'lerde tasarım kapasitesini arttırmaya yönelik destek programlarının geliştirilmesi ve politikacılarca Avrupa çapında bölgesel inovasyon politikalarının tasarıma entegre edilmesi bu hedeflerden bazılarıdır.

Öte yandan Avrupada'ki tasarımı destekleyici faaliyetler kamu yatırım geri dönüşünün sağlanması ve sanayideki etkisinin ölçümlenmesi amacı ile incelenmiş ve Ulaştırma, dijital, çevresel, sosyal ve sağlık gibi alanlarda yeni politikalar üretilmesi amacı ile inovasyonun yöntem olarak tanımlanması ve tasarım yöntemleri konularında kamu çalışanlarının eğitilmesi, kurum kapasitelerinin bu alanda geliştirilmesi, tasarımla ilgili çalışan personellerin istihdam edilmesi ve inovasyon birimlerinin kurulmasının devletler tarafından teşvik edilmesi gibi konularda yeni hedefler belirlenmiştir (Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020).

1.2.2. Güney Kore

Güney Kore, önceleri taklitle dayalı öğrenme modeli üzerine kurguladığı kalkınma politikasını sonraki süreçte AR-GE ve inovasyona dayalı devlet destekli bir politikayla sürdürmüştür. Tasarımın bir ekonomiyi nasıl canlandırdığına dair somut bir örnek olarak alınan Güney Kore’de tasarımın değerini fark eden hükümet ciddi bir tasarım politikası ve teşvik programı uygulayarak batıya sürüklenen bir ülkenin dünya ekonomisinde yer almasını sağlamıştır.

1960’lı yılların ortasından itibaren ülkede tasarım politikaları önemli değişikliklere uğramıştır. Daha iyi bir toplum yaratmak, rekabet gücünü arttırmak ve iyi tasarımın kullanılmasını teşvik etmek amacıyla Ticaret, Sanayi ve Enerji Bakanlığı (MOTIE) tarafından Güney Kore Tasarım Geliştirme Enstitüsü (KIDP) kurulmuştur.

KIDP’nin ana işlevleri aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (Çalgüner, 2010).

- Ürün kalitesini ve rekabetçiliği öne çıkaran KOBİ’lerde yenilik ve tasarım süreçlerine katkı sağlanması,
- Tasarım ürünlerin satışlarının ve farkındalığının artırılması,
- Tasarıma yönelik bilgi altyapısı oluşturmak amacıyla geliştirecek veritabanları oluşturması,
- Nitelikli tasarımcı geliştirme amacıyla düzenlenen eğitim programlarının hazırlanması,
- Güney Kore’nin tasarım ekolleri arasında yer alması ve uluslararası işbirliğine özendirici çalışmalar yapılması,
- Tasarım faaliyetlerine yönelik araştırma projelerinin yürütülmesi.

Endüstriyel Tasarım Sergisi, 1966’dan beri ülkedeki en prestijli tasarım sergisidir. Bu sergide yetenekli tasarımcılar tanıtılarak tasarıma ait güncel kavramlar ele alınmaktadır. En iyi tasarımları belirlemek ve ödüllendirmek için 1985’de Good Design Mark (GD) ödül töreni yapılmaya başlanmıştır. 1994’te ise Genç Tasarımcılar Yarışması düzenlenmeye başlanmış ve ilk eğitimden yüksek eğitime kadarki süreçte genç yeteneklerin erkenden saptanması sağlanmıştır. 1994-1996 yıllarında Seoul International Industrial Design Expo düzenlenmiştir. International Design Forum (IDF), ICOGRADA, ICSID vb. tasarım konferanslarına delegeler gönderilmeye başlanmıştır.

1993 yılından itibaren beş yıllık süreçlerde endüstriyel tasarım politikaları uygulanmaktadır. Bu süreçler aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.

1. **Endüstriyel Tasarım Geliştirme 5. Yıllık Planı (1993-1997):** Hazırlanan ilk plan olma özelliğine sahip bu plan tasarım faaliyeti gerçekleştiren veya tasarımla ilgili çalışanların sayılarının artmasının yanında KOBİ'lerce tasarıma yönelik yatırımların da ciddi bir şekilde artmasını sağlamıştır. 1997'de yaşanan ekonomik krizin ardından kalite artırıcı çalışmalara ağırlık verilen stratejilerin oluşturulması hedef haline getirilmiştir.
2. **Endüstriyel Tasarım Geliştirme Planı (1998-2002):** İkinci planda Kore'de yapılan tasarımların kalitesini arttırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerekliliği belirtilmiştir. Ayrıca tasarımla ilgili çalışan kişilerin yaratıcılığını arttırmaya yönelik stratejiler belirlenmiştir.
3. **Tasarım Endüstrisi Geliştirme Planı (2003-2007):** Üçüncü plan, tasarım endüstrisini teşvik ederek "Design Korea" kavramına yönelik tasarım altyapısı ve uluslararası iş birliğini artırma amacıyla hazırlanmıştır.
4. **Tasarım Geliştirme Planı (2008-2012):** Dördüncü "Endüstriyel Tasarım'ın Teşviği için Ayrıntılı Plan" yaratıcı tasarımda rekabet gücünü artırma amacıyla hazırlanmıştır.
5. **Endüstri ve Tasarım Birleşme Stratejisi (2013-2017):** Beşinci "Endüstriyel Tasarım'ın teşviki için Ayrıntılı Plan" tasarım odaklı Ar-Ge'nin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Güney Kore üniversitelerinde çok disiplinli eğitimler desteklenmektedir. 2004'den beri Yeni Nesil Tasarım Liderleri Programı düzenlenmektedir. Bu programın amacı tasarımcıların yetenek ve yaratıcılıklarını geliştirmektir. Tasarım Yenilik Programı ve Küçük İşletme Yönetimi vb. alanlarda eğitimlerle tasarımı geliştirici destek programları düzenlenmektedir.

Güney Kore'de Busan Tasarım Merkezi, Daegu Gyeongbuk Tasarım Merkezi, Gwangju Tasarım Merkezi, Seul Tasarım Vakfı vb. birtakım yerel merkezler ve organizasyonlar faaliyet göstermektedir (Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020).

1.2.3. Japonya

Japonya 50 yıldan fazla süredir istikrarlı ve ileriye yönelik bir takım politikalar yürütmektedir. Bu politikalar sayesinde uluslararası rekabette ön sıralara yükselmiştir. Sanayileşme sürecine diğer ülkelere nazaran daha geç katılan Japonya, 1950’li yıllardan sonra sanayileşen Tayvan ve Güney Kore gibi ülkelere uyguladığı başarılı politikalarla örnek olmuştur (Çalgüner, 2010).

Japonya’da devlet düzeyinde tasarım desteği Japon Ekonomi, Ticaret ve Endüstri Bakanlığı-Design Administration Bureau of the Ministry of Economy, Trade and Industry (METI) bünyesinde sağlanmaktadır. METI bünyesinde bölgesel tasarım organizasyonları, bölgesel deneysel araştırma enstitüleri, Ekonomi ve Endüstri Bürosu bulunmaktadır. Ayrıca Japan Industrial Design Promotion Organization (JIDPO), Good Design Awards (G-Mark)’a sponsorluk, Design News dergisinin basımı, tasarımcıların iş birliği ve endüstrinin desteği ile Tasarım Yılı kampanyası etkinlikleri gibi bazı promosyon etkinlikleri yapmaktadır. JIDPO tasarım aktivitelerinin promosyonunu yapan tek organizasyon olma özelliğine sahiptir. 1994 yılından itibaren JIDPO’nun yürüttüğü destek aktivitelerine aşağıdaki örnekler verilebilir (Çalgüner, 2010);

- Tetsuson: Japonya çapında tasarım öğrencilerinin bağımsız organizasyonu
- Japan Design Net: Japonya’nın en büyük tasarım odaklı web sitesidir.
- World Good Design: Dünyadaki tasarım ödülleri ile ilgili bilgi sağlar.

Japon endüstrilerinde zanaat ve tasarım ürünlerinin geliştirilmesi ve ihracatın desteklenmesi ile ilgili açık hedefler bulunmaktadır. Japonya’da tasarım promosyonu, bölgesel KOBİ’lere destek sağlanarak başlamıştır. Doğrudan tasarım desteği isteyen yerel işletmeler, JIDPO’nun bilgileri, tecrübeleri ile beslenen tasarım merkezleri ve kuruluşları aracılığı ile desteklenmektedir. İşletmelerde açık bir şekilde ifade edilerek yazılan bir tasarım politikası vardır. Tasarımda çalışan personeller işletmenin hedeflerini bilmektedir (Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020).

1.2.4. Çin

Çin’de tasarım kültürünü oluşturmak hedefiyle, 1995 yılında Pekin Endüstriyel Tasarım Merkezi (BIDC) kurulmuştur. BIDC ülkedeki tasarımı geliştirmek, kültürel ve yaratıcı endüstrilerin gelişmelerini sağlamak ve tasarımın geliştirilebilmesini desteklemek için her türlü yetkiye haiz bir kuruluştur. Bu amaçla sergiler, tasarım forumları ve tasarım eğitimleri düzenlemektedir. BIDC tarafından her yıl Pekin Uluslararası Kültürel ve Yaratıcı Endüstri Fuarı ve Pekin Uluslararası Yüksek Teknoloji Fuarı gibi birçok ürün ve tasarım sergisi düzenlenmektedir. Çin Red Star Tasarım Ödülü organize edilerek tasarımcılar/tasarım işletmeleri ödüllendirilmektedir (Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020).

Çin’de tasarım mesleği şirketlerdeki tasarım departmanları (Ar-Ge), bireysel tasarım danışmanlık acenteleri, hükümete ait tasarım enstitüleri ve akademik atölye çalışmaları tarafından gerçekleştirilmektedir.

2009 yılından itibaren Çinli ve uluslararası politikacılar ve tasarımcılar tarafından Çin’deki tasarım endüstrisinin geleceği tartışılmaya başlanmıştır. Yapılan değerlendirmelerde, Çin ekonomisinin son dönemde hızla gelişmesine rağmen ucuz emek ve işgücünün ekonominin ana itici güçleri olmaya devam ettiği belirtilmekte ve Çin ekonomisi "büyük ama güçlü değil, hızlı ama kaliteli değil" olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle, Çin’in, 2020 yılına kadar "yenilikçi bir ülke" olması hedeflenmiş ve tasarımın bu amaçla hayati bir rol oynadığı vurgusu yapılmıştır. Bu kapsamda, Dünya Tasarım Örgütü (WDO) tarafından 2016 yılında "Taipei Dünya Tasarım Başkenti” olarak seçilmiştir. Bu başlangıçla birlikte Çin’deki değişimin sürdürülmesi ve bu amaçla genel kentsel tasarım stratejilerinin yerine politika oluşturma sürecine tasarımın dâhil edilmesi hedeflenmiştir (Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020).

1.2.5. Avustralya

Avustralya’da tasarım stratejilerinin belirlenmesinde, Avustralya Endüstriyel Tasarım Konseyi (IDCA) ve Avustralya Tasarım Birliği (ADA) olmak üzere iki önemli kuruluş bulunmaktadır.

Avustralya Endüstriyel Tasarım Konseyi (IDCA) 1958 yılında kurulmuştur. IDCA'nın amacı geniş kitlelerce iyi tasarımın takdir edilmesini sağlamak, tasarım alanında faaliyetlerini sürdürmekte olup amacı üreticileri ve tüketicileri tasarımın değeri konusunda eğitmek, üretilen mallarda yüksek tasarım standartlarını oluşturmaktır.

Dünya Tasarım Örgütü (WDO) tarafından Avustralya'nın en gözde tasarımlarını belirleyen Avustralya İyi Tasarım Ödülleri (Good Design Australia) IDCA tarafından verilmeye başlanmıştır. Tasarım Girişimcilik Ödülleri (Design Entrepreneur Awards) ve Avustralya Genç Tasarımcı Ödülleri (Young Australian Design Awards) programları da dâhil olmak üzere önde gelen birçok ödül programının yönetiminden IDCA sorumludur (Design Institute of Australia).

Avustralya Tasarım Birliği (ADA) ise Avustralya'da üretkenliği ve yeniliği artırmak için tasarımın bir strateji olarak Avustralya'nın ulusal düzeyde yenilikçi sistemin ayrılmaz bir parçası olmasını desteklemektedir. Eylül 2010'da 100'den fazla tasarım sektörü temsilcisinin katılımıyla Avustralya Tasarım Birliği tarafından tasarıma yönelik hedefler belirlemiştir. Bu hedefler doğrultusunda ulusal tasarım politikasının Avustralya'nın gündemiyle ilişkili olması, okullardan profesyonel eğitim veren kurumlara kadar her seviyedeki eğitim ve tasarım becerilerinin geliştirilmesi ve kamu hizmetini destekleyerek iyi tasarımların ekonomik büyümeye katkıda bulunabilecek incelemelerin yapılması amacı ile çalışmalar yürütülmektedir.

Bu kuruluşların haricinde tasarımcıların işlettiği bir organizasyon olan Avustralya Tasarım Enstitüsü (DIA)'nın, altı eyalette şubesi bulunmaktadır. DIA'nın temel amacı, lisansüstü eğitim, araştırma ve profesyonel gelişim konularında destek sağlamak ayrıca eğitim ve iş dünyası arasında olumlu etkileşimlerin oluşturulması ve geliştirilmesini teşvik etmektir.

DIA, uluslararası birçok kuruluşla iyi ilişkiler içindedir. Profesyonel bir yapı olarak; uluslararası kurumları üye olarak kabul eden ICOGRADA (International Council of Graphic Design Associations)'ya, IFI (International Federation of Interior Architects / Interior Designers)'a ve ICSID (International Council of Societies of Industrial Design)'a üyedir (Design Institute of Australia).

1.3. TÜRKİYE’DE TASARIM POLİTİKALARI

1.3.1. 1980 Öncesi Tasarım Politikaları

Türkiye’de tasarım kavramı ilk olarak 1925 yılında imzalanan Paris Sözleşmesi ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. İmzalanan bu sözleşmeyle birlikte sınaî resim ve modellerin korunması kabul edilmiştir. 1951 yılında ise eser sahiplerinin yararlanma kuşullarını, maddi ve manevi haklarını belirleyerek korumak amacıyla 5846 sayılı FSEK kabul edilerek 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla hak sahiplerine haklarının ihlal edilmesi sebebiyle hukuk davaları açabilme hakkı tanınmıştır.

1950’li yıllara gelindiğinde tasarım alanında ilk kez mesleki örgütlenmeler oluşmaya başlamıştır. İlk olarak 1954 yılında Mimarlar Odası ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği kurulmuştur. Takip eden yıllarda ise Şehir Plancıları Odası (1968), İç Mimarlar Odası, (1976) Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (1978) faaliyetlerine başlamıştır.

1970’li yıllarda üçüncü kalkınma planında tasarım kavramı ilk defa devletin gelişme politikalarında yükseköğretimle ilişkili olarak yer almıştır. Üçüncü kalkınma planında “uygulayıcılık” ile “tasarım ve teknoloji üretme” kavramları hiyerarşik bir ilişki ile konumlandırılıyor, uygulayıcıların iki ya da dört yıllık lisans eğitiminde, araştırmacılık ve yaratıcı düşünce gibi edinimleri gerektiren “tasarımcı ve teknoloji üretici” insan gücünün ise sınırlı sayıda kuruluş tarafından lisans üstü programlarla yetiştirilmesi öneriliyordu (DPT, 1972). Dolayısıyla yükseköğretim bağlamında ilk kez gündeme getirilen “tasarım” kavramı “üst seviyeli” insan gücü yetiştirme planları içinde anılıyordu. Planın aksine Türkiye’de endüstriyel tasarım eğitimi lisans düzeyinde, ilk olarak İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde, ikinci olarak ise 1979 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) başladı (Hasdoğan, 2009).

1.3.2. 1980-2000 Tasarım Politikaları

1983 yılında Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması ve öncelikli teknoloji alanlarının tanımlanması amacıyla 1983-2003 Türk Bilim Politikası’nı yayımladı. Aynı yıl Başbakan başkanlığında yürütülen BTYK kuruldu (Çalgüner, 2010).

1950’li yıllarda oluşan mesleki örgütlenmeler 1983 yılında Endüstriyel Tasarımcılar Odası’nın kurulmasıyla devam etmiştir. 1984 yılında ise Türkiye Fikir ve sanat eserlerinin uluslararası arenada korunmasının sağlanması amacı ile oluşturulmuş uluslararası niteliğine sahip ilk çok taraflı anlaşma özelliği taşıyan Bern Sözleşmesi’ne taraf olmuştur. 1988 yılında ise Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) faaliyetlerine başlamıştır.

1990-1994 dönemi 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ihracatın arttırılmasına yönelik bir unsur olarak ürün tasarımından bahsedilmiştir. Ayrıca Ar-Ge kavramı içerisinde “ürün tasarımı” kullanılmıştır. Tasarım markalaşmanın önem kazanmasıyla gündem olmaya başlamıştır. Aynı şekilde marka değerinin ortaya çıkmasında tasarımın önemi her geçen gün artmaktadır (Yalçinkaya Yörük & Zengin, 2016).

1990’lı yıllara gelindiğinde artık tasarım kavramı ile ilgili çalışmalar yoğunluk kazanmaya başlamıştır. 1994 yılında Peysaj Mimarları Odası kuruldu. 1995 yılında Paris ve Bern Anlaşmalarına atıfta bulunan ve bu anlaşmalarda var olan eksikleri dolduran kapsam-yaptırım açısından önemli görülen TRIPS imzalandı. Aynı yıl kabul edilen 554 sayılı "Endüstri Ürünleri Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile benzer tasarımların önüne yasal bir duvar örülerek özgün tasarımlar koruma altına alınmıştır.

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1996-2000) GATT beklentileri sonucunda “Bilim ve Teknoloji Teşviği” projesi oluşturulmuş ve 1995’de devlet tarafından teşvik programları aracılığı ile Ar-Ge süreci desteklenmeye başlanmıştır (Çalgüner, 2010).

1990’ların sonuna gelindiğinde ise Türkiye Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Locarno Anlaşması’na (1998) taraf oldu. 1998 yılından itibaren Türk Patent Enstitüsü’ne yapılan başvurular Locarno Anlaşması’nda belirtilen ürün listesi esas alınarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma listesinde 216 alt sınıf, 32 sınıf ve yaklaşık 5000’in üzerinde ürün bulunmaktadır.

1.3.3. 2000'den Günümüze Tasarım Politikaları

Türkiye'de devlet nezdinde tasarıma verilen önemin fark edilmesinde 2000'li yıllardan itibaren belirgin bir artış gözlenmektedir. Tasarım gelişmekte olan ve gelişmiş birçok ülkede küresel rekabette ön sıralara yükselmek için en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum tasarımın ülkemizde de gündem oluşturmasında oldukça etkili olmuştur.

Tasarımın sanayideki rekabet gücüne olan etkisi hazırlanan kalkınma planlarında yeni politikaların belirlenmesinde etkili olmuştur. Savunma sanayi, gemi inşaat sanayi, otomotiv sanayi, mobilya sanayi, deri ve hazır giyim başta olmak üzere tekstil ve ihracata yönelik tüketici ürünleri hazırlayan tüm sektörler için farklı farklı politikalar oluşturulmuştur. Bu sektörler için Araştırma ve Geliştirme faaliyetlerine ayrılan payın artırılması, tasarım ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması, patentli veya tescilli ürünlerin artırılması, uluslararası marka yaratılmasının desteklenmesi, ortak pazarlama ve tadarik faaliyetlerinin geliştirilmesi, şirketlerin rekabet öncesi işbirliği, kümelenme yapılarının oluşturularak desteklenmesi, tasarım faaliyetlerinin özendirilmesi, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesinin sağlanması gibi hedefler belirlenmiştir (Ünsal, 2016).

2002 yılında TÜBİTAK tarafından BTYK kararıyla 2003-2023 dönemini kapsayan “Vision 2023” projesi yapılan en önemli reformlardandır. Bu projeye Ulusal Teknoloji Öngörüsü'nün uyarlanması yapılarak Ulusal Ar-Ge Altyapısı, Türkiye Araştırmalar Envanteri ve Ulusal Teknoloji Envanteri başlıklı üç alt proje yürütülmektedir (Çalgüner, 2010).

2004 yılında markalaşma hedeflerine katkıda bulunmak ve uluslararası düzeyde markalaşma amacıyla Turquality programı hayata geçirilmiştir. 2005 yılında Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşması (Cenevre Metni) yürürlüğe girmiştir. Lahey anlaşmasına üye olunmasıyla uluslararası tescil başvurusu yapılabilmekte ve tasarımlar tek başvuruyla birden fazla ülkede koruma altına alınmaktadır.

İhracatı arttırmak amacıyla tasarım faaliyetlerine destek sağlama gerekliliği son günlerde oldukça yoğun şekilde gündem oluşturmuştur. 2006'da Türkiye İhracatçılar Meclisi farkındalığı arttırmak amacıyla yeni çalışmalara imza atmıştır. Bu kapsamda

düzenlenen İMMİB Endüstriyel Tasarım Yarışması'yla 332 tasarıma ödül verilmiştir. Yarışma sonucunda ödüllendirilen 27 tasarımcı yurt dışında eğitim almaları için desteklenmiştir. Bu yarışmada ödül alan tasarımcılardan bazıları uluslararası organizasyonlarda yerini almıştır (Yalçinkaya Yörük & Zengin, 2016). Yine aynı yıl Moda Tasarımcıları Derneği kurulmuştur.

2008 yılında iyi tasarımları ödüllendirmek amacı ile Turquality Programı kapsamında, Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) iş birliğiyle Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri düzenlenmiştir. Türk tasarımcıları 2008'den bu yana uluslararası düzenlenen birçok yarışmada farklı dallarda önemli başarılarla imza atmışlardır. Türkiye A'DesignAward'ın 2010-2015 yılları arasında yayımlanan sonuçlarına göre en fazla ödül alan ikinci ülke olma özelliğine sahiptir (Yalçinkaya Yörük & Zengin, 2016).

2009'da Türkiye'nin tasarım stratejilerinin ve politikalarının belirlenmesi amacı ile Türk Tasarım Danışma Konseyi kurulmuştur. 2014 yılında Türk Tasarım Danışma Konseyi'nce yürütülen çalışmalarda tasarım alanında ilk ulusal politika belge niteliğindeki 2014-2016 Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmıştır.

2016 yılında ilk kez Design Week Turkey düzenlenmiştir. Bu etkinlik Türkiye'nin en geniş kapsamlı ilk etkinliği olma özelliğine sahiptir. Yine aynı yıl faydalı model, patent, tasarım, coğrafi işaretlere ilişkin hakların korunması amacı ile Sınai Mülkiyet Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ayrıca KOSGEB, Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yeni destekler oluşturulmuştur. 2016 yılında 5746 sayılı kanunun adı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun olarak güncellenerek Ar-Ge Reform Paketi hazırlanmıştır. Bu reform paketiyle Ar-Ge ve yenilik ekosisteminin geliştirilmesi için çok sayıda düzenlemeler açıklandı. Tasarım faaliyetleri de Araştırma ve Geliştirme faaliyetleri gibi destek kapsamına alınmıştır. 5746 sayılı kanun kapsamında Tasarım Merkezi kavramı resmileşmiş ve bu merkezlere çok sayıda devlet desteği sağlanmaya başlanmıştır. Tasarım Merkezleri ile tasarım faaliyetlerinin geliştirilmesi yüksek katma değerli ve özgün ürün tasarımı desteklenmektedir. Bu kapsamda, Şubat 2016- Mart 2019 yılları arasında toplam 341 firmaya Tasarım Merkezi belgesi verilmiştir.

Aynı yıl ikinci Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2020) hazırlanmıştır. Eylem planına göre Türk tasarımını ulusal ve uluslararası düzeyde görünür ve bilinirliği artması, uluslararası tanıtım için iletişim stratejisi belirlenmesi, Türkiye Tasarım Haftası etkinliği her yıl düzenli olarak organize edilmesi, Türk Dünyası Tasarım Şurası düzenlenmesi, Tasarıma ilişkin kısa film, çizgi film, belgesel haber ve başarı öyküleri gibi yapımlar hazırlanması ve 2020 yılının sonuna kadar tasarım müzesi kurulması hedeflenmektedir.

BÖLÜM 2

2. DEVLET YARDIMLARI

2.1. DEVLET YARDIMLARININ SINIFLANDIRILMASI

2.1.1. Devlet Yardımı Kavramı

Devlet yardımı tanım olarak sübvansiyon, destek ve teşvik kavramlarını içine almaktadır (Erdem, 2004). Bu kavramlar kullanılış maksadına göre aynı manaya gelebilmektedir. Aynı şekilde başka manaları da içerebilmektedir (Duran M., 2003).

TDK Güncel Türkçe Sözlük'ünde teşvik kavramı, özendirme, isteklendirme sübvansiyon kavramı ise destekleme, para yardımı şeklinde tanımlanmaktadır. Türkiye'de Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde bu kavramların tümünü kapsayacak şekilde devlet yardımı terimi kullanılmaya başlanmıştır (Uysal, 2005).

OECD ise devlet yardımı kavramını bazı teşebbüslerin diğer teşebbüslere göre daha çok finansal destek alması, daha az vergi ödemesi ve bu kamusal düzenlemelerin nihayetinde daha fazla yarar sağlaması olarak ifade etmektedir.

Devlet yardımı kavramı Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) Uruguay Turu'nda da tanımlanmıştır. Sübvansiyon ve Telafi Edici Tedbirler Antlaşması'nda GATT 1994'ün ihracat teşviklerinin kaldırılmasını öngören XVI. Maddesi anlamında herhangi bir şekilde gelir ya da fiyat desteği verilmesi ve bütün bunların sonucunda bir yarar elde edilmesi; tahakkuk etmiş bir devlet gelirinin affedilmesi ya da tahsil edilmemesi; devletin bir fon mekanizmasına ödemeler yapması, garanti sağlaması, özel bir kuruluşa belli fonksiyonları yürütme görevini vermesi; devletin, genel altyapı dışındaki konularda mal satın alması ya da hizmet ya da mal temin etmesi; herhangi bir kamu kuruluşu ya da devlet tarafından, hibe, kredi, hisse katılımı gibi doğrudan fon transferi ya da kredi garantisi gibi potansiyel olarak doğrudan fon veya yükümlülük transferi

içermesi sonucunda sağlanan mali katkı devlet yardımı sayılmaktadır (Rubini, 2004).

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 20)'ye göre; devlet yardımı kavramı belirli koşullarda ekonomik fayda sağlamak üzere bir işletme ya da işletmeler grubuna devlet aracılığı ile sağlanan destekler olarak açıklanmaktadır. Devlet yardımları, rakipler üzerinde ticari kısıtlamalar getirilmesi ya da gelişmekte olan bölgelerde altyapı sağlanması vb. genel ticaret koşullarını etkilemek amacı ile sadece dolaylı olarak sunulan yardımları içermemektedir (Sağlam, Şengel, & Öztürk, 2009).

Devlet yardımı kavramı genel olarak kamu tarafından çeşitli prosedürlerle bazı ekonomik faaliyetleri diğerlerinden daha fazla ve hızlı geliştirmek amacı ile sağlanan özendirme ve destekler şeklinde de tanımlanmaktadır (Songör, 2005).

Devlet yardımları genel olarak, bir hizmet ya da malın maliyetini düşürmeye yönelik devlet tarafından yapılan bir kaynak transferi şeklinde tanımlanabilmektedir. Devlet yardımları, devletin kaynakları ile belli bir işletmeyi veya üretimi, kuruluş yerini etkilemek suretiyle belirli bir bölgenin gelişmesini sağlamak, üreticileri teşvik ve himaye etmek, rekabet gücünün artmasına katkıda bulunmak, üretim yöntemini, üretim ya da faaliyet konusunu etkilemek gibi amaçlarla yapılan yardımlardır (Leblebici, 2002).

Devlet yardımları; vergi muafiyeti, vergilerin ertelenmesi ya da indirilmesi, düşük faizle borç verilmesi, borçlar için verilen devlet garantileri, doğrudan nakit transferleri gibi destekler şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Özkarabüber, 2003).

Devlet yardımından bahsedebilmek için herhangi bir kamu kuruluşu ya da devlet tarafından aşağıdaki şekillerde bir katkı söz konusu olmalıdır (Kural, Karakeçili, & Sakızoğlu, 1995).

- ✓ GATT'ın ihracat teşviklerinin kaldırılmasını öngören XVI. maddesi anlamında herhangi bir şekilde gelir veya fiyat desteği verilmesi.
- ✓ Devletin bir fon mekanizmasına ödemeler yapması veya garanti sağlaması veya bir özel kuruluşa yukarıdaki şıklarda belirtilen tipteki fonksiyonları yürütme görevini vermesi,
- ✓ Devlet uygulamasının, hibe, kredi ve hisse katılımı gibi doğrudan fon transferi

içermesi veya potansiyel olarak doğrudan fon ya da yükümlülük transferini (kredi garantisi gibi) içermesi,

- ✓ Devletin genel altyapı dışında kalan hususlarda mal veya hizmet temin etmesi veya mal satın alması,
- ✓ Aksi takdirde tahakkuk etmiş olacak bir devlet gelirinin affedilmesi veya tahsil edilmemesi (vergi ertelemeleri gibi mali teşvikler).

Devlet yardımları hem özel teşebbüslere hem de kamu teşebbüslerine verilebilir. Çoğunlukla üreticilere verilen devlet yardımları, bazen de tüketicilere verilerek dolaylı şekilde kimi teşebbüsleri rekabet açısından diğerlerine göre avantajlı konuma getirir (Tan, 1990).

2.1.2. Devlet Yardımlarının Amaçları

Ülkeler elinde bulundurduğu kıt kaynakların en verimli şekilde dağılabilmesini sağlamak, istihdamı arttırmak, bölgesel kalkınma yaratabilmek, teknolojik gelişmeyi yakalamak, sanayileşme ve sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamak amacı ile devlet yardımlarına ihtiyaç duymaktadır.

Uluslararası literatürde, yardımların bölgesel/yerel ekonomik büyümeye etkisi üzerine bazı araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar verilen desteklerin, bölgesel ekonomik büyümeyi nasıl etkilediği konusunda bazı bulgular elde edilmesini sağlamıştır. Bu bulgular incelendiğinde ortaya çıkan ampirik kanıtların oldukça çelişkili olduğu görülmektedir (Bartik, 1992; Loh, 1995; Goss ve Phillips, 1999; Schalk ve Untiedt, 2000; Bondonio ve Greenbaum, 2007). Bu konudaki yapılan bazı araştırmalar belli bir bölgeye sunulan desteklerin istihdam, gelir artışı ve büyümeye pozitif katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve benimsedikleri ekonomi politikaları devlet yardımı uygulama gerekçelerinin farklılaşmasına sebep olabilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler incelendiğinde devlet yardımı politikalarının oluşturulmasının altında ekonomik kalkınma, teknoloji transferi, istihdam imkânlarını genişletme, geri kalmış bölgelerin kalkındırılması, verimlilik artışı, ihracatı arttırmak, sanayileşme,

uluslararası rekabet gücü kazanma ve yabancı sermaye çekme gibi amaçların yattığı görülmektedir. Gelişmiş ülkeler teknolojik gelişmeyi sürdürmek, işsizliği azaltmak, verimlilik artışı, sorunlu sektörlerin desteklenmesini sağlamak, sermaye kaçırılmasını engellemek ve rekabet gücünü korumak, bölgesel dengesizlikleri gidermek gibi amaçlar doğrultusunda devlet yardımı politikalarına başvurulmaktadır (Duran, 2003).

Tablo 2.1: Gelişmiş/Gelişmekte Olan Ülkelerin Teşvik Uygulama Gerekçeleri

Gelişmiş Ülkeler	Gelişmekte Olan Ülkeler
<ul style="list-style-type: none"> * Rekabet gücünü korumak * Teknolojik gelişmeyi sürdürmek * Sermaye kaçışını engellemek * Bölgesel dengesizlikleri gidermek * Verimlilik artışı * Sorunlu sektörleri desteklemek * İşsizliği azaltmak 	<ul style="list-style-type: none"> * Ekonomik kalkınma * Geri kalmış bölgelerin kalkındırılması * Uluslararası rekabet gücü kazanma * Verimlilik artışı * İstihdam imkânlarını genişletme * Teknoloji transferi * İhracatı arttırmak * Sanayileşme * Yabancı sermaye çekme

Kaynak: (Duran, 2003)

Söz konusu devlet yardımlarının amaçları ülkeden ülkeye değişiklik gösterse bile genelde belirlenmiş beş temel amaca ulaşmak için uygulanırlar. Belirtilen bu amaçlara yönelik açıklamalar aşağıda belirtilmiştir.

2.1.2.1. Ekonomik ve Sosyal Kalkınmayı Sağlamak

Devletlerin benimsedikleri ekonomik modeller farklı olsa da hemen her ülkede teşvik politikaları uygulanmaktadır. Teşvik politikalarının ana amacı özetle ülkedeki genel refah seviyesinin artırılması ve belli bir düzeyin üstüne çıkmasının sağlanmasıdır (Topal, 2016).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin yatırım teşviklerinden bekledikleri başlıca amaçlardan biri ekonomik kalkınmayı sağlamaktır. Zira bu ülkelerin en önemli sorunlarından biri budur. Söz konusu ülkeler açısından ekonomik kalkınmanın temel koşulu, yatırım hacmini arttırmak ve yatırımlardan azami faydayı sağlamaktır (Kızılot, 1997). Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerin, tüketim meyli yüksektir. Bu nedenle yatırımlarını arttırabilmek için gerekli tasarruf birikimine sahip değildir. Bu ülkelerin yüzyüze oldukları yatırım-tasarruf engeli ancak dışarıdan ilgili ülkelere yapılacak tasarruflar ile ortadan kaldırılabilir. Bu durumdan hibe veya dış borç alınarak kurtulmak mümkündür (Karluk, 1983).

Ekonomik kalkınma üretimin artırılması ile üretimin artırılması ise ancak yatırımlarla mümkün olur. Çünkü ekonomik refah düzeyinin yükselmesi, GSMH'nin artması, mevcut kaynakların tasarrufu ve tasarruf edilen kaynakların ilerleyen zamanlarda daha yüksek üretim ve gelir seviyesine ulaştıracak yatırımlara yönltilmesiyle sağlanır (Göncüoğlu, 1993). Vergi teşviklerinin etkin bir şekilde uygulanmasıyla da ekonomik büyüme gerçekleşebilir (Yavan, 2011).

2.1.2.2. Bölgesel Kalkınmayı Sağlamak

Bölgesel kalkınma, ülkedeki bölgelerin varmak istedikleri hedefleri düşünerek, söz konusu bölgenin insan kaynaklarının iyileştirilmesi, ekonomik dengenin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bölgedeki toplumsal potansiyelleri harekete geçirmek amacıyla yapılan çalışmaların hepsidir. Ulusların sürdürülebilir kalkınmasını sağlayan ve bu konuda tutarlılık gösteren, kaynakların en etkin şekilde kullanılmasını öngören refahı arttıran çabaların tümüdür (Altıntaş, 2016).

Teşvik politikaları ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişik şekillerde uygulansa da hemen her ülkede bölgesel dengesizliğe doğrudan etkisi olan önemli bir konudur. Teşvik tedbirleriyle, ekonomik faaliyetlerin belirli bölgelere yönltilerek bou bölgelerdeki kalkınmanın sağlanması, dolayısıyla bölgeler arası gelişmişlik farklarının en aza indirilmesi mümkün olabilir (Dinler, 1998).

Bölgeler arası gelişmişlik farkı, kendiliğinden düzelecek bir durum değildir, bu farklılıklar ancak uygulamaya alınacak yeni tedbirlerle azaltılabilir. Mahalli kalkınma

politikasına dayanan bir teşvik uygulamasında hangi sektörün ya da bölgenin ne oranda teşvik aldığı dikkatli incelenmelidir. Hedefler, hesaplar, planlar ihtiyaca yönelik ayrıntılı bir çalışma ile tespit edilmelidir. Bölgesel desteklerle bölgeye yeni yatırımların çekilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için ilk önce bölgedeki ekonomik altyapı hazırlanmalıdır. Bu anlamda yatırımcıya sağlanacak ilk destek ekonomik altyapı nedeniyle ortaya çıkabilecek olan, ekstra maliyetlerin karşılanmasıdır. (Sünel, 2015) Diğer bölgelere oranla geri kalmış bölgelere özel ek teşviklerle ekonomik ve sosyal kalkınma desteği verilmesi, daha gelişmiş bölgeler karşısında aleyhlerinde gelişen geri kalmışlık çemberini kırmalarını sağlayacaktır (Göncüoğlu, 1993).

2.1.2.3. Sanayileşme ve Teknolojik Gelişmeyi Sağlamak

Teşvik politikalarının önemli amaçlarından bir tanesi de ülke sanayisinin gelişmesi ve güçlendirilmesidir. Günümüzde gelişmiş olarak nitelendirilen tüm ülkeler, teknolojik gelişmelere hızla ayak uydurarak, kalkınmalarını sanayileşme ile sağlamışlardır. Bu sebeple sanayileşmenin sağlanması az gelişmiş ekonomilerin birincil hedeflerindedir (Çiçek T. , 2008). Uluslararası alanda rekabet edebilmek, kaliteli malı ucuza üretmekle mümkün olacaktır. Bu anlamda teşvikler ülke sanayisini koruyucu ve geliştirici bir destek sağlamaktadır (Sünel, 2015).

Sanayileşme düzeyi yüksek ülkeler uzun vadeli ekonomik büyüme politikası olarak, sanayiye geliştiren ve verimlilik artışı sağlayan teknolojik değişikliklere önem vermektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise kaynaklarının elverdiği ölçüde sanayiler kurup geliştirmek, teknoloji yaratmak ve gelişmelere uyum sağlamak, girişimcilerin muhtelif teşvik araçlarıyla yatırımlara özendirilmesi ile mümkün olur. Sanayileşme ve teknolojik gelişme ancak bu şekilde sağlanabilir (Kaya, 1993).

21. yüzyılda küreselleşme sonucunda bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik ilgi ve gelişim, ülkeler arasında ticaretin ve etkileşimin kolaylıkla sağlandığı, ticari sınırların kalktığı bir döneme girmiştir. Günümüzde küresel piyasada yaşanan rekabet sebebiyle ülkeler, toplumsal refah düzeyinde sürekli artışı elde etmek, ekonomik büyüme ve kalkınmayı sağlamak, sürdürülebilir ekonomik istikrarı, uluslararası alanda rekabet edebilmek gibi hedeflerini gerçekleştirebilmek için teknolojiye büyük önem vermektedir. Ülkelerin kalkınma ve büyümesi ile teknolojideki artış arasında pozitif

bir ilişki mevcuttur. Teknolojide yaşanması muhtemel gelişimle ülkeler sahip oldukları mevcut teknolojileri geliştirilebilir ya da yeni teknoloji üretilebilir hale gelmektedir (Demir, 2018).

Teknolojik gelişmeyi hızlandırmak ise teknolojik yeniliklerden geçmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, kalkınmalarını hızlandırmak için üretimde verimi ve etkinliği arttıran teknolojik yeniliklere ihtiyaç duymaktadırlar. Söz konusu ülkeler, kendi imkânlarıyla bu teknolojik yenilikleri üretebilmekte son derece yetersizdirler. Bu nedenle bu ülkeler ya teknoloji transferi vasıtasıyla ihtiyaç duydukları teknolojik yeniliklere sahip olabilmektedirler. Teknoloji transferleri; ticaret, resmi teknik yardım programları, teknik yayınlar, lisans anlaşmaları ve diğer haberleşme araçları yollarıyla gerçekleştirilebilmektedirler (Karluk, 1983).

2.1.2.4. İstihdamı Arttırmak

İstihdam tanım olarak genellikle işsizlik sorunu ile anılır. Nüfus artış hızları ülke ekonomilerinin istihdam problemiyle karşı karşıya gelmesine yol açmıştır. Ülkeler yeni istihdam alanları oluşturabilmek amacıyla teşvik politikalarını kullanmaktadır. Bu kapsamda devlet yatırımcı işletmeye farklı faiz oranı uygulamakta piyasadan daha düşük miktarda kredi vermektedir (Duran M., 1998). Ülkedeki işsizler yapılan yatırımlarla yeni iş imkânlarına sahip olmaktadır. Bu sebeple yatırımların teşvik amaçlı yapılması aynı şekilde istihdam arttırıcı politikaların da gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Söğüt, 2019).

Üretim ve istihdam arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Üretim hacmi artırılmak isteniyorsa ya işçi sayısı artırılmalı veya hâlihazırdaki işçiler daha çok üretmelidir. Üretimde daha fazla sayıda işçi kullanmak istihdamın artmasına, işçi başı üretim artışı ise verimlilik artışına neden olur. Üretimi çoğaltmak isteyen her devlet bu sürece etki etmek ister (Göncüoğlu, 1993).

Düşük gelir ve yüksek işsizliğin bulunduğu bölgelerde, ekonomik kalkınmanın canlandırılması özellikle vergi desteklerinin maliyet etkinliğini ortaya çıkarmaktadır (Yavan, 2011). İşsizlik oranının yüksek olduğu yerlerde vergi oranlarının düşürülmesi suretiyle yatırımların arttırılması, dolayısıyla istihdamın sağlanması mümkündür.

2.1.2.5. Kaynakların Etkin Kullanılmasını Sağlamak

Kaynakların sınırlı ve ihtiyaçların sonsuz olduğu bir dünyada, refah seviyesinin arttırılabilmesi amacı ile üretim kaynaklarının verimli ve etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Ekonominin ihtiyaç doğrultusunda teşvik tedbirleri ile sınırlı kaynaklar istenilen şekilde, istenilen bölgeye ve istenilen alana yönlendirilebilecektir (Paçacı, 2011).

Gelişmekte olan ekonomilerde kalkınmanın gerçekleştirilmesi adına gerekli olan finansman ve döviz imkânları, nitelikli iş gücü, enerji ve diğer üretim faktörlerinin yetersizliği söz konusudur. Yine bu ekonomilerde genellikle tasarruf eğilimi ve gelir düzeyi düşük olmakla beraber yatırım ve üretim için gerekli kaynaklar kıt ve yüksek maliyetlidir. Bu tür ekonomilerde uygulanacak teşvik tedbirlerinin amacı, yatırımların ekonomik kalkınma planlarında belirlenen sektörlere dağılımını gerçekleştirmek, üretimi zayıf olan alanlara yapılacak ve spekülâtime müsait yatırımları engelleyerek yatırımları verimli alanlara yönlendirmek ve yatırımlar arasında uyumu sağlamaktır (Küçüköğlü, 2005).

2.1.3. Devlet Yardımlarının Önemi

Devletlerin ekonomideki rolü gelişmekte olan ülkelerde her geçen gün artmaktadır. Bu durum sonucunda devlet sıklıkla faaliyetlerini miktar olarak arttırmakta aynı şekilde iktisadi hayatı düzenlemektedir (Walzer, 1995).

Devlet yardımları, tüketiciler, üreticiler, üretim faktörlerini sağlayanların karşı karşıya kaldıkları, göreceli fiyatları değiştirerek kamu yetkililerinin piyasaları dolayısıyla davranışları etkilediği bir araç olarak tanımlanabilir. Devlet yardımlarının kamu harcamaları politikası üzerindeki rolü ve bu politika içindeki payı büyüktür. Bu sebeple devlet yardımlarının niçin ve nasıl kullanıldığıın belirlenmesi önemlidir (Doğangül, 2012).

Ülkelerin teşvik politikalarıyla neleri amaçladığı her ülkede farklılık arz etmekle birlikte genel olarak refah seviyesinin artırılması hedeflenmektedir. Devlet yardımları, üreticiler için gelir arttırıcı etkiye sahiptir. Tüketiciler için satın alınan hizmet/malı tam rekabet fiyatının altındaki bir fiyata alma imkânı sağlamaktadır (Schwartz, 1999).

Yerli ve yabancı yatırımcıları üretime cesaretlendirerek ülke bazında üretim kapasitesini artırmak teşvik politikalarının ana gerekçesini teşkil etmektedir. Sadece yatırım aşâmâsında değil, işletme döneminde de verilen teşvikler, işletmenin verimliliği ve sürekliliği açısından önemlidir. Zira teşvikler ve teşvik sistemleri, hem üretim kapasitelerinin geliştirilmesi, hem de gelişmiş kapasitelerden daha verimli sonuçlar alınması için önem arz etmektedir (UNDP, 2019).

2.1.4. Avrupa Birliği Ülkelerinde Devlet Yardımları

Devlet yardımlarıyla ilgili uluslararası kurallar hazırlanırken yurtiçi ekonomik dengelerin gözetilmesi gerekliliği, onay verilecek devlet yardımı araçlarının tespitinde diğer teşebbüslerin de aynı şekilde devlet yardımı talep edebilme durumları ile ekonomik etkinlik ve hedeflenen amaca uygunluğunun değerlendirilmesi de göz önünde bulundurulmalıdır (Kocatepe, 2007).

Günümüzde gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde yüksek katma değerli büyümeye geçişin sağlanması amacı ile teknoloji, yenilik ve Ar-Ge içeren üretim yöntemleri ve ürünlerin üretilmesi teşvik edilmektedir. Bu kapsamda ilerleyen ülkelerin rekabet avantajı elde etmesi uluslararası ticaret ve üretimde söz sahibi olmalarını sağlamaktadır (Çiloğlu, 1997).

AB'de her ülkede farklı uygulamalar bulunmakla birlikte genel olarak vergi kredi ve vergi teşvikleri esaslı politikalar uygulanmaktadır. Bazı AB ülkelerinde vergi indirimi uygulanmakta bazılarında ise muafiyet, istisna gibi diğer mali destek uygulamaları söz konusudur (Demir, 2018).

AB'de devlet yardımları AB bütçesi ve üye ülkelerin öz kaynaklarından oluşan fon kaynaklarından oluşmaktadır. AB ülkelerinin yardımlara genel tutumu serbest ticaret ve rekabet sisteminin olumsuz etkilenmemesine yönelik uygulamaların esas alınması yönündedir. Hükümetler aracılığıyla verilen desteklerin vergisel, finansal destek programlarından hangisinin olması gerektiği tartışmalara sebep olmaktadır. Vergisel ya da finansal destek programlarının bazı dezavantajları ve avantajları söz konusudur. Genel olarak ülkeler yardımların rekabeti bozucu nitelikte olmamasını gözeterek bu politika araçlarını birlikte kullanmaktadırlar (Çelebi & Kahrıman, 2011).

Avrupa Birliği ülkelerinde Lizbon Stratejisi teknoloji politikalarının oluşmasında etkilidir. 2000 yılında imzalanan Lizbon Stratejisi'nin Avrupa Birliği ülkelerinin gelecek projeksiyonunu oluşturduğu görölmektedir. Bu çerçevede ülkeler GSYİH'nin %3'ü kadar Araştırma Geliştirme faaliyetlerine kaynak ayırmayı somut hedeflerden biri olarak benimsemişlerdir (Alata, 2014).

2.1.5. Türkiye'de Devlet Yardımları

Türkiye'de uygulanan devlet yardımı politikalarının tarihsel gelişimine yönelik yapılan araştırmalarda farklı dönemlerde ihracat, yatırım ve üretim faaliyetleri için farklı araçların kullanıldığı görölmektedir. Osmanlı döneminde yardımlarla ilgili 14.12.1913'de kabul edilen Teşvik-i Sanayi Kanunu Muvakkatı yapılan ilk düzenlemedir. Cumhuriyetin kurulmasından önce yapılan Birinci İzmir İktisat Kongresi sonucunda alınan kararlar çerçevesinde 1927 yılında endüstrinin geliştirmesi ve finansmanına yönelik özel kesimle sanayileşmenin gerçekleşmesini sağlamak ve sermaye birikimini elde etmek hedefi ile Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmış, dolaylı, dolaysız vergi teşviki navlun indirimi, kamu ihalelerinde öncelik, bedelsiz arsa vb. sanayiye güçlendirecek ve koruyacak birtakım önlemler belirlenmiştir. Bu kanun ile şeker fabrikaları kurulmasına yönelik bazı imtiyazlar getirilmiştir (Takım, 2017).

Yeterli müteşebbis kesiminin ve yeterli sermayenin oluşmadığı bu dönemde devlet yardımı politikaları başarılı olamamıştır. 1930'lu yıllarda sanayi ve finansal alanlarda faaliyet gösteren kamu iktisadi teşebbüsleri kurulmaya başlanmıştır. Teşvik-i Sanayi Kanunu 1942 yılında uygulamadan kaldırılmış, 1950-1960 yılları arasında özel kesime öncelik verilen politikalar uygulanmıştır. Özel sektör kredi imkanlarıyla desteklenmiştir. Tarımsal üretim de bu dönemde ilk defa desteklenmiştir. 1951'de yabancı sermayeyi teşvik etmek amacı ile Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve 1953'de Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu yayımlanmıştır.

1960-1980 döneminde ithal ikameci politikalar uygulanmaya başlanmış ve ekonomik kalkınma planlamaları yapılmıştır. ekonomiyi sürükleyici sektör olarak yerli sanayiye yurtdışı piyasanın rekabetinden korumak amacıyla ucuz kredi ve girdi temini, kotalar ve yüksek koruma duvarları oluşturulmuştur. Bu dönemde küçük ölçekli ve dağınık bir yapı arz eden sanayi kuruluşlarının büyük ölçekli hale getirilmesi amacı ile

teşvik mevzuatı bir plan ve tek elden dâhilinde yürütülmesi için 1967 yılında Başbakanlığa bağlı Yatırımları, İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu ve 1970 yılında ise DPT Teşvik Uygulama Dairesi kurulmuştur. Bu dönemde ithal ikameci politikalarla birlikte uygulanan yardım politikaları ihracatı geliştirememiş ama ekonomik büyüme ve sanayileşmede önemli aşamalar kat edilmesini sağlamıştır.

1980 sonrası dönemde ekonomi politikalarında yapısal değişiklikler yaşanmış, ihracata dayalı büyüme modelini benimsenmiş vergi iadesi, krediler enerji destekleri, gümrük muafiyetleri ve sektörel diğer mali desteklerle ihracat desteklenmiştir. İthalat ise kademeli olarak serbestleştirilmiştir. Fakat Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ne girilmesi ve Dünya Ticaret Örgütü Antlaşması bu yardımların uygulanmasını engellemiştir.

Nakit yardımların diğer ülkelerin iç piyasasına zarar vermesi sebebi ile uygulamadan kaldırılan yardımlar 1987 yılında kurulan Türk Eximbank aracılığı ile ihracat kredi ve sigorta programları ile yeni bir şekil kazanmıştır. 1980 yılında döviz kuru politikasıyla uygulanan teşvik politikaları ihracata yansımış 2,9 milyar USD olan ihracat tutarı 2000'li yılların başında 27 milyar USD seviyesine ulaşmıştır. İhracatta elde edilen bu ilerleme önceleri kapasite kullanım oranlarının artırılması aracılığı ile gerçekleşmiş, sonraki yıllarda ise yeni yatırımlar sebebi ile gerçekleşmiştir (Takım & Ersungur, 2018).

Özetle 1913 yılı itibari ile sistematik uygulanan tedbirler yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlerin kamu politikalarını büyük ölçüde etkilemesi sonucunda, büyük değişikliklerden geçmiştir (Çiloğlu, 1997). 1963'de TÜBİTAK'ın kurulması ve üniversitelerin yaygınlaşması aracılığıyla Araştırma Geliştirme faaliyetleri yaygınlaştırılmış, özellikle 2000 yılı ve sonrasında Ar-Ge faaliyetlerini artırmak üzere yeni devlet yardımı politikaları oluşturulmuştur.

2.1.5.1. Türkiye’de Devlet Yardımları Kavramının Doğuşu

Türkiye’deki teşvik sistemi 1863 yılında Islahat-ı Sanayi Komisyonun kurulmasıyla oluşmaya başlamıştır (Duran M., 1999). Türkiye’de teşviklerin tarihsel gelişimi incelendiğinde 6 önemli dönüm noktası olduğu görülmektedir. Bunlar (Yavan, 2011);

- i. 1913’de Teşviki-i Sanayi Kanunu çıkartılmıştır.
- ii. 1950 sonrası dönemde Türkiye Sınayi ve Yatırım Bankası kurulmuş ve Yabancı Sermaye Kanunu yayımlanmıştır.
- iii. Planlı dönem ile yerli sanayinin kurulması, kolların amacı ile bölgesel teşvikler uygulanmaya başlanmış ayrıca belgeli sisteme geçilmiştir.
- iv. 1980 sonrası dönemde ihracata dayalı kalkınma stratejisi ile gelişen ihracata ve yatırımlara cazip destekler verilmiştir.
- v. 1990 sonrası dönemde kamuda yaşanan kaynak problemi sebebi ile cazip nakit destekler kaldırılmış ve vergisel teşvik sistemine geçilmiştir.
- vi. 2009 yılında yeni yatırım teşvik sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

2.1.5.2. 1980 Öncesi Devlet Yardımları

Ülkemizde devlet desteği, ekonomik ve sosyal gelişimi ve değişimi sağlamak amacıyla Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kullanılmaya gelmiştir. 1. İktisat Kongresi ve 1934-1938 döneminde uygulanan Beş Yıllık Sanayi Planları devletin ülke ekonomisinin kalkınmasına yardımcı olmaya yönelik ilk girişimlerdir. 1960’lı yıllarda uygulanmaya konulan ithal ikameci kalkınma planlarında sanayi politikası izlenmiş ve devlet desteği yoğun bir şekilde hissedilmiştir. Bu dönemde ekonomik büyüme ve istikrar seviyesinin istenen düzeyde olmaması ve dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler 1980’lerde ihracata dayalı büyüme yaklaşımının benimsenmesine yol açmıştır. Bu dönemde, devletin yatırım ve ihracata yönelik teşvik mekanizmaları bu temelde değişim süreci içine girmiştir (Soylu H. , 2008).

1960-1980 yıllarını kapsayan dönemde ithal ikamecilik ve korumacılık hâkimiyetini korumuştur. Bu dönemde, yeni ekonomi politikaları oluşturularak tarımsal üretimden sanayi malları üretimine geçiş başlamıştır. İthalatta kota ve yüksek gümrük tarifeleri, vergilendirmede kolaylıklar, ucuz kredi ve girdi temini yoluyla sanayinin uluslararası rekabete karşı korunması amaçlanmıştır. Sanayi için gerekli orta ve uzun vadeli finansman ihtiyacının karşılanması amacı ile Devlet Yatırım Bankası ve Sınai Yatırım ve Kredi Bankası kurulmuştur. 6/12585 sayılı Kararname ile destek işlemleri için Teşvik Belgesi uygulaması başlatılmıştır. 1967'e kadar çeşitli kamu kuruluşlarınca yürütülen devlet yardımı uygulamaları 1967 yılında Başbakanlığa bağlı kurulan Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Barosu'nca yürütülmeye başlanmıştır. Daha sonra DPT'ye bağlanmış ve Teşvik Uygulama Dairesi adıyla hizmet vermeye başlamıştır (Köksal, 2002).

Türkiye'de devlet yardımları ile ilgili esas gelişmelerin planlı döneme geçişle başladığı görülmektedir. Bugünkü devlet yardımı sisteminin temelleri 1967'de kabul edilen 933 sayılı yasa ile atılmıştır. 1968'de Türkiye'de bölgesel gelişmenin gerçekleştirilmesi amacı ile Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) politikası başlatılmış ve bölgesel destek mekanizmasına geçilmiştir (Yavan, 2011).

2.1.5.3. 1980 Sonrası Devlet Yardımları

1980 öncesi dönemde ithal ikamesine dayalı kalkınma politikaları yerini 1980 yılı ve sonrasında ihracata dayalı politikalara bırakmıştır. Bu sebeple daha fazla kaynak ayrılmıştır ve bu kaynaklar ağırlıklı olarak ihracata yönelik kullanılmıştır. 1980'den sonra teşvik primi ve ihracatta vergi iadesi gibi direkt olarak ihracat performansına bağlı nakit devlet yardımları kullanılmıştır. Yatırımlar için kaynak kullanımı destekleme primi verilmeye başlanılmış ancak yatırım tutarlarının aşırı miktarda gösterildiği yatırımlar ve yapılmayan yatırımlar için usulsüz prim ödemeleri ile karşılaşarak bu sistemden vazgeçilmiş ve kaynak kullanımını destekleme kredisi uygulamaya başlanmıştır.

1990'lı yıllarda teşvik edilmesi planlanan yatırımların uzun dönem içinde uluslararası pazarlarda rekabete hazır olmaları dikkate alınarak AB ile Gümrük Birliği Antlaşması kapsamında teşvik sisteminin Avrupa Birliği ile uyumlaştırılması

zorunluluğu doğmuş, nakit krediler önemli ölçüde kaldırılarak yerine vergisel ve bölgesel destekler verilmeye başlanılmıştır (Leblebici, 2002).

1980 kararlarıyla Türkiye'nin serbest piyasa koşullarında ekonomik kalkınmanın sağlanmasını öngören yeni bir sanayileşme stratejisi benimsenmiş, 1980'den itibaren ihracatın ve yatırımların teşviki daha da önem kazanmıştır. 1985 yılında karşılıksız hibe şeklinde bir teşvik aracı olan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) uygulaması başlatılarak teşvikli yatırımlarda büyük artış yaşanması sağlanmıştır (Yavan, 2011).

1996 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olunması ve Gümrük Birliği'ne girilmesi Türk teşvik sisteminde ciddi değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Böylece sektörel seçicilik anlayışı bırakılmış bölgesel gelişmişlik düzeyinin temel alındığı, yatay yardımlar olarak da adlandırılan çerçevenin korunmasına, KOBİ'lerin ve Ar-Ge'nin desteklenmesine yönelik destek programlarının uygulanmasına başlanılmıştır. 2000'lerin başı itibari ile Türkiye, Avrupa Birliği uyum sürecine yönelik yardım politikaları benimsemiş ve DTÖ ve OECD gibi üyesi olduğu uluslararası kuruluşların sübvansiyonlar ve devlet yardımları ile ilgili düzenleme ve yükümlülüklerine uymaktadır (Yavan, 2011).

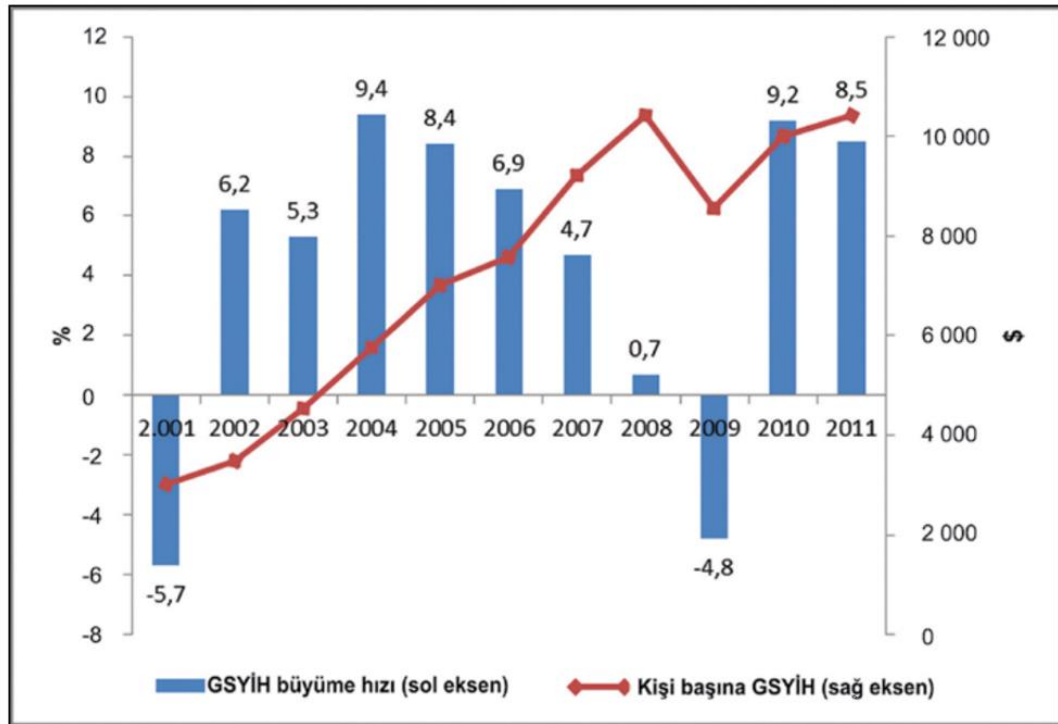
2.1.5.4. 2000'den Günümüze Devlet Yardımları

Türkiye ekonomisinde 1990'lı yıllarda yaşanan istikrarsızlık ve makroekonomik dengesizlik durumu 2000'li yıllarda da yaşanmaya devam etmiştir. 2001 yılında Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizlerinden Şubat 2001 Krizi yaşanmış ve krizin etkisiyle ülke ekonomisi %-5,7 gibi rekor küçülmeye gitmiştir. Bu durum işletmelerin yatırım kararlarını önemli derecede etkilemiştir. Ayrıca yatırımlar azalmış ve paralelinde yatırım teşvik belgesi talebi ortalama %40 oranında düşüş göstermiştir (Yavan, 2011).

2001 Krizi sonrası Uluslararası Para Fonu'nundan (IMF) destek alınmış 2002 yılı itibari ile ekonomik büyüme sürecine geçilmiştir. 2008 yılında dünyada yaşanan finansal krize kadar yıllık ortalama %7'nin üzerinde bir büyüme gerçekleşmiştir. 2002 yılından itibaren yatırım teşvikleri tekrar yükselme eğilimine girmiş, takip eden 5 yılda

ortalama %70 seviyelerinde artış göstermiştir. 2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel kriz sonrası 2009 yılında Türkiye ekonomisi %-4,8 oranında küçülme yaşanmıştır. 2009’da genel teşvik sistemi ile büyük yatırımların desteklenmesi ve bölgesel teşvik sistemi kurulması amacı ile ve 2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar yürürlüğe girmiştir (Tatar Candan & Yurdadoğ, 2017).

Şekil 2.1: Türkiye Ekonomisinde GSYİH’nin Büyüme Hızı ve Kişi Başına GSYİH’nin Gelişimi



Kaynak: (Yavan, 2012)

Türkiye’ de Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar yürürlükten kaldırılarak yeni yatırım teşvik sistemi 19 Haziran 2012’de 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile hayata geçirilmiştir. Yeni teşvik sistemi kümelenme faaliyetlerinin hayata geçirilmesi ile cari açığın giderilmesi ve teknoloji yoğun üretimin desteklenmesini hedef almıştır. Ayrıca bu teşvik sistemi ile sektörel teşvik sisteminin oluşturulması ve stratejik yatırımlara daha fazla önem verilmesi ve teknoloji yoğun ihracatın artması hedeflemiştir (Akyol, 2016).

Mevcut destek sistemi kapsamında, özel kesime doğrudan kaynak aktarımı sayılabilecek desteklerden ziyade piyasa şartları gözetilerek oluşturulan vergi istisna ve muafiyetleri aracılığıyla desteklenen bir sistemin tercih edilmesi dikkatleri çekmektedir (Altay & Karabulut, 2017).

2.1.6. Türkiye’de Devlet Yardımları Türleri

Devlet yardımları türleri itibariyle veriliş amaçları ve veriliş şekillerine göre iki şekilde sınıflandırmak mümkündür.

2.1.6.1. Veriliş Amaçlarına Göre Devlet Yardımları

Devletler, ekonomik ortamlarındaki riskleri kontrol altında tutabilmek için fonksiyonel, nitelikli çeşitli yardımlara başvururlar (Işık, 2014).

Veriliş amaçlarına göre devlet yardımları türleri Tablo: 2.2’de gösterilmiştir. Devlet yardımları çeşitli mikro ve makro amaçlar doğrultusunda verilebilmektedir (Aktan, Plütokrasi ve Teşvik Kollamacılık, 2001).

Tablo 2.2: Veriliş Amaçlarına Göre Devlet Yardımları

1	Yatırım teşvik amacıyla verilen devlet yardımlar (Yatırım Yardımları)
2	İhracatı teşvik amacıyla verilen devlet yardımları (İhracat Yardımları)
3	Üretimin desteklenmesi ve idamesi amacıyla verilen devlet yardımları (Üretim Yardımları)
4	Uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla verilen devlet yardımları
5	Yabancı sermayeyi özendirme amacıyla verilen devlet yardımları
6	Genel ekonomik kalkınma amacına yönelik devlet yardımları
7	Bölgesel ekonomik kalkınma amacına yönelik devlet yardımları
8	Yarım kalmış tesisleri ekonomiye kazandırma amacıyla verilen devlet yardımları
9	Girişimci riskini azaltmak amacıyla verilen devlet yardımları
10	Araştırma-Geliştirme ve teknolojik yenilikleri geliştirmeye yönelik devlet yardımları
11	Çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla verilen devlet yardımları
12	Nitelikli işgücü oluşturulmasına yönelik devlet yardımları
13	Kalite geliştirme projelerine katkı amacıyla verilen devlet yardımları
14	Verimlilik konusundaki çabalara katkı amacıyla verilen devlet yardımları
15	Zor durumda bulunan özel ve/veya kamu teşebbüslerinin rehabilitasyonu için verilen devlet yardımları
16	Düşük kapasite ile çalışan işletmelere tam kapasite ile çalışmalarını amacıyla verilen devlet yardımları

Kaynak: (Aktan, Plütokrasi ve Teşvik Kollamacılık, 2001)

En genel ifadeyle veriliş amaçlarına göre yardımlar spesifik, sektörel ve bölgesel olarak sınıflandırılabilir.

2.1.6.1.1. Bölgesel Yardımlar

Bölgesel Yardımlar; herhangi bir bölgenin kalkınmasına ve gelişmesine yönelik yapılan yardımlardır. Bu yardımlarla bölgelerdeki gelişmişlik seviyesindeki farkların azaltılması amaçlanmaktadır (Durman & Önder, 2007).

2.1.6.1.2. Sektörel Yardımlar

Sektörel Yardımlar, herhangi bir sektörün gelişmesine ve ilerlemesine yönelik yapılan yardımlardır. Bazı sektörler diğerlerine göre farklı bir önem derecesine sahiptir. Bu sebeple önem dereceleri baz alınarak öncelikli sektörler devlet tarafından saptanmaktadır (Durman & Önder, 2007).

2.1.6.1.3. Spesifik Yardımlar

Spesifik Yardımlar, bir problemin çözümlenmesinde ya da spesifik bir alanın desteklenmesine yönelik devlet tarafından yapılan yardımlardır. Örnek olarak İhracat yardımları spesifik yardımlardandır (Durman & Önder, 2007).

2.1.6.2. Veriliş Şekillerine Göre Devlet Yardımları

Tablo:2.3'de devlet yardımları veriliş şekillerine göre ayrılmıştır. Bu kapsamda nakit devlet yardımları, nakit olmayan devlet yardımları, vergisel yardımlar, garanti ve kefaletler ile diğer yardımlar olmak üzere başlıca altı gruba ayrılmıştır.

Tablo 2.3: Veriliş Şekillerine Göre Devlet Yardımları

1- Nakit Yardımlar	Karşılıksız
	Hibeler
	Primler
	Karşılıklı
	Uygun Koşullu Krediler (düşük faiz, uzun vade)
2- Nakit Olmayan Yardımlar	Arsa- Arazi Tahsisi Bina Temini
3- Vergi Yardımları	Gelir ve Kurumlar Vergisi Yardımları
	Düşük Oranlı Gelir ve Kurumlar Vergisi Vergi Muafiyeti
	Zarar Mahsubu
	Hızlandırılmış amortisman
	Yatırım İndirimi
	Bazı Harcamaların Vergiden Düşülmesi
	Vergi kredisi (finansman fonu)
	KDV Yardımları
	Sermaye mallarına KDV istisnası
	Gelişmemiş bölgelere ve/veya bazı ürünlere
	Gümrük Vergisi Yardımları
	Makine-teçhizat, hammadde, parça ve yedek parça gibi sermaye mallarına gümrük muafiyeti
	Gümrük vergisi iadesi
	düşük KDV oranı
	4- Garanti ve Kefaletler
Yüksek ticari risk taşıyan projelere kamu kaynaklı risk sermayesi katılımı Ekonomik ve ticari riskleri kapsayan ayrıcalıklı kamu sigortası	
5- Diğer Yardımlar	Altyapı hazırlanması
	Ucuz enerji desteği
	Yatırım öncesi hizmetler; finansman kaynakları, yatırım projesi hazırlama ve yönetme, Pazar araştırması, hammadde ve altyapı durumu, üretim prosesi ve pazarlama teknikleri, eğitim, know-how veya kalite kontrol geliştirme teknikleri ile ilgili yardımlar
	Ayrıcalıklı kamusal antlaşmalar

Kaynak: (Duran M. , 2003)

2.1.6.2.1 Nakit Devlet Yardımları

Belirli bir sektöre teşebbüse veya bölgeye devlet tarafından sağlanan yardımlara nakit devlet yardımları denmektedir. Nakit yardımların en önemli örnekleri hibe ve primlerdir.

Nakit devlet yardımları, karşılıksız olabileceği gibi karşılıklı da verilebilir. Örneğin hibe ve primler direkt olarak karşılıksız sağlanan nakit yardımlardır. Bu tür yardımlar özellikle kalkınmada öncelikli bölgelere daha yüksek oranlarda sağlanır. Karşılık mukabili nakit yardımlar ise devletin bazı sektörlerle, piyasa cari faiz oranından çok daha düşük bir faiz oranıyla sağladığı kredilerdir. Bu tür yardımların karşılıksız yardımlardan farkı, yatırımcıya verilen yardımın bir süre sonra geri alınmasıdır. Geri ödemedede yalnızca anaparanın tahsili ya da vade kolaylıkları sağlanması şeklinde de uygulanabilir. Piyasadaki yatırım finansman olanaklarının kısıtlı ve maliyetinin yüksek olması, nakit yardımlara olan rağbeti artırıcı bir unsurdur (Sünel, 2015). Ziraî işletmelere verilen krediler bu yardımlara örnek olarak verilebilir.

2.1.6.2.2 Nakit Olmayan Devlet Yardımları

Nakdi olmayan bu yardım türünde teşebbüslere bir takım imtiyazlar sunulmaktadır. Bu kapsamda devletin bütçesine girmesi planlanan bazı gelirlerden vazgeçilmekte, devlet bütçesinden ayrıca bir ödeme gerçekleştirilmemektedir (Özkarabüber, 2003).

Dolaylı verilen devlet yardımı ya da bir başka deyişle nakit olmayan devlet yardımlarına kredilere hazine garantisi verilmesi, çeşitli vergilerin muafiyet kapsamına alınması, düşük faizli kredi teminleri, işveren sigorta payından vazgeçilmesi gibi uygulamalar örnek olarak verilebilmektedir (Ünsaldı, 2006).

2.1.6.2.3 Vergisel Devlet Yardımları

Hükümetler genelde doğrudan ve dolaylı şekilde alınan vergilerde hem sürekli hem de geçici olarak vergi indirimleri yapmak suretiyle vergi yardımı sağlayabilmektedir. Bu yardımlar gelirler vergisi mükelleflerine, vergi borçlarının vadelenirilmesi şeklinde sunulmaktadır. Diğer yandan hükümetler, ithalat ve teknoloji transferi açısından girişimcilere gümrük vergisi indirimi ya da ara malların ve diğer girdi unsurlarının alımında KDV indirimi vb. kolaylıklar sağlayabilmektedir (Barbour, 2005). Vergisel devlet yardımları dolaylı ve dolaysız olmak üzere iki gruba ayrılarak incelenebilmektedir.

Dolaylı vergi yardımları kapsamında satın alınan mal ya da hizmetler için işletmelerin ödedikleri vergilerde indirim yapılmakta ya da muafiyet uygulanmaktadır. Katma değer vergisi istisnası bu kapsamda uygulanan yardımlardandır (Tekin, 2006).

Dolaysız vergi yardımlarında ise vergiler üzerinden indirim yapılmakta ya da muafiyet uygulanmaktadır. Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi, Resim ve Harçlarda uygulanan istisnalar bu yardımlara örnek gösterilebilir (Öner, 2002).

Vergisel devlet yardımları özetle; vergi muafiyet ve istisnaları, hızlandırılmış amortisman, bazı sektörlerde düşük vergi uygulaması, zarar mahsubu, bağış ve yardım giderleri gibi bazı giderlerin indirime konu olması, gelir ve kurumlar vergisinde yatırım indirimi uygulanması şeklinde olabilmektedir (Aktan, 2019).

2.1.6.3. Garanti ve Kefaletler

Devlet aracılığı ile bazı sektörlerde ya da belirli üretim alanlarında faaliyette bulunan işletmelere, borç temin edebilme amacıyla garanti verilmesi ve bu borçlara kefil olunması garanti teşvikleri olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda devlet bir garantör rolü üstlenmektedir. Girişimcinin borçlanma yoluyla sağladığı finansman için alacaklıya vaktinde geri ödeme yapmaması halinde, alacaklı alacağını garantör sıfatını üstlenen devletten tahsil etme hakkına sahip olacaktır (Sünel, 2015). Garanti teşviklerinde, devlet özel kuruluşlarla riskleri paylaşmaktadır (Aktan, 2019). Bu yardımlara Kredi Garanti Fonu tarafından KOBİ'lere verilen teminat garantisi veya kefaletleri örnek olarak verilebilir (Uluslan, 2008).

2.1.6.4. Diğer

Devlet tarafından yatırım projesi hazırlama, pazar araştırması vb. hizmetler ya da altyapı hazırlanması için yapılan yardımlardır (Duran M., 2003). Bu kapsamda KOSGEB tarafından fuar, patent, faydalı model destekleri ile ücretsiz olarak sunulan eğitimler diğer devlet yardımlarına örnek olarak gösterilebilir (Uluslan, 2008).

2.2. TÜRKİYE’ DE TASARIM FAALİYETLERİNE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARI

Türkiye’deki tasarım faaliyetlerini geliştirmek ve tasarım yapan işletmeleri teşvik etmek amacıyla uygulanan destek programları doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılabilir.

Bu destek programları ile ilgili fon sağlayıcı kurumlar çeşitli farkındalık, tanıtım ve eğitim faaliyetleri yapmaktadır. Bu kapsamda basılı ve görsel medya aracılığı ile destek programlarının duyurusu yapılmakta, düzenlenen bilgilendirme toplantıları, bilgi günleri ile bu programların içeriğine yönelik bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca kurumların internet sitelerinden bu destek programları ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılabilir.

2.2.1. Tasarım Faaliyetlerine Sağlanan Doğrudan Devlet Yardımları

Tasarım faaliyetlerine sağlanan doğrudan devlet yardımları aşağıdaki gibidir;

- i. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar
 - a. Tasarım Merkezi Destekleri
 - b. Tasarım Tescil Giderlerinin Desteklenmesi
- ii. KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar
 - a. Endüstriyel Uygulama Destek Programı
 - b. Sınai Mülkiyet Hakları ve Tasarım İçin Destek Programı

- iii. Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar
 - a. Tasarım Desteği Destek Programı
 - b. Turquality Markalaşma Destek Programı

2.2.1.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.1.1.1. Tasarım Merkezi Destekleri

2016 yılında 5746 sayılı kanunda değişikliğe gidilmiş ve Araştırma Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesine İlişkin Uygulama ve Denetim Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu düzenleme ile birlikte tasarım merkezlerine bir takım istisna ve muafiyet hakkı tanınmıştır. Bu kapsamda tasarım merkezi belgesine sahip işletmeler gümrük vergisi istisnası, damga vergisi istisnası, sigorta primi desteği, gelir vergisi stopaj desteği ve vergi indiriminden faydalanmaktadırlar. Bu desteklerin yanında tasarım faaliyetlerine ait personel giderleri, amortisman giderleri, malzeme giderleri ve genel giderlerle ilgili ve sipariş üzerine yapılan faaliyetlere ait giderler de tasarım indirimine konu edilmektedir.

Tasarım merkezi olabilmek için işletmelerin bakanlıkça belirlenen bazı şartları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bunların başında işletmenin faaliyet alanının sanayi alanında olması ya da sanayi dışında ise NACE Rev 2 faaliyet kodlarından birinde faaliyet göstermeleri beklenmektedir. Bu kodlar aşağıdaki gibidir;

- i. 90.02 - Gösteri Sanatlarını Destekleyici Faaliyetler
- ii. 74.10 - Uzmanlaşmış Tasarım Faaliyetleri
- iii. 59.12 - Sinema Filmi, Video ve Televizyon Programları Çekim Sonrası Faaliyetleri
- iv. 59.11 - Sinema Filmi, Video ve Televizyon Programları Yapım Faaliyetleri

Tasarım merkezi belgesi alabilmenin en önemli ön şartlarından bir diğeri ise işletme bünyesinde en az 10 tam zamanlı tasarım personeli istihdamıdır. Ayrıca işletme içerisinde tasarım merkezinin farklı birim olarak örgütlenmesi, tek bir yerleşke ya da fiziki alan içerisinde bulunması, bu fiziki alanda çalışan personellerin giriş çıkışlarını kontrol edecek mekanizmaların olması, tasarım projelerinin olması, bu faaliyetlerin yurt içinde yapılması gibi durumlar da tasarım merkezi belgesi alabilmenin ön şartlarındandır.

Tasarım merkezi belgesine sahip işletmeler aşağıdaki yardımlardan faydalanmaktadır;

- i. **Gelir Vergisi İstisnası (%80-%95):** Bu merkezlerde çalışan personellerin elde ettikleri ücretler doktora mezunu personeller için %95, yüksek lisans mezunu çalışanlar için %90, diğer personeller için %80 oranında gelir vergisinden muaftır. Ayrıca temel bilimler mezunu personel istihdamını arttırmaya yönelik uygulamalar söz konusudur. Bu kapsamda temel bilimler mezunu personellerin elde ettikleri ücretler yüksek lisans mezunu personeller için %95, lisans mezunu personeller için %90 oranında gelir vergisinden muaftır. Tasarım merkezinde istihdam edilen mühendis ve teknikerler haricinde tasarım merkezi çalışanlarının %10'u oranında destek personelinin bu muafiyetlerden yararlanma imkanı bulunmaktadır.
- ii. **SGK İşveren Payı Desteği (%50):** Bu merkezlerde çalışan ve ücretleri gelir vergisi indiriminden faydalandırılan her bir personelin beş yıl süre ile sigorta primi işveren hissesi %50 oranında desteklenmektedir.
- iii. **Damga Vergisi İstisnası (%100):** Tasarım merkezlerinde yapılan faaliyetlerle ilgili düzenlenen kağıtlar için damga vergisi ödenilmemektedir.
- iv. **Gümrük Vergisi İstisnası (%100):** Bu merkezlerde kullanılmak için ithal edilen malzeme, alet-teçhizat gümrük vergisinden muaftır.
- v. **Tasarım İndirim %100:** Bu merkezlerde gerçekleştirilen tasarım harcamalarının tamamı Kurumlar Vergisi Matrahı'nda indirim konusu yapılmaktadır. Bu kapsamda indirim konusu yapılabilecek gider kalemleri aşağıdaki gibidir;

- a) Amortismanlar: Amortismanına tabi iktisadi kıymetler için ayrılan amortismanlar.
- b) Vergi, resim ve harçlar: Doğrudan tasarım faaliyetlerinin yürütüldüğü taşınmazlar için ödenen vergiler ile benzeri vergi, resim ve harçlar.
- c) Dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler: İşletme dışında yerli veya yabancı diğer kurum ve kuruluşlardan alınan; mesleki veya teknik destek, test, laboratuvar ve analiz hizmetleri ile bu mahiyetteki diğer hizmet alımları kapsamında yapılan ödemeler (proje kapsamında gerçekleştirilen toplam harcama tutarının %50'sini geçmemek üzere).
- d) Personel Giderleri: Tasarım personeliyle ilgili olarak tahakkuk ettirilen ve gelir vergisi stopajı teşviki uygulaması kapsamında bulunan ücretler (toplam tasarım personeli sayısının %10'unu aşmamak üzere destek personeli).
- e) Genel Giderler: Kira, su, enerji, bakım-onarım, haberleşme, nakliye, sigorta giderleri ile kitap, dergi ve benzeri bilimsel yayınlara ait giderler.
- f) İlk madde ve malzeme giderleri: Her türlü doğrudan ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, ara mamul, yedek parça, prototip gibi amortismanına tabi olmayan maddi kıymetler.
- g) Siparişe Dayalı Araştırma Geliştirme ve Tasarım Projeleri: Bu kapsamda %50 oranında tasarım indirimi uygulanmaktadır.

Tablo 2.4: Tasarım Merkezleri ile İlgili Sayısal Veriler

TASARIM MERKEZLERİ	
Faaliyette Olan Tasarım Merkezi Sayısı	341
Toplam Personel Sayısı	6.883
Lisans (%58)	3.966
Yüksek Lisans (%8)	532
Doktora ve Üstü (%1)	29
Proje Sayısı (Tamamlanan + Devam Eden)	4.883
Patent Sayısı	269
Tescil	143
Başvuru	126
Tasarım Merkezi Olan Yabancı/ Yabancı Ortaklı Firma Sayısı	24

Kaynak: www.agtm.sanayi.gov.tr

Bu desteğin ilk defa sağlandığı 2016 yılı sonunda 6 işletme Tasarım Merkezi belgesine sahipken bu sayı 2019 yılı Nisan ayı sonunda 341'e ulaşmıştır. Bu işletmelerin sektörleri incelendiğinde inşaat, makine ve teçhizat, imalat sanayi ve tekstil sektörleri başta olmak üzere 24 farklı sektör görülmektedir. Bu işletmeler 23 farklı ilde yer almaktadır (agtm.sanayi.gov.tr).

Tablo 2.5: Tasarım Merkezlerinin Sektörel Dağılımı

SIRA NO	SEKTÖR	TASARIM MERKEZİ SAYISI	SIRA NO	SEKTÖR	TASARIM MERKEZİ SAYISI
1	Tekstil	62	17	Dayanıklı Tüketim Malları	3
2	İmalat Sanayi	45	18	Enerji	4
3	Mühendislik/Mimarlık	37	19	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	3
4	Makine ve Teçhizat İmalatı	32	20	Madencilik	3
5	İnşaat	24	21	Dökümcülük	3
6	Mobilya	18	22	Otomotiv Tasarımı ve Mühendislik	2
7	Medya ve İletişim	18	23	Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	2
8	Otomotiv Yan Sanayi	17	24	Tarım	3
9	Elektronik	11	25	İklimlendirme	2
10	Otomotiv	8	26	Telekomünikasyon	1
11	Savunma Sanayi	8	27	Yazılım	2
12	Konfeksiyon ve Hazır Giyim	7	28	Sağlık	1
13	Seramik ve Refrakter	6	29	Gıda	2
14	Denizcilik	4	30	Ulaştırma ve Lojistik	1
15	Demir ve Demir Dışı Metaller	5	31	Kuyumculuk	1
16	Cam ve Cam Ürünleri	3	32	Ambalaj	1
			33	Kozmetik ve Temizlik Ürünleri	1
			34	Havacılık	1

Kaynak: www.agtm.sanayi.gov.tr

Tablo 2.6: Tasarım Merkezlerinin İl Bazında Dağılımı

SIRA NO	İL	TASARIM MERKEZİ SAYISI
1	İstanbul	157
2	Ankara	42
3	İzmir	28
4	Bursa	26
5	Denizli	21
6	Kocaeli	14
7	Adana	9
8	Tekirdağ	9
9	Konya	7
10	Gaziantep	4
11	Manisa	4
12	Sakarya	4
13	Aydın	3
14	Kütahya	3
15	Eskişehir	2
16	Antalya	1
17	Niğde	1
18	Trabzon	1
19	Giresun	1
20	Mersin	1
21	Kayseri	1
22	Yalova	1
23	Düzce	1

Kaynak: www.agtm.sanayi.gov.tr

2.2.1.1.2. Tasarım Tescil Giderlerinin Desteklenmesi

Bu destek programında uluslararası ya da ulusal tasarım yarışmalarında sergilenen tasarımların ulusal ve uluslararası tasarım tescil giderleri ve tasarım yarışmaları katılım bedelleri bakanlıkça desteklenmektedir.

2.2.1.2. KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.1.2.1. Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Bu destek programında sınai mülkiyet, eğitim, işlik, kira, hammadde, proje danışmanlık ve tanıtım, personel, yurt dışı seyahat, test analiz ve belgelendirme, hizmet ve yazılım kalemleri desteklenmektedir. Proje destek süresi 18 aydır. Destek oranı %75'dir. 500.000 TL kredili, 318.000 TL ise hibe olarak en fazla 818.000 TL

teşvik verilmektedir. Destek kalemleri Tablo 2.7’de belirtilmiştir (www.kosgeb.gov.tr).

Tablo 2.7: Endüstriyel Uygulama Destek Programı Özet Tablo

Endüstriyel Uygulama Destek Programı	Destek Üst Limiti (TL)	DESTEK ORANI (%)
Kira Desteği	18.000	75
Personel Gideri Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Gideri Desteği ¹	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)*	500.000	75

2.2.1.2.2. Sınai Mülkiyet Hakları ve Tasarım İçin Destek Programı

Tasarım Desteği, KOSGEB İşletme Geliştirme Destek Programı kapsamında verilmektedir. Bu kapsamda tasarım hizmetleri 25.000 TL’ye kadar desteklemektedir. Destek oranı ise %60’dır.

Sınai Mülkiyet Hakları destek programında 30.000 TL tutarında destek sağlanmaktadır. TSE ve Türk Patent Enstitüsü’nden alınacak belgelere ait ücretlerin tamamı desteklenmektedir (www.kosgeb.gov.tr).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 13/09/2014 tarih ve 29118 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan SGM 2014/35 sayılı Yerli Malı Tebliği’ne uygun olarak alınmış yerli malı belgesi ile tefrik edilmesi durumunda, destek oranlarına %15 ilave edilir.

2.2.1.3. Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.1.3.1. Tasarım Desteği

Tasarım desteği kapsamında tasarımcı şirketler, tasarım ofisleri ve iş birliği kuruluşlarının gerçekleştirecekleri danışmanlık, yurt dışında açacakları birim, endüstriyel tasarım tescili giderleri, faydalı model, patent tescil giderleri, personel, pazarlama, reklam ve tanıtım giderlerine destek sağlanmaktadır.

Bu kapsamda mühendis, web sitesi üyelik ve seyahat giderlerine en fazla 150.000 USD, malzeme, yazılım ve alet-teçhizat giderleri için en fazla 250.000 USD, modelist ve tasarımcı olan personellerinin brüt maaşları dikkate alınarak en fazla 1.000.000 USD destek sağlanmaktadır.

Moda tasarımı ya da endüstri ürünleri tasarımı alanlarında faaliyet gösteren şirketlere %50 destek oranıyla ve en fazla 4 yıl süreyle desteklenmektedir. Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen yarışmalarda ödül alan 60 tasarımcı yurt dışına eğitime gönderilerek yaşam masrafları da bakanlıkça desteklenmektedir (www.ticaret.gov.tr).

2.2.1.3.2. Turquality Markalaşma Destek Programı

Turquality, Türk malı imajının oluşturulması ve yerleştirilmesini hedef alarak uluslararası pazarlarda işletmelerin kendi markalarını oluşturma ve rekabet güçlerini arttırmaya yönelik hazırlanmış bir marka destek programıdır. Bu destek programında uluslararası markalaşma potansiyeli olan işletmeler satış ve pazarlama faaliyetleri, satış sonrası giderleri ve üretim giderleri gibi tüm giderlerine ilişkin bakanlıkça %50 oranında desteklenmektedir. Destek türü, destek limiti² ve süresi aşağıdaki gibidir (www.turquality.com);

- i. Gelişim yol haritası çalışma giderleri (1 defa, 800.000 TL)
- ii. Depolama hizmeti giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, destek üst limitsiz)

² Destek üst limitleri 2019 yılı için geçerlidir. Söz konusu limitler her takvim yılı başında (TÜFE + Yİ-ÜFE)/2 oranında güncellenir.

- iii. Fuar (destek üst limitsiz)
- iv. Pazar araştırması çalışması ve raporlar giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, destek üst limitsiz)
- v. İstihdam giderleri (Hedef pazar başına, destek üst limitsiz)
- vi. Hedef pazarlara yönelik danışmanlık giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, 2.887.000 TL)
 - i. Kurumsal altyapı oluşturmaya yönelik danışmanlık giderleri (5 yıl, 2.887.000 TL)
 - ii. Franchise kira giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, 1.154.000 TL)
 - iii. Franchise dekorasyon/kurulum/konsept mimari giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, 577.000 TL)
 - iv. Ruhsatlandırma, test/klinik test, sertifikasyon, pazara giriş belgeleri giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, 2.887.000 TL)
 - v. Showroom, depo, ofis, satış sonrası servis, reyon/raf/dekorasyonlu köşe temel kurulum/dekorasyon/konsept mimari giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, 1.154.000 TL)
 - vi. Showroom, depo, ofis, satış sonrası servis, reyon/raf/dekorasyonlu köşe kira giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, destek üst limitsiz)
 - vii. Mağaza konsept/dekorasyon/ kurulum mimari giderleri-1.154.000 TL- hedef pazar başına 5 yıl süre ile
 - viii. Mağaza kira giderleri (Aynı anda 50 mağaza için, 5 yıl, hedef pazar başına, 1.154.000 TL)
 - ix. Tanıtım giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, destek üst limitsiz)
 - x. Endüstriyel tasarım tescili, faydalı model, patent ve marka tescil/yenileme/koruma giderleri (5 yıl, hedef pazar başına, destek üst limitsiz)

2.2.2. Tasarım Faaliyetlerine Sağlanan Dolaylı Devlet Yardımları

Türkiye’de tasarım faaliyetlerine yönelik dolaylı destek programları aşağıdaki gibidir.

- i. **İŞKUR Tarafından Sağlanan Yardımlar**
 - a. İstihdam Destekleri
- ii. **KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar**
 - a. Genel Destek Programı
 - b. Girişimciliği Geliştirme Destekleri
 - c. Teknopazar Destek Programı
- iii. **Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar**
 - a. İstihdam Yardımı Destek Programı
 - b. Eximbank Destekleri
 - c. Yurt Dışındaki Teknik Müşavirlik Hizmetlerine Sağlanan Destekler
 - d. Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticareti Desteği
 - e. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Desteği
 - f. Fuar Katılım Destekleri
 - g. Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi
 - h. Pazara Giriş Belgeleri Desteği
 - i. Pazara Araştırması ve Pazara Giriş Destekleri

2.2.2.1. İŞKUR Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.2.1.1. İstihdam Destekleri

İŞKUR istihdam destek programları aşağıdaki gibidir.

- i. **Asgari Ücret Desteği:** 2019 yılı öncesi tescil edilen işletmelere yönelik günlük kazancı 102 ve altında olan personellerin 2019 yılında cari ayda bildirilen sigortalıların toplam prim ödeme gün sayısının, 2019 yılında tescil edilen işyerleri için ise destek kapsamına giren tüm sigortalıların toplam prim ödeme gün sayısının sigortalı sayısı

ortalaması; 500'ün altında olan işyerleri için günlük 5 TL, 500 ve üzerinde olan işyerlerinde ise 3,36 TL ile çarpımı sonucundaki tutar kadar asgari ücret desteği verilmektedir.

- ii. **Engelli İstihdamı:** İşletmelerin yükümlü olmamaları halinde ya da kontenjan fazlası ya da kontenjan dahilinde engelli personel istihdam etmeleri durumunda çalışan her bir engelli personel için asgari ücret esas alınarak sosyal güvenlik primi işveren payı desteklenmektedir. Bu tutar 2019 yılı için 524,47 TL'dir.
- iii. **İşsizlik Ödeneği Alanların İstihdamına Yönelik Teşvik:** İşsizlik ödeneği alan kişilerin işe alınması durumunda kişinin kalan işsizlik ödeneği süresince asgari ücret üzerinden hesaplanan sosyal güvenlik priminin %1'lik kısmı hariç olmak üzere 857,06 TL destek sağlanmaktadır. Bu destekten faydalanmak için düzenli olarak aylık SGK bildirimlerinin yapılması ve primlerinin ödenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde destek sağlanmamaktadır. Ayrıca işten ayrılan işçinin tekrar aynı işyerinde işe başlaması halinde bu destekten faydalanılmamaktadır.
- iv. **İlave İstihdam Ücret Desteği:** Bu destek kapsamında 3 aylık süre ile aylık net 2.20,90 TL destek verilmektedir. Bu kapsamda işverene nakit destek sağlanmamakta ,işverenin sosyal güvenlik primi işveren payı borçlarından mahsuplaşma yapılması yolu ile destek sağlanmaktadır.
- v. **İlave İstihdam Teşviki:** İstihdam edilen her bir personel için 12 aylık süre ile destek sağlanmaktadır. Personelin ya da 18 yaşından büyük kadın, 18-25 yaş aralığında erkek ya da engelli olması durumunda bu süre 18 aya çıkartılmaktadır. Destek tutarı faaliyette bulunulan sektöre göre değişiklik göstermektedir. Bilişim ya da imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için en fazla 2.558,40 TL SGK işveren primi ve 153,74 TL'lik damga ve gelir vergisi karşılanmaktadır. Diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde bu tutar 959,40 TL ile 153,74 TL'lik damga ve gelir vergisi şeklinde destek kapsamına alınmaktadır.

- vi. **Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların İstihdamı**
Teşviki: 18 yaş ve üzeri kadın personel istihdam eden işletmelere 24-54 ay arasında, 18-29 yaş arası erkek personel istihdam eden işverenlere 12-54 ay arasında, 29 yaş ve üzeri erkek personel istihdam eden işletmelere ise 6-30 ay süre ile destek sağlanmaktadır. Mesleki yeterlilik belgesi olan personelleri istihdam eden işletmelere ise 12 ay süre ile destek sağlanmaktadır. Personellerin İŞKUR'a kayıtlı olması halinde 6 ay süre ile ek destek sağlanmaktadır. Bu kapsamında sosyal güvenlik primi işveren payları en fazla 3.933,54 TL desteklenmektedir. Bu destekten faydalanmak için düzenli olarak aylık SGK bildirimlerinin yapılması ve primlerinin ödenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde işletmeler bu destekten yararlanamamaktadır (www.iskur.gov.tr).

2.2.2.2. KOSGEB Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.2.2.1. Genel Destek Programı

Programın öncelikli amacı KOBİ'lerin kapasitelerinin geliştirilmesi yolu ile rekabet güçlerinin arttırılmasının sağlanmasıdır. Destek süresi 2 yıl, destek oranı ise %60'dır. Bu kapsamdaki destekler Tablo 2.8.'de açıklanmıştır.³

³ (*) "KOBİ ve Girişimcilik Ödülleri" kapsamında her yıl belirlenen finalistler, KOSGEB'in düzenlediği yurt dışı iş gezisi programından bir defaya mahsus olmak üzere üst limitler dikkate alınmaksızın %100 oranında destekleniyor.

(**) Nitelikli Eleman İstihdam Desteği kapsamında istihdam edilecek elemanın; yeni mezun, kadın, engelli, birinci derece şehit yakını veya gazi olması halinde destek oranına %20 ilave ediliyor.

(***) Türk Standardları Enstitüsü (TSE) ve Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK)'dan alınacak belgeler, %100 oranında destekleniyor.

Tablo 2.8: Genel Destek Programı Destek Tablosu

	Destek Adı	Destek Miktarı
1	Yurt İçi Fuar Desteği	Destek üst limiti 50.000 TL
2	Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	Destek üst limiti 20.000 TL*
3	Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	Destek üst limiti 50.000 TL**
4	Eğitim Desteği	Destek üst limiti 20.000 TL
5	Enerji Verimliliği Desteği	Destek üst limiti 35.000 TL
6	Tasarım Desteği	Destek üst limiti 25.000 TL
7	Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	Destek üst limiti 30.000 TL***
8	Belgelendirme Desteği	Destek üst limiti 30.000 TL***
9	Test ve Analiz Desteği	Destek üst limiti 30.000 TL

Kaynak:<https://www.kosgeb.gov.tr>

2.2.2.2.2. Girişimciliği Geliştirme Destekleri

Bu program kapsamında ulusal program ve planlar çerçevesinde yeni işletmelerin kurulması ve sürdürülmesini sağlamak, yeni kurulan işletmelerin hayatta kalma oranının artırılmasına yönelik yapıları oluşturmak, girişimcilik ekosisteminde iş birliğini arttırmak, başarılı iş modellerini/iş planlarını ödüllendirmek, girişimcilerin iş kurma/yürütme konularında beceri ve bilgilerini geliştirmek hedeflenmektedir.

- i. **Geleneksel Girişimci Desteği:** Kuruluş Desteği: Kuruluş desteği kapsamında gerçek kişi statüsündeki işletmelere 5.000 TL ve başvuru tarihi itibariyle son bir yıl içinde kurulmuş olan işletmelere 10.000 TL geri ödemesiz destek verilmektedir.

Performans Desteği: 1.Performans Dönemi: Toplam prim gün sayısı 180-539 olan işletmelere 5.000 TL, toplam prim gün sayısı 540-1.079 olan işletmelere 10.000 TL, 1.080 ve üstü olan işletmelere ise 20.000 TL destek sağlanmaktadır.

2.Performans Dönemi: Toplam prim gün sayısı 360-1079 olan işletmelere 5.000 TL, toplam prim gün sayısı 1.080-1.439 olan işletmelere 15.000 TL, toplam prim gün sayısı 1.440 ve üstü olan işletmelere ise 20.000 TL destek verilmektedir.

- ii. **İleri Girişimci Desteği: Kuruluş Desteği:** Kuruluş Desteği: Kuruluş desteği kapsamında gerçek kişi statüsündeki işletmelere 5.000 TL ve başvuru tarihi itibarıyla son bir yıl içinde kurulmuş olan işletmelere 10.000 TL geri ödemesiz destek verilmektedir.

Performans Desteği: 1.Performans Dönemi: Toplam prim gün sayısı 180-539 olan işletmelere 5.000 TL, toplam prim gün sayısı 540-1.079 olan işletmelere 10.000 TL, 1.080 ve üstü olan işletmelere ise 20.000 TL destek sağlanmaktadır.

2.Performans Dönemi: Toplam prim gün sayısı 360-1079 olan işletmelere 5.000 TL, toplam prim gün sayısı 1.080-1.439 olan işletmelere 15.000 TL, toplam prim gün sayısı 1.440 ve üstü olan işletmelere ise 20.000 TL destek verilmektedir.

İleri Girişimci destek programında ayrıca %75 oranında makine teçhizat ve yazılım desteği sağlanmaktadır. Bu kapsamda işletmelerin teknoloji düzeyleri esas alınarak düşük orta-düşük teknoloji düzeyine sahip işletme giderleri için 100.000 TL, orta yüksek teknoloji düzeyine sahip işletme giderleri için 200.000 TL ve yüksek teknoloji düzeyine sahip işletme giderleri için 300.000 TL olmak üzere destek sağlanmaktadır.

İleri Girişimci destek programında bir diğer destek kalemi işletme koçluğu, danışmanlık ve mentörlük desteğidir. Bu kapsamda %75 oranında 10.000 TL destek sağlanmaktadır (www.kosgeb.gov.tr).

2.2.2.2.3. Teknopazar Destek Programı

Programın öncelikli amacı teknoloji tabanlı KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılmasının sağlanmasıdır. Bu kapsamda 12 ay süre ile %100 oranında destek verilmektedir. Program kapsamında yurt dışına yönelik pazarlama ve tanıtım faaliyetleri için 100.000 TL, yurt içindeki pazarlama ve tanıtım faaliyetleri için ise 50.000 TL olmak üzere toplamda 150.000 TL geri ödemesiz destek sağlanır (www.kosgeb.gov.tr).

2.2.2.3. Ticaret Bakanlığı Tarafından Sağlanan Yardımlar

2.2.2.3.1. İstihdam Yardımı Destek Programı

Bu program kapsamında sektörel dış ticaret şirketi statüsünde olan firmalar ilk defa istihdam edecekleri dış ticaret faaliyetleri ile ilgili çalışacak tecrübeli ve yüksek öğrenimli yönetici ve elemanlara yönelik 1 yıl süre ile %75 oranında desteklenir. Bu destek programında yönetici için yıllık destek miktarı 18.000 USD, elemanlar için ise 9.000 USD'dir (www.ticaret.gov.tr).

2.2.2.3.2. Eximbank Destekleri

Türk Eximbank ihracat bağlantılı mal üreten imalatçı ya da ihracatçı işletmelere kısa vadeli ihracat kredileri tahsis etmektedir. Bu krediler TL ve döviz cinsinden sunulabilmektedir. Doğrudan Türk Eximbank ya da bankalar aracılığı ile işletmelere verilen bu kredi türleri aşağıda belirtilmiştir (www.ticaret.gov.tr).

- i. Kısa vadeli ihracat kredileri:
 - a. Reeskont Kredisi
 - b. Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi
 - c. Sevk Sonrası Reeskont Kredisi
 - d. KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri
 - e. İhracata Hazırlık Kredileri
 - f. Sevk Öncesi İhracat Kredileri
- ii. Orta ve uzun vadeli ihracat kredileri:
 - a. Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi
 - b. Özellikli İhracat Kredisi
 - c. Marka Kredisi
 - d. Avrupa Yatırım Bankası Kredisi
 - e. İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi
 - f. Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı
 - g. İhracata Yönelik Yatırım Kredisi

2.2.2.3.3. Yurt Dışındaki Teknik Müşavirlik Hizmetlerine Sağlanan Destekler

Ticaret Bakanlığı tarafından sağlanan bu destek programı kapsamında işletmelerin yurtdışında girdikleri ihaleler sonucunda aldıkları teknik müşavirlik giderleri, en az 4 katılımcı firmayla düzenlenecek yurtdışı heyet giderleri, yurtdışı eğitim programları, uluslararası yarışmalara katılım giderleri, mesleki sorumluluk sigortası ve yazılım harcama giderleri, pazar araştırması seyahat giderleri, yurtdışı fuar, seminer ve konferanslara katılım giderleri, reklam, tanıtım ve pazarlama giderleri, teknik müşavirlik şirketlerinin yurtdışındaki ofis giderlerine destek verilmektedir.

Ayrıca, teknik müşavirlik, müteahhitlik ve inşaat malzemesi sektör örgütlerinin yurtiçi ve yurtdışında düzenleyecekleri konferans ve seminerlere ilişkin giderler, reklam, tanıtım ve pazarlama giderleri, yurtdışında düzenleyecekleri fuar organizasyon giderleri destek kapsamındadır. Bu program kapsamında verilen destekler aşağıdaki gibidir (www.ticaret.gov.tr);

- iii. Sözleşme Desteği
 - i. Fizibilite Etüdü Desteği
 - ii. Sektörel Araştırma Desteği
 - iii. Reklam, Tanıtım ve Pazarlama Desteği
 - iv. Teknoloji ve Yurt Dışı Eğitim Desteği
 - v. Yurt İçi Eğitim Desteği
 - vi. Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Heyeti Desteği
 - vii. Konferans Desteği
 - viii. Fuar Desteği
 - ix. Pazar Araştırması Desteği
 - x. Yurt Dışı Ofis Desteği

2.2.2.3.4. Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticareti Desteği

Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticareti Desteği Türkiye'deki döviz kazandırıcı hizmet sektörlerinin markalaşması, uluslararası pazarlara açılması, hizmet gelirlerinin artırılması ve uluslararası rekabet güçlerinin geliştirilmesi sureti ile kalıcılıklarının artırılması amacıyla oluşturulmuştur.

Ticaret Bakanlığı tarafından bazı kilit sektörler belirlenmiştir. Bunlar; gayrimenkul, yayıncılık, lojistik, yönetim danışmanlığı, eğitim, film, bilişim, turizm ve sağlık sektörleridir. Bu kapsamda verilen destekler aşağıdaki gibidir (www.ticaret.gov.tr).

- i. Milli Katılım Organizasyonlarının Desteklenmesi
- ii. Bireysel Fuar Katılım Desteği
- iii. Reklam, Tanıtım ve Pazarlama Desteği
- iv. Yarışma - Etkinlik Desteği
- v. Hizmet Sektörü Rekabet Gücünün Artırılması Desteği
- vi. Ticaret ve Alım Heyeti Desteği
- vii. Bilgisayar Oyunu-Mobil Uygulama Geliştirme Desteği
- viii. Film Reklam Desteği
- ix. Bilgisayar Oyunu-Mobil Uygulama Komisyon Desteği
- x. Film Yurtdışı Pazarlama Desteği
- xi. Bilgisayar Oyunu-Mobil Uygulama Pazara Giriş Desteği
- xii. Yurtiçi Tanıtım-Eğitim Desteği
- xiii. Hasta Yol Desteği
- xiv. Tercümanlık Desteği
- xv. Acenta Komisyon Desteği
- xvi. Danışmanlık Desteği
- xvii. Yurtdışı Birim Desteği
- xviii. Film Platosu Kullanım Gideri Desteği
- xix. Belgelendirme Desteği
- xx. Yurtdışı Şirket Alımına Yönelik Danışmanlık Desteği
- xxi. Marka Yurtdışı Tescil ve Korunma Desteği
- xxii. Tescil Desteği

2.2.2.3.5. Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Desteği

Yurt dışı birim, marka ve tanıtım desteği kapsamında işletmelerin yurt dışında açtıkları birimlere ilişkin kira giderleri, yurt dışında yaptıkları tanıtım faaliyetleri ve marka tescil giderleri desteklenerek işletmelerin, tanıtım faaliyetlerini gerçekleştirmeleri ve kendi dağıtım kanallarını kurmaları sağlanmaktadır. Bu kapsamda verilen destekler;

- i. **Birim Kira Giderlerinin Desteklenmesi:** En fazla 25 birim için ülke başına 4 yıl süre ile destek sağlanmaktadır. Bu kapsamda mağaza açılışlarında yıllık en fazla 120.000 USD ve % 50 oranında, depo, ofis, showroom, ürün teşhir serası/tarlası veya reyon ile üzerine bina yapılmak üzere kiralanana arsa ise yıllık en fazla 100.000 USD ve % 50 oranında desteklenmektedir. Ticari şirketler ya da yurt dışında faaliyet gösteren ve aralarında organik bağı olan ve şirket veya şubeleri tarafından yurt dışında açılan birimlerinin kira giderleri, açılan birimin mağaza olması durumunda yıllık en fazla 100.000 USD ve % 40 oranında desteklenmektedir. Showroom, ofis, depo, ürün teşhir serası/tarlası veya reyon ile üzerine bina yapılmak üzere kiralanana arsa olması durumunda ise yıllık en fazla 75.000 USD ve % 40 oranında destek verilmektedir.
- ii. **Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi:** Desteklenen yurt dışı birimi bulunan işletmelerce yurtdışı birimin bulunmadığı ülkelerde Türkiye’de üretilen ürünlerle ilgili olarak yurt dışında gerçekleştirilen tanıtım, pazarlama ve reklam giderleri yurt içi marka tescil belgesi bulunması ve tanıtım yapacağı ülkede marka tescil belgesine sahip olunması veya marka tescili için başvurulmuş olması şartı ile % 60 oranında ve yıllık en fazla 150.000 USD desteklenir. Yurt dışı birimi bulunmayan işletmelerin Türkiye’de üretilen ürünlerle ilgili olarak yurt dışında gerçekleştirilen reklm, tanıtım ve pazarlama giderleri, % 60 oranında ve yıllık en fazla 250.000 USD desteklenir.
- iii. **Yurt Dışı Marka Tescil Faaliyetlerinin Desteklenmesi:** İşletmelerin yurt içi marka tescil belgesine sahip oldukları markalarının yurt dışı tescili ve koruma giderleri için yıllık en fazla 50.000 USD ve % 50 oranında destek verilmektedir (www.ticaret.gov.tr).

2.2.2.3.6. Fuar Katılım Destekleri

Ticaret Bakanlığı fuar katılım destekleri yurt içi fuar destek programı ve yurt dışı fuar destek programı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Yurt içi fuar destek programı kapsamında bakanlıkça fuar listesi açıklanır ve sadece bu fuarlarla ilgili başvuru yapılmaktadır. Bu kapsamda alan kirası ve stant harcamaları için en fazla 38.000 TL ve %50 oranında destek verilmektedir. KOSGEB'e başvuru yapan işletmeler bu destekten faydalanamamaktadır.

Yurt dışı fuar destek programı kapsamında, ekonomi sınıfı gidiş-dönüş ulaşım giderleri nakliye, stand, alan kirası desteklenmektedir. Bakanlık tarafından en fazla 360.000 TL tutarında ve hedef ülke olarak belirlenen ülkelerdeki fuar katılımlarına yönelik %70, diğer ülkelerdeki fuar katılımlarına yönelik %50 oranında destek sağlanmaktadır Prestijli fuarlarda destek tutarı 360.000 TL'yi bulurken bu tutar genel fuarlar için 71.000 TL ve sektörel fuarlarda 107.000 TL'dir (www.ticaret.gov.tr).

2.2.2.3.7. Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi

Bu destek programında en fazla iki personel %75 oranında desteklenmektedir. Ayrıca danışmanlık veya eğitim faaliyetleri ve ihtiyaç analizi giderlerine yönelik en fazla 400.000 USD, yurt dışı pazarlama faaliyeti giderlerine yönelik en fazla 10 faaliyet ve faaliyet başına 150.000 USD destek verilmekte, alım heyetleri için en fazla 10 alım heyeti ve faaliyet başına 100.000 USD destek sağlanmaktadır (www.ticaret.gov.tr).

Tablo 2.9: UR-GE Destek Tablosu

	İhtiyaç Analizi	Eğitim Danışmanlık	Yurt Dışı Pazarlama	Yurtdışı Alım Heyeti	İstihdam	Bireysel Danışmanlık
Destek Oranı	%75	%75	%75	%75	%75	%70
Desteklenen Kurum	İşbirliği Kuruluşu	İşbirliği Kuruluşu	İşbirliği Kuruluşu	İşbirliği Kuruluşu	İşbirliği Kuruluşu	Şirketler
Destek Tutarı (USD)	400 bin		150 bin (Program Başına)	100 bin (Program Başına)	İstihdam Gideri	50 bin
Program	Program süresince (Mak. 36 Ay)		10 adet	10 adet	2 kişi	3 yıl

Kaynak:www.kosgeb.gov.tr

2.2.2.3.8. Pazara Giriş Belgeleri Desteği

İşletmelerin akredite edilmiş kurum ve kuruluşlar aracılığı ile uluslararası pazarlara girmek için edinmeleri gereken kalite, çevre ve insan sağlığına yönelik teknik mevzuatlara yönelik belgelendirme giderlerine bakanlıkça %50 oranında ve yıllık en fazla 250.000 USD desteklenmektedir. Tarım ürünleri analizine ilişkin akreditasyon giderleri, tarım ürünleri analizine ilişkin sağlık/güvenlik sertifikası giderleri, zorunlu kayıt giderleri, test/analiz raporu giderleri, ilk yıl için belge kullanım giderleri belgelendirme tetkik giderleri ve müracaat ve doküman inceleme giderleri destek kapsamındadır (www.ticaret.gov.tr).

2.2.2.3.1. Pazar Araştırması Destek Programı

İşletmelerin geleneksel pazarlarda pazar payının artırılması ve yeni ihrac pazarları yaratılması amacı ile yurt dışı pazar araştırması seyahat giderleri desteklenmektedir. Bu kapsamda işletmelerin potansiyel müşterileri ile iş görüşmeleri gerçekleştirmeleri ve ihracat gerçekleştirmek istedikleri hedef pazarlara ilişkin bilgi ve tecrübelerini artırmaları sağlanmaktadır. En fazla on seyahat ve bu seyahatlerin Türkiye'den gidiş ve Türkiye'ye dönüş hariç olmak üzere, en fazla on

günlük kısmı kapsam içindedir. Bir yurt dışı pazar araştırması gezisi kapsamında en fazla iki şirket çalışanının yurtiçi ve yurt dışı ekonomi sınıfı uçak, tren, gemi ve otobüs bileti gibi ulaşım ücretleri ile günlük 50 USD geçmemek şartıyla araç kiralama giderleri ve kişi başı günlük en fazla 150 USD konaklama (oda + kahvaltı) giderleri desteklenmektedir (www.ticaret.gov.tr).

BÖLÜM 3

3. ARAŞTIRMANIN METEDOLOJİSİ

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, varsayımları ve araştırma yöntemi açıklanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler analiz edilerek önerilerde bulunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınma aracı olarak uyguladığı devlet yardımları ile refah seviyesinin artırılması hedeflenmektedir. Diğer taraftan ülkemizde oldukça gecikmeli de olsa tasarım kavramı ekonomik kalkınmanın ve küresel rekabetin en önemli araçlarından biri olarak kabul edilerek devlet politikalarında kendine bir yer edinmiştir. Türkiye 2000’li yıllardan itibaren tasarım politikalarının ihracata ve inovasyona yapacağı katkıyı önemsemeye başlamış ve çeşitli devlet yardımı politikaları oluşturmuştur.

Bu çalışma ile uygulama alanı olarak seçilen Marmara Bölgesi’nde tasarımla ilgili faaliyet gösteren veya bünyesinde tasarım birimi bulunan işletmelerin destek programlarına yönelik bilgi düzeyleri, desteklerden yararlanma durumları ve yararlanmayanların bu programlardan yararlanmama nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma ile işletmelerin destek programlarından yararlanma oranının artırılması için belirlenen kriterler analiz edilerek programı uygulayan kurum/kuruluşlar için yönlendirici olması amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu çalışmayla tasarım faaliyeti ile ilgilenen işletmelerin gelişimi için uygulanan devlet yardımlarının yaygınlaştırılması için yapılması gerekenler ve bu desteklerden yararlanmama nedenlerinin neler olduğunun ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri genel olarak devlet yardımları ve tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları olarak iki başlık özelinde ayrı ayrı oluşturulmuştur. Bu kapsamda oluşturulan hipotezler işletmelerin sektörel yapısı, devlet yardımları konusuyla ilgili uzman personel istihdamı, devlet yardımları konusuyla ilgili danışmanla çalışma durumu, yardımlar hakkında bilgi düzeyleri ve yardımlarından yararlanma durumları ile ilişkilidir. Bu durumda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

H1: İşletmelerin devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır.

H2: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır.

H3: İşletmelerin devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır.

H4: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır.

H5: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır.

H6: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile işletmelerde istihdam edilen personel sayısı arasında farklılık vardır.

H7: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımları konusunda uzman personel istihdamı durumları arasında farklılık vardır.

H8: İşletmelerin devlet yardımları konusunda uzman personel istihdamı ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları arasında farklılık vardır.

H9: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır.

H10: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır.

H11: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır.

H12: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma kapsamında veri toplamak üzere anket çalışması yapılmıştır. Anketin oluşturulması esnasında, uygulamanın yapılacağı işletmeler ve devlet yardımları ile ilgili çalışan danışmanlarla görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda 4 işletme yetkilisi ile pilot uygulama yapılmıştır.

Soru formatları kısa ve öz olacak şekilde hazırlanmış ve katılımcının dikkatini dağıtacak, cevaplamasını engelleyecek sorulardan kaçınılmıştır. Anket formunun giriş alanına anketin açık ve şeffaf olduğunu gösterecek ve geri dönüşüm oranını artırma hedefi ile bilimsel faydası, amacı ve içeriğine ilişkin giriş metni eklenmiştir. Giriş metninin altında sorumlu kişinin iletişim bilgileri verilmiştir.

Araştırma kapsamındaki veriler online olarak toplanmıştır. Tasarım faaliyetleri ile ilgili 10 dernekle iletişime geçilerek üyelerine duyuru yapmaları istenmiştir. 2 dernek başkanı, 1 dernek genel sekreteri ve 1 dernek genel sekreter yardımcısı üyelerine anket çalışmasını duyurmuştur. Ayrıca işletmelerin orta ve üst düzey yöneticilerine e-mail gönderilmiş ve anketi doldurmaları istenmiştir. Katılım oranını yüksek tutmak amacıyla, bazı işletme yetkilileri telefonla aranmış, bir kısım işletme yetkilisiyle de sosyal medya aracılığı ile iletişime geçilmiştir. Yapılan bu görüşmelerde çalışmanın amacı hakkında gerekli açıklamalar yapılmış ve ankete katılımları talep edilmiştir.

Anket çalışması online sistem üzerinden yapılmıştır. Anketi dolduran kişilere ait bilgisayarların IP adresleri kayıt altına alınmış ve aynı adresten birden fazla giriş yapılması önlenmiştir. Bu kapsamda 276 kişiye direkt e-mail gönderilmiştir. Ayrıca 221 işletmenin genel işletme adresine e-mail gönderilmiştir. Toplamda 497 işletme yetkilisine anket çalışması ulaştırılmıştır. Anket geri dönüşü olarak %20 oranında başarı elde edilmiştir. 103 kişi anket sorularını cevaplamıştır. Ulaşılan bu veriler IBM SPSS 22.0 istatistik programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Bu araştırmanın anket uygulaması; 103 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan işletme yetkililerinin doldurduğu anket formlarına göre çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.1. İşletmelerin Sektörel Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tekstil	11	10,7	10,7	10,7
İmalat Sanayi	21	20,4	20,4	31,1
Makine ve Teçhizat	7	6,8	6,8	37,9
İnşaat	11	10,7	10,7	48,5
Mobilya	14	13,6	13,6	62,1
Otomotiv	21	20,4	20,4	82,5
Diğer	18	17,5	17,5	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Araştırmaya katılım sağlayan işletme yetkililerine faaliyette buldukları sektörler sorulmuş ve elde edilen cevaplar Tablo 3.1.'de verilmiştir. Bu bağlamda ankete katılım sağlayan 103 işletmenin %20,4'ü İmalat Sanayi ve Otomotiv sektöründe, %17,5'i Diğer sektörlerde, %13,6'sı Mobilya sektöründe, %10,7'si Tekstil ve İnşaat sektöründe ve son olarak %6,8'i Makine ve Teçhizat sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 3.2. İşletmelerin Faaliyette Buldukları Süre

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-5 Yıl	14	13,6	13,6	13,6
6-10 Yıl	14	13,6	13,6	27,2
11-15 Yıl	8	7,8	7,8	35,0
16-20 Yıl	12	11,7	11,7	46,6
21 ve Üzeri Yıl	55	53,4	53,4	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Ankete katılan işletme yetkililerine yöneltilen “Kaç yıldır faaliyette bulunuyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 3.2.’de yer almaktadır. Verilen cevaplara göre katılımcıların %53,4’ü 21 ve üzeri yıldır faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Katılımcıların %13,6’sı 6-10 yıldır faaliyette olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde 1-5 yıl seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %13,6’dır. Katılımcıların , %11,7’si 16-20 yıl, %7,8’i 11-15 yıl ve %53,4’ü ise 21 yıldan uzun süredir faaliyette olduklarını belirtmiştir. Elde edilen istatistiksel veriler değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun uzun yıllardır faaliyette olduğu görülmektedir.

Tablo 3.3. İşletmelerde İstihdam Edilen Personel Sayısı

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-10 Kişi	16	15,5	15,5	15,5
11-20 Kişi	11	10,7	10,7	26,2
21-30 Kişi	11	10,7	10,7	36,9
31-50 Kişi	3	2,9	2,9	39,8
51 ve üzeri	62	60,2	60,2	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Ankete katılan işletme yetkililerine yöneltilen “İşletmenizde kaç personel çalışmaktadır?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 3.3.’de yer almaktadır. Katılımcıların %60,2’si 51 ve üzeri, 15,5’i 1-10 kişi, %10,7’si 21-30 kişi ve 11-20 kişi,

%2,9'u 31-50 çalışanları bulunduğunu belirtmiştir. Tablo 3.2'de işletmelerin faaliyet sürelerinin belirli bir noktada yığılım sağlaması gibi Tablo 3.3'de de gözle görülür bir yığılım fark edilmektedir.

Tablo 3.4. İşletmelerin Devlet Yardımları Konusunda Uzman Personel İstihdam Durumu

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	35	34,0	34,0	34,0
Hayır	68	66,0	66,0	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Ankete katılan işletme yetkililerine yöneltilen “İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 3.4.'de yer almaktadır. Bu soruya %34,0 Evet cevabı ile yanıt verilirken %66,0 ile Hayır yanıtı verildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 3.5. İşletmelerin Devlet Yardımları Konusunda Danışmanla Çalışma Durumu

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	55	53,4	53,4	53,4
Hayır	48	46,6	46,6	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“İşletmeniz devlet yardımları ile ilgili bir danışmanla çalışıyor mu? veya çalıştı mı?” sorusunu cevaplayan işletme yetkililerinin %53,4'ü Evet, %46,6'sı ise Hayır yanıtını vermiştir. Buna bağlı olarak Tablo 3.4'de İşletmelerin devlet yardımları konusunda uzman personel istihdamı durumu %66 oranında Hayır iken aynı konu ile ilgili danışmanla çalışması veya geçmişte çalışmışlık durumu %53,4 oranıyla karşımızdadır.

Tablo 3.6. İşletme Yetkililerinin Teknolojik Yenilikleri Takip Araçları

	Cevaplar		Cevapların Yüzdesi
	N	Yüzde	
Sektör ile ilgili fuarlar	79	24,3%	76,7%
Sektör ile ilgili yayınlar	83	25,5%	80,6%
Konferans, seminer vb. programlar	65	20,0%	63,1%
İnternet ve medya araçları	94	28,9%	91,3%
Takip etmiyor	4	1,2%	3,9%
Toplam	325	100,0%	315,5%

Yapılan anket çalışmasında sorulan “Sektörünüzle ilgili teknolojik yenilikleri nerelerden takip ediyorsunuz?” çoklu yanıt sorusuna verilen cevaplar yukarıda verilmiş olan Tablo 3.6’da görüntülenmektedir. Ankete katılım sağlayan işletme yetkilisi sayısı 103’tür. ancak çoklu yanıt sorusu olduğu için N sayısı örneklemin hacmini geçmektedir. Tabloda verilen istatistiksel değerler incelenecek olursa, 94 kez İnternet ve medya araçları seçeneği, 83 kez Sektör ile ilgili yayınlar seçeneği, 79 kez Sektör ile ilgili fuarlar seçeneği ve 65 kez Konferans, seminer vb. programlar seçeneği işaretlenmiştir. 4 katılımcı ise anket sorusuna Takip etmiyor şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 3.7. İşletmelerin Devlet Yardımları ile İlgili Bilgi Düzeyleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç bilgimiz yok	24	23,3	24,7	24,7
Az bilgimiz var	7	6,8	7,2	32,0
Orta düzeyde bilgimiz var	20	19,4	20,6	52,6
İyi düzeyde bilgimiz var	34	33,0	35,1	87,6
Çok iyi düzeyde bilgimiz var	12	11,7	12,4	100,0
Toplam	97	94,2	100,0	
Cevapsız	6	5,8		
Toplam	103	100,0		

Tablo 3.7’de verilmiş olan istatistiksel değerler incelendiğinde işletmelerin devlet

yardımları uygulaması hakkındaki bilgi düzeyleri şu şekildedir; Anket katılımcılarının %33'lük dilimi iyi düzeyde bilgimiz var seçeneğini işaretlerken, %23,3'lük dilim Hiç bilgimiz yok, %19,4'lük dilim Orta düzeyde bilgimiz var, %11,7'lik dilim Çok iyi düzeyde bilgimiz var ve son olarak %6,8'lik dilim ise Az bilgimiz var şeklinde yanıt vermiştir. Soruyu %5,8'lik dilim yanıtı bırakmıştır.

Tablo 3.8. İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımları ile İlgili Bilgi Düzeyleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç bilgimiz yok	30	29,1	30,9	30,9
Az bilgimiz var	6	5,8	6,2	37,1
Orta düzeyde bilgimiz var	14	13,6	14,4	51,5
İyi düzeyde bilgimiz var	35	34,0	36,1	87,6
Çok iyi düzeyde bilgimiz var	12	11,7	12,4	100,0
Toplam	97	94,2	100,0	
Cevapsız	6	5,8		
Toplam	103	100,0		

Tablo 3.8'de verilmiş olan istatistiksel değerler incelendiğinde işletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları uygulaması hakkındaki bilgi düzeyleri şu şekildedir; Katılımcılardan 35'i (% 34,0) İyi düzeyde bilgimiz var, 30 kişi (% 29,1) Hiç bilgimiz yok, 14 kişi (% 13,6) Orta düzeyde bilgimiz var, 12 kişi (% 11,7) Çok iyi düzeyde bilgimiz var ve son olarak 6 kişi (% 5,8) ise Az bilgimiz var şeklinde yanıt vermişlerdir. Soruyu %5,8'lik dilim yanıtı bırakmıştır.

Tablo 3.9. İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumu

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç takip etmiyoruz	20	19,4	21,7	21,7
Nadiren takip ediyoruz	8	7,8	8,7	30,4
Kısmen takip ediyoruz	18	17,5	19,6	50,0
Takip ediyoruz	35	34,0	38,0	88,0
Çoğunlukla takip ediyoruz	11	10,7	12,0	100,0
Toplam	92	89,3	100,0	
Cevapsız	11	10,7		
Toplam	103	100,0		

Ankete katılan işletme yetkililerine yöneltilen “Devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?” anket sorusuna katılımcıların verdikleri yanıtları ele alacak olursak, %34,0’lık dilim Takip ediyoruz şeklinde yanıt verirken, %19,4’lük dilim Hiç Takip etmiyoruz şeklinde yanıt vermişlerdir. %17,5’lik dilim Kısmen takip ediyoruz, %10,7’lik dilim Çoğunlukla takip ediyoruz yanıtını ve son olarak %7,8’lik dilim ise Nadiren takip ediyoruz yanıtını vermiştir. Soruyu %10,7’lik dilim yanıtı bırakmıştır.

Tablo 3.10. İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumu

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç takip etmiyoruz	26	25,2	28,9	28,9
Nadiren takip ediyoruz	5	4,9	5,6	34,4
Kısmen takip ediyoruz	8	7,8	8,9	43,3
Takip ediyoruz	40	38,8	44,4	87,8
Çoğunlukla takip ediyoruz	11	10,7	12,2	100,0
Toplam	90	87,4	100,0	
Cevapsız	13	12,6		
Toplam	103	100,0		

Yapılan anket çalışmasında sorulan “Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar yukarıda verilmiş olan Tablo 3.10’da görüntülenmektedir. Bu değerler incelendiğinde yüksek oran olan %38,8’lik dilimin Takip ediyoruz, %25,2’lik dilimin ise Hiç takip etmiyoruz yanıtını verdiği görülmektedir. Diğer oranlar incelendiğinde %10,7’lik dilimin Çoğunlukla takip ediyoruz, %7,8’lik dilimin Kısmen takip ediyoruz ve son olarak 4,9’luk dilimin ise Nadiren takip ediyoruz yanıtını verdiği görülmektedir. Anket sorusuna yanıt vermeyen 13 kişi (%12,6) bulunmaktadır.

Tablo 3.11. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	65	63,1	63,7	63,7
Hayır	37	35,9	36,3	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

103 kişilik örneklem grubu tarafından yanıtlanan anket soruları ele alındığında, Tablo 3.11’de verilmiş olan “İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?” sorusunun istatistiksel değerleri şu şekildedir. %63,1’lik dilim destek programından yararlandığını ifade etmiş ve %35,9’luk dilim Herhangi bir destek programından yararlanmadığını belirtmiştir. Anket sorusunu yanıtlamayan yalnızca 1 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.12. İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	58	56,3	56,9	56,9
Hayır	44	42,7	43,1	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

“İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı? / yararlanmakta mıdır?” sorusuna katılımcıların %56,3’ü Evet diyerek yararlandığını ifade etmiş ve %42,7’lik dilimi ise Hayır diyerek yararlanmadığını belirtmiştir. Anket sorusuna yanıt vermeyen yalnızca 1 katılımcı bulunmaktadır.

**Tablo 3.13. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Bürokratik sürecin uzun olması nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	11	10,7	10,7	10,7
Katılmıyorum	8	7,8	7,8	18,4
Kararsızım	13	12,6	12,6	31,1
Katılıyorum	50	48,5	48,5	79,6
Kesinlikle katılıyorum	21	20,4	20,4	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

103 kişilik örneklem grubuna uygulanan anket çalışmasında işletmelerin destek programlarından yararlanmama nedenlerine ilişkin 13.bölümün 1. sorusu yukarıda olan Tablo 3.13’de verilmiştir. Bu tabloya göre 50 katılımcı (%48,5) Katılıyorum, 21 katılımcı (%20,4) Kesinlikle katılıyorum, 13 katılımcı (%12,6) Kararsızım yanıtını vermiştir. 11 katılımcı (%10,7) Kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. 8 katılımcı (%7,8) Katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların tamamı anket önermesini yanıtlamıştır.

**Tablo 3.14. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Destek programı başvuru değerlendirme sürelerinin çok uzun olması
nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8	7,8	7,8	7,8
Katılmıyorum	14	13,6	13,7	21,6
Kararsızım	14	13,6	13,7	35,3
Katılıyorum	49	47,6	48,0	83,3
Kesinlikle katılıyorum	17	16,5	16,7	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

Yapılan anket çalışmasında sorulan 13. Bölümün 2. sorusu “ Destek programı başvuru değerlendirme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile destek programlarından yararlanmıyoruz.” önermesine verilen cevaplar yukarıda verilmiş olan Tablo 3.14’de görüntülenmektedir. Bu değerler incelenecek olursak en yüksek oran olan %47,6’lık dilim katılıyorum yanıtını iletirken, %16,5’lik dilim Kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Diğer oranlar incelenecek olursa %13,6’lik dilim Katılmıyorum ve Kararsızım, %7,8’lik dilim ise Kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Anket sorusuna yanıt vermeyen 1 kişi (%1,0) bulunmaktadır.

**Tablo 3.15. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Objektif değerlendirme yapılmadığını düşünmeleri nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	14	13,6	13,6	13,6
Katılmıyorum	27	26,2	26,2	39,8
Kararsızım	25	24,3	24,3	64,1
Katılıyorum	19	18,4	18,4	82,5
Kesinlikle katılıyorum	18	17,5	17,5	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

103 kişilik örneklem grubuna uygulanan anket çalışmasında işletmelerin destek programlarından yararlanmama nedenlerine ilişkin 13.bölümün 3. sorusu yukarıdaki Tablo 3.15’de verilmiştir. Bu tabloya göre 27 katılımcı (%26,2) Katılmıyorum, 25 katılımcı (%24,3) Kararsızım, 19 katılımcı (%18,4) Katılıyorum yanıtını vermiştir. 18 katılımcı (%17,5) Kesinlikle katılıyorum yanıtını verirken 14 katılımcı (%13,6) Kesinlikle katılmıyorum yanıtını işaretlemiştir. Katılımcıların tamamı bu soruyu yanıtlamıştır.

**Tablo 3.16. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Destek programı ödeme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8	7,8	7,8	7,8
Katılmıyorum	15	14,6	14,6	22,3
Kararsızım	18	17,5	17,5	39,8
Katılıyorum	43	41,7	41,7	81,6
Kesinlikle katılıyorum	19	18,4	18,4	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Destek programı ödeme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile destek

programlarından yararlanmıyoruz.” önermesine katılımcılardan %41,7’si Katılıyorum, %18,4’ü Kesinlikle katılıyorum cevabını verirken, %17,5’i kararsız olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %14,6’sı katılmadığını ve son olarak %7,8’i kesinlikle katılmadığını söylemiştir.

**Tablo 3.17. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“İşletmede yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilmemesi nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	27	26,2	26,2	26,2
Katılmıyorum	40	38,8	38,8	65,0
Kararsızım	12	11,7	11,7	76,7
Katılıyorum	15	14,6	14,6	91,3
Kesinlikle katılıyorum	9	8,7	8,7	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Tablo 3.17’de verilmiş olan “İşletmede yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilmemesi nedeni ile destek programlarından yararlanmıyoruz.” anket önermesine katılımcıların verdikleri yanıtları ele alacak olursak, %38,8’lık dilim Katılmıyorum şeklinde yanıt verirken, %26,2’lık dilim Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer değerler incelenecek olursa, %14,6’lık dilim Katılıyorum, %11,7’lik dilim Kararsızım yanıtını ve son olarak %8,7’lik dilim Kesinlikle Katılıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 3.18. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:“Eş finansman sağlayamama nedeni ile”

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	17	16,5	16,5	16,5
Katılmıyorum	32	31,1	31,1	47,6
Kararsızım	20	19,4	19,4	67,0
Katılıyorum	26	25,2	25,2	92,2
Kesinlikle katılıyorum	8	7,8	7,8	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

103 kişilik örneklem grubuna uygulanan anket çalışmasında işletmelerin destek programlarından yararlanmama nedenlerine ilişkin 13. bölümün 6. sorusu yukarıdaki Tablo 3.18’de verilmiştir. Bu tabloya göre 32 kişi (%31,1) Katılmıyorum, 26 kişi (%25,2) Katılıyorum, 20 kişi (%19,4) Kararsızım yanıtını vermiştir. 17 kişi (%16,5) Kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretlemiş 8 katılımcı (%7,8) Kesinlikle katılıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların tamamı bu soruyu yanıtlamıştır.

Tablo 3.19. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu: “Destek programları hakkında bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeni ile”

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	20	19,4	19,4	19,4
Katılmıyorum	32	31,1	31,1	50,5
Kararsızım	16	15,5	15,5	66,0
Katılıyorum	21	20,4	20,4	86,4
Kesinlikle katılıyorum	14	13,6	13,6	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Destek programları hakkında işletmenin bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeni ile destek programlarından yararlanmıyoruz.” önermesine katılımcıların %19,4’ ü

kesinlikle katılmamaktadır. %31,1' i katılmakta olduğunu belirtirken, %15,5'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Ayrıca %20,4 oranında katılımcılar bilgi düzeyleri sebebi ile destek programlarından faydalanmadıkları önermesine katıldığını, %13,6'sı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir.

**Tablo 3.20. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Destek programları tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	10	9,7	9,7	9,7
Katılmıyorum	27	26,2	26,2	35,9
Kararsızım	23	22,3	22,3	58,3
Katılıyorum	30	29,1	29,1	87,4
Kesinlikle katılıyorum	13	12,6	12,6	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Destek programları tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması nedeni ile destek programlarından yararlanmıyoruz.” önermesine 103 katılımcının %29,1'i katıldığını, %26,2'si katılmadığını 22,3'ü kararsız olduğunu, 12,6'sı kesinlikle katıldığını ve son olarak ise %9,7'si kesinlikle katılmadığını belirtmiştir.

**Tablo 3.21. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanmama Durumu:
“Desteklerin/Yardımların cazip/özendirici olmaması nedeni ile”**

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	11	10,7	10,7	10,7
Katılmıyorum	30	29,1	29,1	39,8
Kararsızım	29	28,2	28,2	68,0
Katılıyorum	24	23,3	23,3	91,3
Kesinlikle katılıyorum	9	8,7	8,7	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Tablo 3.21’de verilmiş olan “Desteklerin/yardımların cazip/özendirici olmaması nedeni ile destek programlarından yararlanmıyoruz.” anket önermesine katılımcıların verdikleri yanıtları ele alacak olursak, %29,1’lik dilim Katılmıyorum şeklinde yanıt verirken, %28,2’lik dilim Kararsızım şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer değerler incelenecek olursa, %23,3’lük dilim Katılıyorum, %10,7’lik dilim Kesinlikle katılmıyorum ve son olarak %8,7’lik dilim ise Kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 3.22. Nitelikli Personel İstihdamı ile Devlet Yardımlarından Etkin Faydalanma Durumu Arasındaki İlişki

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Hayır	15	14,6	14,7	14,7
Hayır	36	35,0	35,3	50,0
Kısmen	21	20,4	20,6	70,6
Evet	22	21,4	21,6	92,2
Kesinlikle Evet	8	7,8	7,8	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

“İşletmenizde yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilmemesi ile destek programlarından etkin düzeyde faydalanamamanız arasında ilişki var mı?” sorusuna cevap veren katılımcıların %35,0’i Hayır yanıtını verirken, 21,4’ü Evet yanıtını, %20,4’ü Kısmen yanıtını, %14,6’sı Kesinlikle hayır yanıtını ve son olarak %7,8’, Kesinlikle evet yanıtını vermiştir. Buna bağlı olarak yanıt vermeyen yalnızca 1 kişi bulunmaktadır.

Tablo 3.23. İşletmelerin Sektör ve Bilgi Düzeyi İlişkisi Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle hayır	5	4,9	4,9	4,9
Hayır	14	13,6	13,7	18,6
Kısmen	30	29,1	29,4	48,0
Evet	40	38,8	39,2	87,3
Kesinlikle Evet	13	12,6	12,7	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

“Size göre faaliyet sağlanan sektör ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi düzeyi arasında ilişki var mı?” sorusuna katılımcıların % 38,8’i Evet, %29,1’i Kısmen 13,6’sı Hayır, %12,6’sı Kesinlikle evet ve son olarak %4,9’u Kesinlikle hayır şeklinde yanıtını vermiştir. Anket sorusuna cevap vermeyen yalnızca 1 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 3.24. İşletmelerin Devlet Yardımlarına Yönelik Bilgilendirme Aracı Tercihleri

	Sektör	Cevaplar		Cevapların Yüzdesi
		N	Yüzde	
Size göre destek programları ile ilgili bilgilendirme nasıl yapılmalı?	İlan/Afiş aracılığı ile	17	5,6%	16,5%
	E-mail aracılığı ile	84	27,6%	81,6%
	Web sitesi aracılığı ile	66	21,7%	64,1%
	Bilgilendirme toplantıları aracılığı ile	83	27,3%	80,6%
	Resmi yazı aracılığı ile	54	17,8%	52,4%
	Toplam	304	100,0%	295,1%

Yapılan anket çalışmasında sorulan “Size göre destek programları ile ilgili

bilgilendirme nasıl yapılmalı?” çoklu yanıt sorusuna verilen cevaplar yukarıda verilmiş olan Tablo 3.24’de görüntülenmektedir. Ankete katılım sağlayan işletme yetkilisi 103’tür ancak çoklu yanıt sorusu olduğu için N sayısı örneklemin hacmini geçmektedir. Tabloda verilen istatistiksel değerler incelenecek olursa, 17 kez İlan/Afiş aracılığı ile, 84 kez E-mail aracılığı ile, 66 kez Bilgilendirme toplantıları aracılığı ile ve 54 kez Resmi yazı aracılığı ile seçeneğini işaretlenmiştir.

Tablo 3.25. İşletmelerin Devlet Yardımlarına Yönelik Tanıtım Faaliyetlerinin Yeterlilik Durumu Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Hayır	9	8,7	8,8	8,8
Hayır	18	17,5	17,6	26,5
Kısmen	32	31,1	31,4	57,8
Evet	27	26,2	26,5	84,3
Kesinlikle Evet	16	15,5	15,7	100,0
Toplam	102	99,0	100,0	
Cevapsız	1	1,0		
Toplam	103	100,0		

“Size göre destek programları ile ilgili tanıtım faaliyetleri yeterli midir?” sorusuna katılımcıların yanıtları şu şekildedir. 32 katılımcı Kısmen, 27 katılımcı Evet, 18 katılımcı Hayır, 16 katılımcı Kesinlikle evet ve son olarak 9 katılımcı ise Kesinlikle hayır şeklinde cevap vermiştir. Anket sorusuna katılım sağlamayan işletme yetkilisi sayısı 1’dir.

Tablo 3.26. İşletmelerin Önceden Bilmedikleri Destek Programlarından Yararlanma İstek Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Hayır	5	4,9	4,9	4,9
Hayır	1	1,0	1,0	5,8
Kısmen	10	9,7	9,7	15,5
Evet	33	32,0	32,0	47,6
Kesinlikle Evet	54	52,4	52,4	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Tasarım faaliyetlerine yönelik önceden bilmediğiniz destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmanız durumunda bu programlara başvurmayı düşünür müsünüz?” sorusunun yanıtı Tablo 3.27’de verilmiştir. Bu tabloya göre 54 katılımcı (%52,4) Kesinlikle evet, 33 katılımcı (%32,0) Evet, 10 katılımcı (%9,7) Kısmen, 5 katılımcı (%4,9) Kesinlikle hayır yanıtını vermiştir. 1 katılımcı ise (%1,0) Hayır yanıtını vermiştir. Katılımcıların tamamı anket önermesini yanıtlamıştır.

Tablo 3.27. İşletmelerin Yeni Destek Programlarından Yararlanma İstek Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Hayır	5	4,9	4,9	4,9
Kısmen	9	8,7	8,7	13,6
Evet	27	26,2	26,2	39,8
Kesinlikle Evet	62	60,2	60,2	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Tasarım faaliyetlerine yönelik yeni destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmanız durumunda bu programlara başvurmayı düşünür müsünüz?” sorusuna 62 katılımcı Kesinlikle evet, 27 katılımcı Evet, 9 katılımcı Kısmen ve son olarak 5 katılımcı Kesinlikle hayır yanıtını vermiştir.

Tablo 3.28. İşletmelerin Eğitim Planlaması Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kesinlikle Hayır	6	5,8	5,8	5,8
Hayır	3	2,9	2,9	8,7
Kısmen	15	14,6	14,6	23,3
Evet	29	28,2	28,2	51,5
Kesinlikle Evet	50	48,5	48,5	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

“Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından faydalanmak için personelinizin bilgi düzeyini arttırıcı eğitim planlaması yapmayı düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların katılım düzeyleri şu şekildedir; %48,5 Kesinlikle Evet, %28,2 Evet, %14,6 Kısmen, %5,8 Kesinlikle hayır ayrıca %2,9 Hayır. Anket sorusunu cevapsız bırakarak görüş belirtmemiş kimse yoktur.

Tablo 3.29. İşletmelerin Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDANALMIYORUZ	33	32,0	32,0	32,0
Kesinlikle hayır	8	7,8	7,8	39,8
Hayır	21	20,4	20,4	60,2
Kısmen	25	24,3	24,3	84,5
Evet	16	15,5	15,5	100,0
Toplam	103	100,0	100,0	

Katılımcıların yanıtladığı “Size göre işletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından max. düzeyde yararlanmakta mıdır?” anket sorusunun istatistiksel verileri Tablo 3.29’da verilmiştir. Buna bağlı olarak veriler şu şekildedir. 33 kişi devlet yardımlarından Faydalanmadığını ifade etmiştir. 25 kişi Kısmen cevabını vererek yardımlardan kısmen faydalandığını ifade etmektedir, 21 Kişi Hayır diyerek

yardımlardan faydalanmadığını ortaya koymaktadır, 16 Kişi Evet diyerek yardımlardan max. düzeyde faydalandığını belirtmektedir ve son olarak 8 Kişi Kesinlikle hayır diyerek yine yardımlardan max. düzeyde faydalanmadığını dile getirmektedir.

Tablo 3.30. İşletmelerin Destek Programlarıyla İlgili Bilgiye Erişim Araçları

		Cevaplar		Cevapların
		N	Yüzde	Yüzdesi
Faydalandığınız destek programları ile ilgili bilgiyi nereden edindiniz?	DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDANALMIYORUZ	28	16,1%	31,1%
	Medya aracılığı ile	22	12,6%	24,4%
	İnternet aracılığı ile	52	29,9%	57,8%
	Eğitimler aracılığı ile	29	16,7%	32,2%
	Ticaret ve Sanayi Odaları vb. kurumlar aracılığı ile	43	24,7%	47,8%
	Toplam	174	100,0%	193,3%

Yapılan anket çalışmasında sorulan “Size göre destek programları ile ilgili bilgilendirme nasıl yapılmalı?” çoklu yanıt sorusuna verilen cevaplar yukarıda verilmiş olan Tablo 3.30’da görüntülenmektedir. Buna bağlı olarak katılım sağlayan katılımcı sayısını “Durum Özeti” tablosunda N sayısı (90) ile görmekteyiz ancak çoklu yanıt sorusu olduğu için N sayısı örneklemin hacmini geçmektedir. Tabloda verilen istatistiksel değerler incelenecek olursa, 52 defa Hayır seçeneği, 43 defa Evet seçeneği, 29 defa Kısmen seçeneği ve 28 defa Devlet Yardımlarından Faydalanmıyoruz seçeneğini işaretlenmiştir. 22 katılımcı ise anket sorusuna Kesinlikle hayır şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 3.31. İşletmelerin Destek Programlarının Etkinlik Düzeyi Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ	32	31,1	36,0	36
Hiç etkin değil	4	3,9	4,5	40,4
Az etkin	9	8,7	10,1	50,6
Orta Düzeyde Etkin	28	27,2	31,5	82,0
İyi Düzeyde Etkin	14	13,6	15,7	97,8
Çok iyi düzeyde etkin	2	1,9	2,2	100,0
Toplam	89	86,4	100,0	
Cevapsız	14	13,6		
Toplam	103	100,0		

Tablo 3.31’de işletmelerin destek programlarının etkinlik düzeyi hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Bu tablo bar grafiğidir ve katılımcıların cevapları yüzdeler olarak verilmiştir. Buna göre sonuçlar şu şekildedir. 32 katılımcı DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ şeklinde yanıt verirken 28 katılımcı Orta Düzeyde Etkin şeklinde yanıt vermiştir. Bu sıralamayı 14 katılımcı ile İyi Düzeyde Etkin seçeneği ardından da 9 katılımcı ile Az etkin seçeneği ve 4 katılımcı ile Hiç etkin değil son olarak ise 2 katılımcı ile Çok iyi düzeyde etkin seçeneği takip etmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise 14 katılımcının soruyu cevaplamamış olmasıdır.

Tablo 3.32. İşletmelerin Destek Programlarının Sürdürülebilirliği Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Kümülatif Yüzde
DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ	28	27,2	32,2	32,2
Hiç sürdürülebilir değil	3	2,9	3,4	35,6
Az sürdürülebilir	15	14,6	17,2	52,9
Orta düzeyde sürdürülebilir	25	24,3	28,7	81,6
İyi düzeyde sürdürülebilir	16	15,5	18,4	100,0
Toplam	87	84,5	100,0	
Cevapsız	16	15,5		
Toplam	103	100,0		

Yukarıdaki tabloda “Faydalandığınız destek programının/programlarının başvuru ve uygulama sürecinin sürdürülebilir olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların cevapları yüzdeler olarak verilmiştir. Buna göre sonuçlar şu şekildedir. %27,2’lik dilim DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ şeklinde yanıt verirken %24,3 Orta Düzeyde sürdürülebilir şeklinde yanıt vermiştir. Bu sıralamayı %15,5 ile İyi düzeyde sürdürülebilir seçeneği ardından da %14,6 ile Az sürdürülebilir seçeneği ve %2,9 ile Hiç sürdürülebilir değil seçeneği takip etmektedir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise 16 kişinin soruyu cevaplamamış olmasıdır.

Tablo 3.33. Anket Sorularının T Testi

	Test Değeri= 1					
	t	Frekans	Anlamlılık Değeri	Ortalama Fark	95% Farkın Güven Aralığı	
					Alt Değer	Üst Değer
İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?	14,077	102	,000	,66019	,5672	,7532
İşletmeniz devlet yardımları ile ilgili bir danışmanla çalışıyor mu?/çalıştı mı?	9,435	102	,000	,46602	,3680	,5640
İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	7,582	101	,000	,36275	,2678	,4576
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	8,753	101	,000	,43137	,3336	,5291

Örnekleme testi tablosu 103 kişilik katılımcı grubumuzun verdiği cevaplar doğrultusunda SPSS programı aracılığıyla oluşturulmuştur. Varsayılan olarak SPSS $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde çalışmakta fakat a arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Anlamlılık değerini incelememiz gerekecektir. Anlamlılık değeri 0,05'den küçük çıkarsa hipotez reddedilir, 0,05'den büyük olduğu durumlarda hipotez reddedilmemektedir. Yukarıda verilmiş olan Tablo 3.34 detaylı olarak incelendiğinde örneklerimizdeki $p = 0,000$ -değeri-0,05'den küçüktür. Bu sebeple tabloda ele alınan sorular veya önermelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Yukarıda verilmiş olan Tablo 3.33'de belirtilen anket çalışmasının yapıldığı işletme yetkilileri tarafından yanıtlanan sorulardan oluşturulmuştur. Bu yanıtlar T Testi anlamlılık düzeyleri aynı çıkması sebebiyle tek bir tablo haline getirilmiş ve bu şekilde ele alınmıştır.

Tablo 3.34. İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişki

Değişken	Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Tekstil	1,7778	1,39443	9	1,475	,216
	İmalat Sanayi	3,2857	1,45406	21	306,434	,000
	Makine ve Teçhizat	3,4286	,78680	7		
	İnşaat	2,5000	1,64992	10		
	Mobilya	2,3077	1,18213	13		
	Otomotiv	4,1000	,71818	20		
	Diğer (Lütfen Belirtiniz)	2,8235	1,18508	17		
	Toplam	3,0309	1,38785	97		

Anket çalışmasında “Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu ile “Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.” önermesi arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.34’de sonuçları belirtilmiştir. Tablo 3.34’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değerin 0,216 olduğu görülmektedir. Bu anlamlılık değerin 0,01’den büyük olması sebebi ile Faaliyette bulunulan sektör ve Devlet yardımları uygulaması hakkındaki bilgi düzeyi satırındaki değerler arasındaki ilişki ($p = 0,216$, $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 3.35. İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımları Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Arasındaki İlişki

Değişken	Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Tekstil	1,5556	1,13039	9	3,076	,009
	İmalat Sanayi	3,2381	1,57812	21	331,993	,000
	Makine ve Teçhizat	3,2857	1,11270	7		
	İnşaat	2,3333	1,65831	9		
	Mobilya	2,5385	1,39137	13		
	Otomotiv	3,6500	1,18210	20		
	Diğer (Lütfen Belirtiniz)	2,8889	1,40958	18		
	Toplam		2,9278	1,47371	97	

Anket çalışmasında “Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu ile “Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.” önermesi arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.36’da sonuçları sunulmuştur. Bu kapsamda Tablo 3.36’da yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,009’dur. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Faaliyette bulunulan sektör ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmemin bilgi düzeyi durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.36. İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anamlılık Değeri
	Tekstil	1,8750	1,45774	8	2,288	,001
Devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?	İmalat Sanayi	3,0952	1,54612	21		
	Makine ve Teçhizat	3,8571	,69007	7		
	İnşaat	2,6667	1,22474	9		
	Mobilya	2,3077	1,18213	13		
	Otomotiv	3,9000	,85224	20		
	Diğer (Lütfen Belirtiniz)	3,2857	1,20439	14		
	Toplam	3,0978	1,35111	92		

103 örneklem grubuna yapılmış anket çalışmasından “Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu ile “Devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.36’da sonuçları sunulmuştur. Tablo 3.36’da yer alan Anamlılık Değeri sütunundaki değer 0,001’dir. Bu değer 0,01’den küçük/eşit olması sebebi ile Faaliyette bulunulan sektör ile Devlet yardımlarıyla ilgili gelişmelerin takip edilmesi durumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.37. İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Gelişmeleri Takip Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
						2,316 0,31
Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Tekstil	1,7143	1,25357	7		
	İmalat Sanayi	2,9048	1,60950	21		
	Makine ve Teçhizat	3,4286	1,13389	7		
	İnşaat	2,7500	1,90863	8		
	Mobilya	2,3077	1,25064	13		
	Otomotiv	4,0000	,81650	19		
	Diğer (Lütfen Belirtiniz)	3,3333	1,39728	15		
	Toplam	3,0556	1,47154	90		

103 örneklem grubuna yapılmış anket çalışmasından “Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu ile “İşletmeniz devlet yardımları ile ilgili bir danışmanla çalışıyor mu?/çalıştı mı?” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.37’de sonuçları sunulmuştur. Tablo 3.37’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,31’dir. Bu değer 0,01’den büyük olması sebebi ile Faaliyette bulunulan sektör ile Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmelerin takip edilmesi durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 3.38. İşletmelerin Sektörleri ve Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	Tekstil	1,9091	,30151	11	7,112	,000
	İmalat Sanayi	1,3000	,47016	20	1097,899	,000
	Makine ve Teçhizat	1,5714	,53452	7		
	İnşaat	1,5455	,52223	11		
	Mobilya	1,6429	,49725	14		
	Otomotiv	1,0000	,00000	21		
	Diğer (Lütfen Belirtiniz)	1,5000	,51450	18		
	Toplam	1,4314	,49771	102		

“Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu ile “İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.38’de sonuçları görülmektedir. Tablo 3.38’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Faaliyette bulunulan sektör ile İşletmenin tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.39: İşletmelerin Sektörleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarından Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	İşletmenizde kaç personel çalışmaktadır?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programında yararlanıyor/yararlanmamaktadır mı?	1-10 Kişi	1,9375	,25000	16	15,083	,000
	11-20 Kişi	1,8182	,40452	11	664,353	,000
	21-30 Kişi	1,6364	,50452	11		
	31-50 Kişi	1,3333	,57735	3		
	51 ve üzeri	1,1967	,40082	61		
	Toplam	1,4314	,49771	102		

“İşletmenizde çalışan sayısı kaçtır?” sorusu ile “İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.39’da sonuçları verilmektedir. Tablo 3.39’da yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile İşletmede çalışan sayısı ile İşletmenin tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.40. İşletmelerin Yardımlarla İlgili Uzman Personel İstihdam Durumları ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?		Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	Evet	1,0857	,28403	35	20,982,000	
	Hayır	1,5075	,50372	67		
	Toplam	1,3627	,48317	102		

“İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?” sorusu ile “İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır Tablo 3.40’da sonuçları sunulmuştur. Tablo 3.40’da yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile İşletmede devlet yardımları konusunda uzman personel bulunması ile İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.41. İşletmelerin Yardımlarla İlgili Uzman Personel İstihdam Durumları ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmaktadır?	Evet	1,1429	,35504	35	21,548	,000
	Hayır	1,5821	,49694	67		
	Toplam	1,4314	,49771	102		

“İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?” sorusu ile “İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır Tablo 3.41’de sonuçları sunulmuştur. Tablo 3.41’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile İşletmede devlet yardımları konusunda uzman personel bulunması ile İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.42: İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	Hiç Bilgimiz yok	1,9565	,20851	23	25,898	,000
	Az bilgimiz var	1,4286	,53452	7	1159,955	,000
	Orta düzeyde bilgimiz var	1,3000	,47016	20		
	İyi düzeyde bilgimiz var	1,1176	,32703	34		
	Çok iyi düzeyde bilgimiz var	1,0000	,00000	12		
	Toplam	1,3646	,48384	96		

Tablo 3.42’ de verilmiş olan “Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz” önermesi ile “İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.42’de sonuçları verilmiştir. Tablo 3.42’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenin bilgi düzeyi ile İşletmenin herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.43: İşletmelerin Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	Hiç Bilgimiz yok	1,9565	,20851	23	20,191	,000
	Az bilgimiz var	1,7143	,48795	7	1125,513	,000
	Orta düzeyde bilgimiz var	1,4500	,51042	20		
	İyi düzeyde bilgimiz var	1,1471	,35949	34		
	Çok iyi düzeyde bilgimiz var	1,0833	,28868	12		
	Toplam	1,4375	,49868	96		

Tablo 3.43’de verilmiş olan “Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz” önermesi ile “İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.43’de sonuçları verilmiştir. Bu kapsamda Anlamlılık Değeri sütunundaki değeri incelemek gerekir. Bu değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenin bilgi düzeyi ile İşletmenin tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.44: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?	Hiç bilgimiz yok	1,7241	,45486	29	13,232	,000
	Az bilgimiz var	1,6667	,51640	6	802,775	,000
	Orta düzeyde bilgimiz var	1,3571	,49725	14		
	İyi düzeyde bilgimiz var	1,1143	,32280	35		
	Çok iyi düzeyde bilgimiz var	1,0000	,00000	12		
	Toplam	1,3542	,48077	96		

Tablo 3.44’de 103 örneklem grubuna yapılmış anket çalışmasından “Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.” önermesi ile “İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 3.44’de verilmiştir. Tablo 3.44’de yer alan Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenin bilgi düzeyi ile İşletmenin herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3.45: İşletmelerin Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımlarıyla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Yardımlardan Yararlanma Durumları Arasındaki İlişki

Değişken	Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.	Ort.	S. Sapma	N	F	Anlamlılık Değeri
İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programında yararlanıyor muyuz/yararlanmamakta mıdır?	Hiç Bilgimiz yok	1,8276	,38443	29	12,113	,000
	Az bilgimiz var	1,6667	,51640	6	797,235	,000
	Orta düzeyde bilgimiz var	1,4286	,51355	14		
	İyi düzeyde bilgimiz var	1,2000	,40584	35		
	Çok iyi düzeyde bilgimiz var	1,0833	,28868	12		
	Toplam	1,4375	,49868	96		

“Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.” önermesi ile “İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır? ” sorusu arasındaki farkın istatistiksel anlamlılık durumunu belirlemek için Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır. Tablo 3.45’de sonuçları yer almaktadır. Anlamlılık Değeri sütunundaki değer 0,000’dır. Bu değer 0,01’den küçük olması sebebi ile Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyi ile İşletmenin tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlanması durumu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

3.5. Araştırma Bulgularının Analizi

Bu araştırma 2019 yılı Mart ve Nisan aylarında yapılmıştır. Araştırmanın alanı Marmara Bölgesi'nde tasarımla ilgili faaliyet gösteren veya bünyesinde tasarım birimi bulunan işletmeler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma kapsamındaki işletmeler ağırlıklı olarak imalat sanayi ve otomotiv sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. Bu işletmelerin yarısından fazlası 21 yıldan daha uzun süredir faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda bu işletmelerin yarısından fazlasında 51 ve üzeri personel istihdam edilmektedir. Bu işletmelerin üçte ikisinde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışmazken yaklaşık yarısı devlet yardımları ile ilgili bir danışmanla çalışmış ya da çalışmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, işletme yetkilileri sektörü ile ilgili gelişmeleri takip etmektedir. Sadece 4 katılımcı sektörü ile ilgili gelişmeleri takip etmediğini belirtmiştir. Katılımcıların devlet yardımları ile ilgili bilgi düzeylerini incelediğimizde araştırmaya katılan 103 katılımcıdan 24 tanesi hiç bilgisi olmadığını belirtmiş, 6 katılımcı ise soruyu yanıtızsız bırakmıştır. İşletmelerin genel olarak bilgi düzeylerinin orta ve üstü seviyelerde olduğu görülmektedir. İşletmelerin tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımları ile ilgili bilgi düzeyleri incelendiğinde ise 30 katılımcının hiç bilgisi olmadığı, 6 katılımcının ise yine soruyu yanıtızsız bıraktığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu kısmi de olsa bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

İşletmelerin yarısından fazlası devlet yardımları ile ilgili gelişmeleri takip ettiğini belirtirken, 11 katılımcı bu soruyu yanıtızsız bırakmış, 20 katılımcı ise hiç takip etmediğini belirtmiştir. Aynı soru bu kez tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları şeklinde sorulduğunda takip etmeme oranı artmıştır. 13 katılımcı bu soruya da cevap vermemiştir.

İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumlarına ilişkin verilere göre katılımcıların ortalama üçte ikisi herhangi bir devlet yardımından yararlanmış ya da yararlanmaktadır. Aynı soru bu kez tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları şeklinde sorulduğunda devlet yardımlarından yararlanmama oranı artış göstermiş, neredeyse yarı yarıya bir yararlanma durumu ortaya çıkmıştır.

İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanmama durumlarına ilişkin verdikleri yanıtlara göre en fazla bürokratik sürecin uzun olması, başvuru değerlendirme

sürelerinin uzun olması ve destek programları ödeme süresinin uzun olması sebebi ile devlet yardımlarından yararlanılmadığı görülmektedir.

İşletme yetkilileri yeterli sayıda nitelikli personel istihdam edilmemesi ile destek programlarından etkin düzeyde faydalanmaması sorusuna ise ağırlıklı olarak hayır yanıtını vermişlerdir. İşletmelerin yarısından fazlası faaliyet sağlanan sektör ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi düzeyi arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Tanıtım faaliyetleri ile ilgili soruda ise işletmelerin büyük çoğunluğu bu faaliyetlerin yeterli seviyede olduğunu belirtmiştir. Ancak devlet yardımları ile ilgili bilgi düzeyi düşük katılımcılar olması bu noktada bir eksiklik olduğunu göstermektedir.

İşletme yetkililerinin %84,4'ü tasarım faaliyetlerine yönelik önceden bilmedikleri destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmaları durumunda bu programlara başvurmayı düşündüklerini belirtmiş, %86,2'si ise tasarım faaliyetlerine yönelik yeni destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmaları durumunda bu programlara başvurmayı düşüneceklerini belirtmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından faydalanmak için personellerin bilgi düzeyini artırıcı eğitim planlamayı düşündüklerini belirtmiştir. Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından katılımcıların üçte biri maximum düzeyde faydalanmadığını belirtmiş yararlanıcıların büyük çoğunluğu ise maximum düzeyde faydalanmadıklarını belirtmiştir.

İşletme yetkilileri devlet yardımları ile ilgili bilgiyi çoğunlukla internet ve Ticaret ve Sanayi Odaları vb. kurumlar aracılığı ile edindiklerini belirtmişlerdir. Yararlanıcıların devlet yardımlarının yatırımcıyı teşvik konusunda etkinlik düzeyine göre değerlendirmeleri istendiğinde ise çoğunluğu orta seviyede etkin olduğunu belirtmiştir. Başvuru uygulama sürecinin ise orta seviyede sürdürülebilir olduğunu belirtmişlerdir.

3.6. Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları

Araştırmanın hipotezlerine ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir. Bu kapsamda 12 hipotezin 10 tanesi kabul edilmiş, 2 tanesi ise sonuçları anlamlı çıkmadığı olduğu için reddedilmiştir.

H1: İşletmelerin devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır. **RED**

H2: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır. **KABUL**

H3: İşletmelerin devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır. **RED**

H4: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır. **KABUL**

H5: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile sektörleri arasında farklılık vardır. **KABUL**

H6: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile işletmelerde istihdam edilen personel sayısı arasında farklılık vardır. **KABUL**

H7: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımları konusunda uzman personel istihdamı durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

H8: İşletmelerin devlet yardımları konusunda uzman personel istihdamı ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

H9: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

H10: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

H11: İşletmelerin devlet yardımlarından yararlanma durumları ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

H12: İşletmelerin tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından yararlanma durumları ile tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili bilgi sahibi olma durumları arasında farklılık vardır. **KABUL**

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

İşletmelerin devlet yardımlarından daha fazla ve daha etkin yararlanabilmesi amacı ile yapılan çalışmada çoktan seçmeli soruların yanı sıra açık uçlu sorularla görüş ve önerileri alınmıştır. İşletme yetkilileri, açık uçlu sorularla fon sağlayan kurum ve kuruluş personellerinin işletmeler için başvuru aşamasını kolaylaştıracak şekilde daha fazla bilgilendirme faaliyetleri düzenlemeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca destek başvuru değerlendirme sürelerinin çok uzun olduğunu belirterek uygulama ve başvuru aşamalarının karışık olduğunu vurgulamışlardır. Bürokratik sürecin azaltılması ve destek miktarlarının artırılması gerektiğini düşündüklerini, özellikle tasarıma yönelik standartlara uygunluk testlerinin ve ön uyum test ölçü aletlerine de destek sağlanması gerekliliğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise destek programlarının uygulanabilirliğinin kolaylaştırılması için destek programlarının tek çatı altında toplanması ve destek oranlarının sektörel bazda belirlenmesi gerektiğini söylemiştir.

Herhangi bir destek programına en az bir defa başvuru yapan veya bu yardımlardan en az bir defa faydalanan bazı işletmeler önceden bilmedikleri ya da yeni destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmaları durumunda bu destek programlarına başvuru yapmayacaklarını belirtmiş, gerekçe olarak fon sağlayıcı kurum ve kuruluşlarının başvuru değerlendirme kriterlerinin şeffaf olmamasını göstermişlerdir. Bu kapsamda değerlendirmelerini sunan işletme yetkililerinin tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımları ile ilgili bilgi sahibi olma durumları incelendiğinde bilgi düzeyi yüksek kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu işletme yetkilileri fon sağlayan kurumların şeffaf olmadıklarını düşünmektedirler. Bu durum sebebi ile fon sağlayıcı kurum ve kuruluşlara güven duymadıklarını belirtmişlerdir. Yaşadıkları olumsuz tecrübelerin de bu güven duygusunu azalttığını özellikle vurgulamışlardır. Başvuru değerlendirme kriterlerinin belirli olmaması subjektif değerlendirmeler yapıldığı düşüncesinin hakim olmasına sebep olmaktadır. Değerlendirme yapan kişilerin konu ile ilgili yetkinlikleri de bir diğer yararlanmama sebebi olarak belirtilmiştir. İşletme yetkilileri destek programları başvurularının konu ile ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye

sahip olmayan kişiler tarafından değerlendirildiğini, bu durumun da işletmeleri açısından olumsuz geri dönüşlere sebep olduğunu belirtmişlerdir.

İşletme yetkililerinden alınan yukarıdaki bilgilere göre fon sağlayıcı kurum ve kuruluşların başvuru değerlendirme kriterleri vb. süreçler ile ilgili başvuru sahipleri ve yararlanıcıları aydınlatıcı bilgilendirmeler yapılması gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Ülkemizin tasarım faaliyetlerinde uluslararası rekabette ön sıralara yükselmesi “Türk Tasarımı”nın dünya ekolleri arasında kendine yer edinmesi için geliştirilen tasarım politikalarının yaygın etkisinin artırılması için tanıtım faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir. Bu sayede daha fazla işletmenin devlet yardımlarından faydalanarak sürdürülebilir şekilde özgün, yenilikçi ve yeni ürünler üreterek, uluslararası rekabette ön sıralara yükselebileceği düşünülmektedir. İşletmelerin devlet yardımları ve sektörleri ile ilgili gelişmeleri daha yakından takip edebilmek için bünyesinde devlet yardımları ile ilgili personel istihdam etmeleri veya bu konuda uzman olan bir danışmanla çalışmalarının da yardımlardan en fazla düzeyde faydalanmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

2019 yılında gerçekleştirilen bu araştırmanın bir sonraki aşamasında fon sağlayıcı tüm kurum/kuruluş ve destek programları özelinde yapılacak bir anket çalışması ile işletmelerin fon sağlayıcı kurum ve kuruluşlara duydukları güven ve bu kurum ve kuruluşların şeffaflık düzeyi konusundaki değerlendirmelerin analiz edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Yanı sıra tasarım faaliyetlerine sağlanan doğrudan ve dolaylı destek programları özelinde soru formu oluşturularak, işletmelerin bilgi düzeylerinin ve bu destek programlarından yararlanma durumlarının ölçülmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca soru formunun sektörel bazda detaylandırılarak hazırlanması da bir diğer seçenek olacaktır. Yapılacak çalışmalar tasarım faaliyetlerine sağlanan devlet yardımlarının yaygın etkisinin artırılmasına katkı sağlamış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akçay, B. (2017). *Teşvik Sistemi ve Otomotiv Sektörü Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Akdemir, N. (2017, Mart). Tasarım Kavramının Geniş Çerçevesi: Tasarım Odaklı Yaklaşımlar Üzerine Bir İnceleme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 7, s.81-92.
- Aktan, C. (2001). 18.01.2019, *Plütokrasi ve Teşvik Kollamacılık*. <http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/rant-kollama/plutokrasi.htm>
- Aktan, C. (2019,). 18.01.2019, <http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/rant-kollama/plutokrasi.htm>
- Akyol, M. (2016). Bölgesel Kalkınma ve Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Ekonomik Etkilerinin Analizi . *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı:9 , s. 49-61.
- Alata, G. (2014). *Devlet Yardımlarının Ekonomik Büyümeye Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Alatlı, İ. Y. (2017). *Endüstri Ürünleri Tasarımı Bakış Açısından Video Oyunu Endüstrisinde "Kavramsal Tasarım"*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Alpdündar, S. (2015, Ağustos 11). *İyi Tasarımın 10 Temel Prensipleri:Dieter Rams*. 11.02.2019, <http://www.tasarimgunlukleri.com/2015/08/11/iyi-tasarimin-10-temel-prensibi-dieter-rams/>
- Altay, A., & Karabulut, Ş. (2017). Türkiye’de Mali Teşvik Sistemi ve Yatırımlara Sağlanan Mali Teşviklerin Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 4, s. 189-202.
- Altıntaş, Z. (2016). *Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Kalkınmadaki Rolü: Ahiler Kalkınma Ajansı Örneği* . Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Babaçoğlu, S. (2015). *Sistem Geliştirme Projelerinde Teknik Risk Analizi*. Doktora Tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.

- Babaçoğlu, S., Akgün, İ., & Altın Kayhan, A. (2014). Sistem Geliştirme Projelerinde Kullanılan Olgunluk Değerlendirme Araçları Üzerine Bir Literatür Araştırması. *Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 1, s. 20-36.*
- Bağrıaçık, A. (2019). *Ar-Ge Projeleri ile Tasarım ve Yenilik Projelerini Birbirinden Ayıran Kavram Kriter Nedir?* 09.03.2019, www.abdanmerymm.com: <http://www.abdanmerymm.com/ar-ge-projeleri-ile-tasarim-ve-yenilik-projelerini-birbirinden-ayiran-kavram-kriter-nedir.html>
- Barbour, P. (2005). “*An Assessment of South Africa’s Investment Incentive Regime with a Focus on the Manufacturing Sector*”. Overseas Development Institute ESAU Working Paper 14, London.
- Bartik, T. J. (1992), “*The Effects of State And Local Taxes On Economic Development: A Review Of Recent Research*”, *Economic Development Quarterly*, 6 (1), 102-110.
- Bayazıt, N. (2008). *Tasarımı Anlamak*. İstanbul, İdeal Kültür Yayıncılık.
- Bayburtlu, I. (2013). Kimlik Yaratan Bir Süreç Olarak Tasarım ve Tasarım Yönetimi Kavramları. *Akdeniz Sanat Dergisi, s. 14-18.*
- Becer, E. (1997). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara, Dost Kitabevi.
- Becer, E. *Yaratıcılık ve Grafik Tasarım*. 12.03.2019, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1032/98748.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bohur, E. (2007). *Tasarım Ekonomisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çalgüner, A. (2010). *Teknokent’lerde Yer Alan Firmalar Örneğinde, Türkiye’de Tasarım Desteği İçeriğinin Belirlenmesine Yönelik Bir Model Önerisi* . Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çelebi, A. K., & Kahriman, H. (2011). Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri ve Bunların Karşılaştırmalı Analizi. *Maliye Dergisi, Sayı: 161, s. 33-63.*
- Çiçek, I. (2011). Teknoloji Geliştirmede Yaratıcılığı Yönetmek. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 3 Sayı: 1.*
- Çiçek, T. (2008). *Vergisel Teşvikler Açısından 1980 Sonrası Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çiloğlu, İ. (1997, Ekim). Teşvik Sisteminin Değerlendirilmesi. *Hazine Dergisi, Sayı: 8, s. 1.*
- Çolak, A. (2018, Temmuz). *Küresel Markalaşmada Devlet Yardımlarının Önemi ve Turquality Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

- Davila, T., M.J. Epstein, R. Shelton (2007), "İnovasyon: Kalıcı Değerler Nasıl Yaratılır?", *Capital Dergisi Eki, Knowledge Wharton*, s. 26-32.
- Demir, A. (2018). AB Ülkeleri İle Türkiye'de Ar-Ge ve Yenilik Teşviklerinin Karşılaştırılması. *Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 146, s. 231-249.*
- Dericioğlu Egemen, A. (2016). *Türkiye'de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Fikri Haklar Konusundaki Performanslarının Design Turkey Ödül Sistemi Kazananları Üzerinden Analizi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Design Institute of Australia. 01.04.2019, <https://www.design.org.au/>
- Dinler, Z. (1998). *İktisada Giriş*. Bursa, Ekin Kitapevi Yayınları.
- Doğangül, Ç. (2012). *Özel Sektöre Yönelik Devlet Destekleri ve Gaziantep'teki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama*. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- DPT. (1982). *Yatırımların ve İhracatın Teşviki Özel İhtisas Komisyonu Raporu*.
- Duran, C., & Saraçoğlu, M. (2009). Yeniliğin Yaratıcılıkla Olan İlişkisi ve Yeniliği Geliştirme Süreci. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, s. 57-69.*
- Duran, M. (1998). *Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Politikaları (1968-1998)*. Araştırma İnceleme Dizisi, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Duran, M. (2003, Ocak). Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları. s. s. 8.
- Duran, M. S. (1999, Haziran). Türk Teşvik Sistemin Yapısal Özellikleri ve Rasyonel Bir Teşvik Sisteminin Esasları. *İşletme ve Finans Dergisi*.
- Durman, M., & Önder, H. (2007). *Teoride ve Uygulamada İhracat Teşvikleri*. Bursa, Alfa Aktüel Dergisi.
- Er, A. (2009). *Tasarım, Teknoloji ve İnovasyon*. 01.04.2019, <https://docplayer.biz.tr/2224428-Tasarim-teknoloji-ve-inovasyon.html>
- Er, Ö. (2001). Endüstriyel Tasarım, Teknolojik Yenilik, AR-GE: Türkiye'deki Mevcut Teşvik Uygulamalarında Endüstriyel Tasarımın Yeri ve Politika Önerileri. *ERC/METU International Conference in Economics V Proceedings and Conference CD-ROM*.
- Er, Ö., Er, A. H., & Manzakoglu, B. T. (2010). *Tasarım Yönetimi: Tanım, Kapsam ve Uygulama*. TÜSİAD, İstanbul.
- Erdem, Ş. (2004). *Avrupa Birliğinde Devlet Yardımları ve Türkiye'ye Uyumu*. Antalya, Akdeniz Ülkeleri Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayını.
- Eysenck, H.J. (1994) *The Measurement of Creativity, in Dimensions of Creativity*, Eds. Margaret A. Borden, MIT Press, Cambridge, 199-242.

- Fernandez, A.J. (2010). *Contextual Role of TRLs and MRLs in Technology Management*. Sandia National Laboratories, United States of America.
- Gassmann, O. (2006). *Opening up the Innovation Process: Towards an Agenda*. R&D Management 36.3. p. 223-228.
- Göncüoğu, C. (1993). *Yatırım Teşvikleri ve Yeni Politikalar*. Uzmanlık Tezi, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara.
- Günay, İ. (2009). *Yatırımlara Yönelik Vergisel Teşvik ve Yardımların TMS'ye Göre Muhasebeleştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gürsu, H. (2016). *Tasarım/Ar-Ge ve İnovasyon Üçlemesi*. *Anahtar Dergisi*, Sayı: 326, s. 12-19.
- Harmankara, R. (2018). *BiR Sosyal ve Kültürel Bellek Oluşturmak: Tasarım Müzesi*. Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
- Hasdoğan, G. (2009). *Türkiye'de Devletin Endüstriyel Tasarıma Yönelik Girişimleri ve Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşunun bu Girişimlerdeki Rolü*. *Tasarım veya Kriz*. İstanbul: 4. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, s. 173-190.
- İdikut Özpençe, A. (2006). *Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere Yönelik Devlet Yardımları: Türkiye ve Avrupa Birliği Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İnceci, B. (1993). *Avrupa Topluluğu ve Türkiye'de Sübvansiyonlar*. İstanbul, İstanbul Sanayi Odası Yayınları.
- Işık, M. Ş. (2014, Ocak). *Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Ankara.
- Kahraman, F. (2009). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin İhracata Yönelik Devlet Yardımları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karluk, R. (1983). *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları*. İstanbul, İTO Yayınları.
- Kaya, M. (1993). *Yatırımları Teşvik Politikasında Kredi Desteği ve Uygulamaları*. Uzmanlık Tezi, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara.
- Ketizmen Önal, G. (2011). *Yaratıcılık ve Kültürel Bağlamda Mimari Tasarım Süreci*. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı: 1.
- Kızılot, Ş. (1997). *Yürürlükteki Yatırım Teşvikleri*. *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 54, s. 68.
- Kocatepe, H. (2007). *Devlet Yardımlarının Firmaların Rekabet Gücü Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

- Köksal, T. (2002). *Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Devlet Yardımları Sistemlerinin Uyumlaştırılması*. Ankara, Etki Yayıncılık.
- Kural, K., Karakeçili, F., & Sakızoğlu, A. (1995). GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından Devlet Yardımları. *DPT*, s. 9.
- Kutlu, E., & Hacıköylü, C. (2007). Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Devlet Yardımları. *Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 1*.
- Küçüköğlü, M. (2005). *Vergisel Teşviklerin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Leblebici, F. (2002). *Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi*. DPT.
- Luca Rubini, "The International Context of EC State Aid Law and Policy: The Regulation of Subsidies in the WTO". The Law of State Aid in the European Union, Oxford University Press, New York, 2004, s.160 (Rubini, 2004)
- Mankins, J. C. (1995). *Technology Readiness Levels*. A White Paper, Advanced Concepts Office, Office of Space Access and Technology, NASA
- Meng, L., (2007) *A Left-Brain Exploration of Consumer Creativity: Creative Thinking, Product Evaluation and Cultural Differences*, Phd Thesis, Graduate School of the University of Minnesota.
- Mete, E. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de İhracata Yönelik Devlet Yardımlarının İhracat Performansına Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Moes, J. (1981). *Local For Industry*, Pres. Pres USA: Üniversty of North Corolina.
- Norman WALZER, Poh C. P'NG, *Incentives and Economic Devolopment: An Emrical Analysis*, İllinois Economcs Association Annual Conference, Chicago, USA, 6 October 1995, s. 13
- OECD. (2001). *Competition Policy in Subsidies and State Aid. Series Roundtables On Competition Policy, p. 30*. Paris.
- OECD. (2002). *Frascati Kılavuzu Araştırma ve Deneysel Geliştirme Taramaları İçin Önerilen Standart Uygulama*. 10.02.2019 www.tubitak.gov.tr:https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/kilavuzlar/frascati_tr.pdf
- Oral, N. (2006). *9. Kalkınma Planı'nda Tarım Sektörü*. 02.01.2019 <https://m.bianet.org/bianet/tarim/84042-9-kalkinma-planinda-tarim-sektoru>
- Önsoy, R. (1984). Tanzimat Dönemi Sanayileşme Politikası 1839-1876. *H.Ü Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s. 5.

- Özcan, E. Ö. (2016). *Türkiye’de Uygulanan Son Dönem Turizm Teşvik Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Özcan, N. (2017). *Fütürizm ve Çit Örucülüğünün Tekstil Tasarımında Tekstür, Strüktür ve Form Oluşumuna Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özer, S. (2006). *Avrupa Birliği Rekabet Politikası’nda Devlet Yardımları ve Türkiye’nin Uyumunu*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özkarabüber, M. M. (2003). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Devlet Yardımlarının Kontrolü*. Ankara, Rekabet Kurumu.
- Öztürk, A. (2014). *Endüstriyel Tasarım Eğitiminde Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Paçacı, S. (2011). *Devlet Teşvikleri Ve Yardımları Standardına Göre Şirketlere Sağlanan Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Paker Kahvecioğlu, N. (2001). *Mimari Tasarım Eğitiminde Bilgi ve Yaratıcılık*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Rubini, L. (2004). *The International Context of EC State Aid Law and Policy: The Regulation of Subsidies in the WTO*. The Law of State Aid in the European Union, . New York, Oxford University Press.
- Sağlam, N., Şengel, S., & Öztürk, B. (2009). TMS Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması. s. 569.
- Satan, T. (2010). *Türkiye’de Devlet Yardımları ve Avrupa Birliği Sistemine Uyumunu*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Sevgili, S. (2018). *Maliye Politikası Aracı Olarak Teşvik Politikaları ve Şanlıurfa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Seyidoğlu, H. (1988). *Uluslararası İktisat*. İstanbul, Güzem Yayınları.
- Songör, T. (2005, Ekim). Devlet Yardımları ve Rekabet Politikası. *E-Yaklaşım Dergisi Sayı: 27, Cilt:1*.
- Soylu, A., & Öztürk Göl, M. (2010). Yönetim İnovasyonu. *Sosyoekonomi Dergisi*, s.114-130.
- Soylu, H. (2008). *Devlet Yardımları ve Ekonomik Etkinlik: Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Sistem*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Söğüt, M. A. (2019). *Avrupa Birliğinde Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları* . 02.03.2019 <https://atillasogut.net/kitaplar/as.pdf>

- Sünel, O. (2015). *2000 Yılı Sonrası Bir Kamu Harcaması Olarak Yatırım Teşviklerinin Reel Sektör Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Schwartz, Gerd ve Clements, Benedict (1999), "Government Subsidies", *Journal of Economic Surveys*, 13(2), 119-148.
- Takım, A. (2017). *Türkiye'nin Temel Ekonomik Sorunları Politik Aktörler, Tarihsel Veriler ve Öngörüler*. Bursa, Ekin Yayınevi.
- Takım, A., & Ersungur, S. M. (2018). Türkiye'de Teşvik Sisteminin Yapısı, Sorunları ve Etkinliği Üzerine Bir Politika Önerisi: Tek Bir Uygulamacı Kuruluş Sorunları Çözer mi? *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Sayı: 32 Cilt:3, s.734.
- Tan, T. (1990). Anayasal Ekonomik Düzen. *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt 7, s. 162. 16.01.2019 http://anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg7/tan.pdf
- Tasarım Stratejisi ve Eylem Planı 2018-2020*. (2018, Haziran 28). 10.01.2019 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180628-4.htm>
- Tatar Candan, G., & Yurdadoğ, V. (2017). Türkiye'de Maliye Politikası Aracı Olarak Teşvik Politikaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 150-173.
- Topal, M. H. (2016). Teşvik Politikalarının Gerekçeleri ve Etkinliği: Kuramsal Bir Yaklaşım. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, s.35-51.
- Tuna, C. (2017, Kasım 9). Tekstil Tasarımında Bir Ar-Ge Örneği: Ehl-i Hiref Teşkilatı. *3th International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS)*, s. 38-39.
- Tunalı, İ. (2004). *Tasarım Felsefesine Giriş*. İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi.
- Uludağ, İ. (1986). Sanayileşme Stratejileri Yönünden Yatırım Teşvikleri, Yatırımlarda ve İhracatta Teşvik Politikaları ve Uygulamaları. *Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırma Merkezi Yayını*, s. 267.
- Uluslan, H. (2008, Temmuz). Türk Muhasebe Hukuku Çerçevesinde Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması. *Dergipark*, Sayı: 22, Cilt: 2, s. 415-433.
- UNDP. (2019). Incentive Systems: Incentives, Motivation and Development Performance: 22.03.2019, <http://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/capacity-development/incentive-systems-incentives-motivation-and-development-performance-/Incentive-Systems-cp8.pdf>
- Uysal, T. (2005, Ağustos). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Devlet Yardımları. *İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları*, Sayı: 187, s. 8.

- Ünsal, T. (2016). Türkiye’de Tasarım Destek Programlarının Yenilik Modelleri Perspektifinden Değerlendirilmesi. *MEGARON, Cilt:11, Sayı:1, s. 150-161.*
- Ünsaldı, M. (2006). *Devlet Teşvikleri ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları Üzerine Etkileri.* Elazığ, Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırma ve Uygulama Merkezi, s.123.
- Yalçınkaya Yörük, N., & Zengin, A. (2016). Türkiye'de Tasarım. *Anahtar Dergisi, Sayı:326, s. 8-11.*
- Yavan, N. (2010). *Teşviklerin Sektörel ve Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği.* Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları.
- Yavan, N. (2011). Teşviklerin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Analiz. *Ekonomik Yaklaşım, Cilt:22, Sayı:81, s. 65-104.*
- Yavan, N. (2012). *Yerel ve Bölgesel Kalkınmada Teşvik ve Kredilerin Etkisi: Diyarbakır Örneği.* 19.03.2019,
<http://www.ditam.org.tr/images/Te%C5%9Fvik%20Ve%20Krediler.pdf>
- Yerlikaya, M. E. (2010). *Tekstil Sektörü'ne Yönelik Teşvik Uygulamaları.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, M. (2012). 16.02.2019, isamveri.org:
http://isamveri.org/pdfdrq/D00038/2012_14/2012_14_YILDIRIMM.pdf
- Yusuf, S. (2009). From creativity to innovation. *Technology in Socitey.*
- Yücel, M. (2010). *Seramik Hediyeelik Eşya Üretiminde Tasarım ve İşlev Analizi.* Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Walsh, V., Roy, R., Bruce, M. ve Potter, S. (1992) *Winning by Design,* Oxford, Blackwell Publishers.
- <https://agtm.sanayi.gov.tr/Tasarim/TasarimDetay> (03.05.2019)
- <https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/> (03.05.2019)
- <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/6798/isletme-gelistirme-destek-programi> (03.05.2019)
- https://ticaret.gov.tr/data/5b87fac913b8761160fa1cf0/Devlet_Yardimlari_Rehberi.pdf (16.02.2019)
- <https://www.turquality.com/> (03.05.2019)

EKLER

EK A: ANKET FORMU

Sayın Yetkili;

Bu anket “İşletmelerin, Tasarım Faaliyetlerine Yönelik Devlet Yardımları ile İlgili Bilgi Düzeylerinin, Yararlanma Durumlarına Etkisi” konulu bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır.

Araştırma formu ile elde edilen bilgiler sadece istatistiksel değerlendirmelerde kullanılacak ve işletmelerin/kişilerin isimleri kesinlikle gizli tutulacaktır.

Anketle ilgili herhangi bir sorunuz olursa benimle nazli.ceylan@isik.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Değerli vaktinizi ayırarak anketimizi cevapladığınız için teşekkür eder, iş yaşamınızda başarılar dileriz.

1- Faaliyette bulunduğunuz sektör aşağıdakilerden hangisidir?

- Tekstil
- İmalat Sanayi
- Makine ve Teçhizat
- İnşaat
- Mobilya
- Otomotiv
- Diğer (Lütfen Belirtiniz)

2- Kaç yıldır faaliyette bulunuyorsunuz?

- 0 - 5
- 6 - 10
- 11 - 15
- 16 - 20
- 21 ve üzeri

3- İşletmenizde kaç personel çalışmaktadır?

- 1 - 10
- 11 - 20
- 21 - 30
- 31 - 50
- 51 ve üzeri

4- İşletmenizde devlet yardımları konusunda uzman personel çalışıyor mu?

- Evet
- Hayır

5- İşletmeniz devlet yardımları ile ilgili bir danışmanla çalışıyor mu?/çalıştı mı?

- Evet
- Hayır

6- Sektörünüzle ilgili teknolojik yenilikleri nerelerden takip ediyorsunuz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- Sektör ile ilgili fuarlar
- Sektör ile ilgili yayınlar
- Konferans, seminer vb. programlar
- İnternet ve medya araçları
- Takip etmiyor

7- Devlet yardımları uygulaması hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.

- 1 = Hiç bilgimiz yok
- 2 = Az bilgimiz var
- 3 = Orta düzeyde bilgimiz var
- 4 = İyi düzeyde bilgimiz var
- 5 = Çok iyi düzeyde bilgimiz var

8- Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımları hakkında işletmenizin bilgi düzeyini lütfen belirtiniz.

- 1 = Hiç bilgimiz yok
- 2 = Az bilgimiz var
- 3 = Orta düzeyde bilgimiz var
- 4 = İyi düzeyde bilgimiz var
- 5 = Çok iyi düzeyde bilgimiz var

9- Devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?

- 1 = Hiç takip etmiyoruz
- 2 = Nadiren takip ediyoruz
- 3 = Kısmen takip ediyoruz
- 4 = Takip ediyoruz
- 5 = Çoğunlukla takip ediyoruz

10- Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarıyla ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?

- 1 = Hiç takip etmiyoruz
- 2 = Nadiren takip ediyoruz
- 3 = Kısmen takip ediyoruz
- 4 = Takip ediyoruz
- 5 = Çoğunlukla takip ediyoruz

11- İşletmeniz herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?

- Evet
- Hayır

12- İşletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik herhangi bir destek programından yararlandı mı?/yararlanmakta mıdır?

- Evet
- Hayır

13- Destek programlarından yararlanmama nedenlerine ilişkin, aşağıdaki ifadelere hangi ölçüde katılmaktasınız?

1 = Kesinlikle katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Kararsızım, 4= Katılıyorum, 5 = Kesinlikle katılıyorum

Bürokratik sürecin uzun olması nedeni ile	1	2	3	4	5
Destek programı başvuru değerlendirme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile	1	2	3	4	5
Objektif değerlendirme yapılmadığını düşünmem nedeni ile	1	2	3	4	5
Destek programı ödeme sürelerinin çok uzun olması nedeni ile	1	2	3	4	5
İşletmede yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilmemesi nedeni ile	1	2	3	4	5
Eş finansman sağlayamama nedeni ile	1	2	3	4	5
Destek programları hakkında işletmenin bilgi düzeyinin yetersiz olması nedeni ile	1	2	3	4	5
Destek programları tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması nedeni ile	1	2	3	4	5
Desteklerin/Yardımların cazip/özendirici olmaması nedeni ile	1	2	3	4	5

14- Size göre işletmenizde yeterli sayıda nitelikli personelin istihdam edilMEMesi ile destek programlarından etkin düzeyde faydalanaMAmanız arasında ilişki var mı?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

15- Size göre faaliyet sağlanan sektör ile devlet yardımlarıyla ilgili bilgi düzeyi arasında ilişki var mı?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

16- Size göre destek programları ile ilgili bilgilendirme nasıl yapılmalı?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- İlan-Afiş aracılığı ile
- E-mail aracılığı ile
- Web sitesi aracılığı ile
- Bilgilendirme toplantıları aracılığı ile
- Resmi yazı aracılığı ile

17- Size göre destek programları ile ilgili tanıtım faaliyetleri yeterli midir?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

18- Tasarım faaliyetlerine yönelik ÖNCEDEN BİLMEDİĞİNİZ destek programları ile ilgili bilgi sahibi olmanız durumunda bu programlara başvurmayı düşünür müsünüz?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

19- Tasarım Faaliyetlerine Yönelik YENİ Destek Programları ile ilgili bilgi sahibi olmanız durumunda bu programlara başvurmayı düşünür müsünüz?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır

- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

20- Tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından faydalanmak için personelinizin bilgi düzeyini artırıcı eğitim planlaması yapmayı düşünüyor musunuz?

- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

21- Size göre işletmeniz tasarım faaliyetlerine yönelik devlet yardımlarından max. düzeyde yararlanmakta mıdır?

- DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ
- 1 = Kesinlikle hayır
- 2 = Hayır
- 3 = Kısmen
- 4 = Evet
- 5 = Kesinlikle evet

22- Faydalandığımız destek programları ile ilgili bilgiyi nereden edindiniz?

Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ
- Medya aracılığı ile
- İnternet aracılığı ile
- Eğitimler aracılığı ile
- Ticaret ve Sanayi Odaları vb. kurumlar aracılığı ile
- Diğer (Lütfen belirtiniz)

23- Faydalandığımız destek programlarını yatırımcıyı teşvik konusunda ETKİNLİK düzeyine göre değerlendiriniz.

- DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ
- 1 = Hiç etkin değil
- 2 = Az etkin
- 3 = Orta düzeyde etkin
- 4 = İyi düzeyde etkin
- 5 = Çok iyi düzeyde etkin

24- Faydalandığınız destek programının/programlarının başvuru ve uygulama sürecinin sürdürülebilir olduğunu düşünüyor musunuz?

- DEVLET YARDIMLARINDAN FAYDALANMIYORUZ
- 1 = Hiç sürdürülebilir değil
- 2 = Az sürdürülebilir
- 3 = Orta düzeyde sürdürülebilir
- 4 = İyi düzeyde sürdürülebilir
- 5 = Çok iyi düzeyde sürdürülebilir

25- Lütfen ankette belirtilmeyen, önemli gördüğünüz sorunlar ve çözüm önerileriniz varsa belirtiniz.

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında doğan Nazlı CEYLAN İstanbul’da ilk, orta ve lise eğitimi tamamlamış, 2011 yılında Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye’ Bölümü’ nden mezun olmuştur. 2008 yılından bu yana Türkiye'nin önde gelen birçok kurumuna ulusal finans kaynaklarıyla ilgili danışmanlık hizmeti sağlamaktadır. TÜBİTAK (TEYDEB-ARDEB), KOSGEB, Kalkınma Ajansları, Ulusal Ajans ve Bakanlık projelerinde proje yürütme ve raporlama tecrübelerine sahiptir. Ayrıca 2015 yılında TÜBİTAK tarafından fonlanan 1601 projesi kapsamında düzenlenen “İş Geliştirme Mentorluk Eğitimi” programına katılarak TÜBİTAK mentor havuzuna dâhil olmuştur. Özyeğin Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi’nde Üniversite Sanayi İşbirliği Uzmanı olarak görev almaktadır. Evli ve bir kız çocuk annesidir.